

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav jazykovědy a baltistiky

Bakalářská diplomová práce

2018

Anita Burianová

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta

Ústav jazykovědy a baltistiky

Baltistika

Anita Burianová

Srovnání slovesných typů
ve finštině a kvénštině

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Petra Hebedová, Ph.D.

2018

Čestně prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

.....

Anita Burianová

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Petře Hebedové, Ph.D., za cenné rady a připomínky, za její nekonečnou trpělivost a porozumění i s takovým extrémním případem, jako jsem já. Chtěla bych také poděkovat své rodině, především mamince, tatínkovi, bratrovi (částečně) a babičce za jejich podporu a bezpodmínečnou lásku, kterou mě zahrnovali nejen při psaní bakalářské práce, ale i po celou dobu mého studia a vlastně během celého mého života. Velké díky patří také mému příteli Dominikovi, který mi byl neskutečnou oporou a který zůstal flegmatikem navzdory vyhroceným situacím, které jsem doma opakovaně vytvářela po celou dobu psaní práce. Děkuji – in memoriam – také svému strýci Yanu Edwardu Burianovi, CPT, USAR, který pro mne byl dokonalým příkladem ambiciózního člověka. Naposledy děkuji všem, kteří tu pro mě byli, když jsem je potřebovala, a nezavrhlí mě i přes mou asociální povahu.

Obsah

Úvod	1
1 Slovesné typy ve finštině (<i>verbityypit</i>).....	3
1.1 Faktory ovlivňující rozdělení sloves do slovesných typů.....	4
1.2 Slovesné kmeny (<i>verbien vartalot</i>).....	4
1.2.1 Vokalický kmen	5
1.2.2 Konsonantní kmen a dvoukmenovost	5
1.2.2.1 Hlávka <i>t</i> u slovesného typu <i>VtA-verbit</i> z diachronního (<i>a</i>) a synchronního pohledu (<i>b</i>)	8
1.3 Hláskové změny a alternace kmenových konsonantů	11
1.3.1 Hláskové změny	11
1.3.1.1 Kontrakce (<i>supistuminen</i>).....	11
1.3.1.2 Asimilace (<i>asimilaatio</i>)	13
1.3.1.3 Asibilace (<i>t : s -vaihtelu / ti > si vaihtelu</i>) u tvarů imperfekta	13
1.3.2 Alternace kmenových konsonantů	15
1.3.2.1 Střídání stupňů (<i>astevaihtelu</i>).....	15
1.3.3 Alternace závisící na poloze slabiky (<i>tavuasemasta riipuvat vaihtelut</i>)	20
1.4 První infinitiv (<i>I. infinitiivi; A-infinitiivi</i>).....	21
1.4.1 Infinitiv obecně	21
1.4.2 První infinitiv	22
1.4.3 Vývoj koncovek prvního infinitivu	22
2 Vymezení slovesných typů podle jednotlivých autorů	24
2.1 Vymezení slovesných typů podle Laaksonen a Lieko.....	24
2.1.1 <i>VA-verbit</i>	24
2.1.2 <i>VtA-verbit</i>	25
2.1.2.1 Kontrakční slovesa (<i>supistumaverbit</i>)	26
2.1.2.2 <i>itA-verbit</i>	27
2.1.2.3 <i>etA-verbit</i>	27
2.1.3 <i>dA-verbit</i>	28
2.1.3.1 Jednoslabičná slovesa	28
2.1.3.2 Viceslabičná slovesa.....	28
2.1.4 <i>stA-, lA-, nA-, rA- verbit</i>	29
2.2 Vymezení slovesných typů podle <i>Iso suomen kielioppi</i>	30

2.3	Vymezení slovesných typů podle Leily White.....	33
3	Kvénština	37
3.1	Kvénové.....	37
3.2	Kvénština.....	38
3.2.1	Standardizace kvénštiny.....	41
4	Slovesný typ v kvénštině (<i>verbityyppi</i>).....	44
4.1.1	Kritéria řazení sloves do slovesných typů.....	44
4.2	Slovesné kmeny.....	44
4.3	První infinitiv (<i>Ensimmäinen infinitiivi</i>).....	46
4.3.1	Infinitiv obecně.....	46
4.3.2	První infinitiv.....	46
4.3.3	Koncovky prvního infinitivu v dialektech (variantách) kvénštiny.....	47
4.4	Hláskové změny a střídání stupňů v kvénštině.....	49
4.4.1	Gradace.....	49
4.4.2	Pravidlo délky znělých konsonantů <i>l, r, m, n</i>	50
4.4.3	Asibilace <i>tV : si</i>	51
4.4.4	Změny <i>ee ~ eA ~ iA</i> a narovnávání vokálů.....	51
4.4.5	Výskyt koncového <i>t</i> u sloves.....	51
4.4.6	Výskyt prvku <i>i</i> ve verbálních derivačních sufixech <i>-Oitta, -Aise</i>	52
5	Vymezení slovesných typů v kvénštině podle autorky Kvénské gramatiky Eiry Söderholm	53
5.1	Dvojitý možný způsob dělení slovesných typů.....	53
5.2	Slovesné typy.....	54
5.2.1	První slovesný typ – jednoslabičná slovesa (<i>yksitavuiset verbit – verbityyppi 1</i>) 54	
5.2.2	Druhý slovesný typ – jednokmenová slovesa (<i>yksirankaiset verbit – verbityyppi 2</i>).....	55
5.2.3	Třetí slovesný typ – slovesa s konsonantním kmenem (<i>konsonanttirankaiset verbit – verbityyppi 3</i>).....	56
5.2.3.1	Dvouslabičná e-kmenová slovesa (<i>verbityyppi 3.1</i>).....	57
5.2.3.2	<i>ele ~ ile – verbit (verbityyppi 3.2)</i>	58
5.2.3.3	<i>A(i)se ~ ise – verbit (verbityyppi 3.3)</i>	58
5.2.4	Čtvrtý slovesný typ – slovesa se dvěma vokalickými kmeny (<i>tuplavokaalirankaiset verbit – verbityyppi 4</i>).....	59

5.2.4.1	<i>itte-verbit</i>	60
5.2.4.2	<i>Oitte-verbit</i>	60
5.2.4.3	<i>ne-verbit</i>	61
5.2.4.4	Kontrakční slovesa (<i>kokkoontumaverbit</i>)	61
6	Srovnání slovesných typů ve finštině a kvénštině	66
	Závěr.....	72
	Seznam použité literatury	74

Seznam použitých zkratek a symbolů

V	vokál
A	označuje <i>a/ä</i> dle vokalické harmonie
O	označuje <i>o/ö</i> dle vokalické harmonie
U	označuje <i>u/y</i> dle vokalické harmonie
K	libovolný konsonant
Vkm	vokalický kmen
Kkm	konsonantní kmen
kv.	kvénština/kvénsky
fin.	finština/finsky
šv.	švédština/švédsky
sg.	singulár
pl.	plurál
inf.	infinitiv
os.	osoba
ind.	indikativ
préz.	prézent
imp.	imperpektum
perf.	perfektum
kond.	kondicionál
imper.	imperativ
pas.	pasivní
akt.	aktivní
perf.	perfektum
partic.	participium
δ	znělá dentální frikativa
γ	neznělá dentální frikativa
tř	krátká gemináta
∅	nulový morfém, nulový stupeň
*	označuje zrekonstruovaný tvar
~	označuje ekvivalentní varianty jednoho slova
-	označuje hranici morfému
>	tvar na pravé straně znaku se vyvinul z tvaru na levé straně znaku
:	označuje různé tvary jednoho paradigmatu

Úvod

V naší bakalářské práci srovnáváme slovesnou morfologii a dělení sloves do slovesných typů ve standardní finštině a kvénštině.

Práce je rozdělena do dvou částí. V první části nahlížíme na téma z pohledu finského jazyka, poté následuje výklad tématu z pohledu kvénštiny.

Nejprve obecně definujeme slovesný typ a faktory ovlivňující zařazení sloves do slovesných typů ve finštině. Posléze se blíže zabýváme výkladem slovesných typů podle jednotlivých autorů finských gramatik. V této části vycházíme z následně jmenovaných zdrojů: z výkladové gramatiky *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi* finských lingvistek Kaino Laaksonen a Anneli Lieko a z v současnosti nejrozsáhlejší finské gramatiky *Iso suomen kielioppi* (dále jen *ISK*) od kolektivu autorů Auli Hakulinen et al. Některé poznatky také čerpáme z knih dalších autorů: *Suomen kielen historia 1* od Kaisy Häkkinen a *Suomen sanojen rakenne* od Vesyo Koivista. V části o slovesných typech uvádíme k tématu výklad autorky neodborné publikace, učebnice pro cizince – *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* Leily White.

Poté obecně definujeme slovesný typ včetně faktorů, které ovlivňují zařazení sloves do jednotlivých typů, tentokrát v kvénštině. Následuje výklad slovesných typů dle Eiry Söderholm, autorky doposud jediné existující kvénské gramatiky *Kainun kielen grammatikki*. Z toho důvodu také čerpáme poznatky pouze z tohoto jediného.

V části věnované Kvénům seznamuje práce čtenáře jen stručně s jejich historií. Vzhledem k omezené dostupnosti zdrojů informací jsme čerpali z článků uveřejněných na oficiálních webových stránkách Kvénskému institutu a Norské kvénské asociace (*Norske Kvener Forbund*). V neposlední řadě se opíráme také o poznatky vyplývající z obsahu článku autorek Arne Forsgren a Anne Minken působících na Univerzitě v Oslo (*Universitetet i Oslo*) uveřejněného na online webových stránkách Velké norské encyklopedie (*Store norske leksikon*).

Podrobněji se však v práci zabýváme kvénštinou, jazykem kvénsky mluvících obyvatel severního Norska, a probíhající revitalizací jazyka. V práci čtenáře seznamujeme s vývojem procesu standardizace kvénštiny a její kodifikace jakožto spisovného jazyka. Jako zdroj pro naše poznatky a zjištění nám opět posloužila především kvénská gramatika – *Kainun kielen grammatikki* a články ze sborníku *Planning a new standard language*, které zde publikovali lingvisté Harri Mantila, Helena Sulkala a Anitta Viinikka-Kallinen. Nápomocné nám byly i výše uváděné internetové zdroje, odkud jsme čerpali podkladové informace související také se standardizací kvénštiny, s jejím průběhem a důvody, které vlastně vedly k potřebě jazyk standardizovat.

Kvénština patří do skupiny baltofinských jazyků, stejně jako finština. Sdílí mnohé rysy se severními pohjalskými dialekty finštiny. Kvénština byla z tradičního lingvistického hlediska považována za (pod)dialekt spadající do výše zmiňované skupiny dialektů. Jak už jsme zmiňovali, jazykem hovoří kvénští obyvatelé severního Norska, konkrétně v kraji Finnmark a Troms, jejichž předkové imigrovali na toto území zejména z Finska. Do nedávné doby neexistovaly žádné kvénské slovníky, gramatiky ani texty psané kvénštinou. Jazyk měl až donedávna prakticky pouze mluvenou podobu.

Proces norvegizace, kterému byla kvénská kultura a jazyk vystaveny od poloviny 19. století, vedl téměř k jeho zániku. Dovolíme si tvrdit, že situace se změnila takřka za pět minut dvanáct. Samotné Norsko, které tuto tvrdou asimilační politiku na kvénském obyvatelstvu uplatňovalo, tyto neblahé důsledky zvrátilo tím, že se zavázalo k tomu, že naopak bude hájit práva menšin žijících na jeho území. V roce 1999 ratifikovalo Rámcovou úmluvu Rady Evropy o ochraně národnostních menšin a v jejím důsledku byli Kvénové přijati jako národnostní menšina. Byla započata revitalizace kvénského jazyka. Od roku 2005 si v Norsku kvénština drží status minoritního jazyka. Existuje-li zájem na tom, aby byl jazyk aktivně používán, musí být také vyučován na školách, a proto vznikla potřeba jej standardizovat. Tímto úkolem byly pověřeny jazykové instituce, Kvénská jazyková rada (*Kieliraati*) a později také Jazykový výbor (*Kielitinka*), zastřešované Kvénským institutem. Cílem jejich snahy bylo vytvoření spisovné podoby kvénského jazyka. Standardizace jazyka byla započata a v současné době je ukončen její dílčí proces, kodifikace jazyka.

Univerzita v Tromsø (*Norges arktiske universitet*, dále jen *UiT*) od roku 2006 nabízí studium kvénského jazyka, kultury a literatury. I v této souvislosti vznikla potřeba vytvořit učební materiál, resp. gramatiku kvénštiny.

V roce 2014 byla vydána historicky první kvénská gramatika – *Kainun kielen grammatikki*, jejíž autorkou je Eirä Söderholm, profesorka na Univerzitě v Tromsø. Dle vyjádření autorky se při tvorbě kvénské gramatiky inspirovala především finskou gramatikou, přičemž hlavní předlohou pro její práci se stala současná nejrozsáhlejší finská gramatika *Iso suomen kielioppi* od kolektivu autorů Auli Hakulinen et al.

V návaznosti na tento fakt v závěru naší bakalářské práce provedeme podrobnější srovnání slovesných typů ve finštině a kvénštině, kde budeme hledat a vyhodnocovat rozdíly či shody mezi systémy dělení sloves do slovesných typů používanými v obou jazycích. Cílem práce bude nalézt odpověď na otázku: do jaké míry byla nově vzniklá kvénská gramatika ovlivněna, v tomto aspektu gramatiky, finskými vzory a případně v čem je s nimi shodná či odlišná.

1 Slovesné typy ve finštině (*verbityypit*)

Ve finských zdrojích se můžeme setkat minimálně se dvěma synonymními výrazy označujícími slovesné typy. Autoři některých gramatik pracují s termínem *konjugaatiotyypit*, který se v kontextu sloves může překládat jako konjugační typy, jiní zase používají termín *verbityypit*, jenž překládáme jako slovesné typy. Termínem konjugační typ míníme množinu lexémů, která se z hlediska morfologie ohýbá stejným způsobem.¹ Tvoří tak společný flekční model pro všechna slovesa z daného konjugačního typu.²

Konjugační typ je představen pomocí modelového slovesa pro daný typ slovesa, pro který jsou uvedeny zásadní konjugační tvary, tzv. *teemamuodot*, které obsahují alternaci kmene a koncovky. U sloves jsou tyto tvary obvykle představeny prostřednictvím základního tvaru prvního infinitivu, první osobou singuláru indikativu přítomného, třetí osobou singuláru imperfekta a kondicionálu, druhou osobou plurálu imperativu, minulým aktivním participiem, tzv. *NUT*-participiem, a také pasivním imperfektem indikativu.³ V tabulce níže jsou tyto klíčové tvary uvedeny pro sloveso *tulla* „přijít“.

Tabulka č. 1⁴: Klíčové konjugační tvary pro sloveso *tulla* podle *ISK*.

Klíčové konjugační tvary tzv. <i>teemamuodot</i>						
1. infinitiv	1. os. sg. ind. prez.	3. os. sg. ind. imp.	3. os. sg. kond. prez	2. os. pl. imper.	partic. perf. akt.	pasivum ind. imp.
<i>tulla</i>	<i>tulen</i>	<i>tuli</i>	<i>tulisi</i>	<i>tulkaa</i>	<i>tullut</i>	<i>tultiin</i>

Ve slovnících se může množství konjugačních typů výrazně lišit. *Suomen kielen perussanakirja* a *Kielitoimiston sanakirja* zaznamenávají celkem 27 konjugačních typů, *Nykysuomen sanakirja* dokonce 45. Je nutno dodat, že některé typy mohou pojímat stovky až tisíce lexémů, jiné jich zahrnují jen pár a existují i typy obsahující pouze jeden jediný lexém.⁵

¹ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.75. & ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 63.

² ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 63.

³ Tamtéž, § 63.

⁴ Tabulka převzata z *ISK*, § 63.

⁵ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.75.

1.1 Faktory ovlivňující rozdělení sloves do slovesných typů

Podle *Iso suomen kielioppi*⁶ ovlivňují rozdělení sloves do slovesných typů následující faktory:

- typ slovního kmene (záleží na tom, zda má sloveso pouze vokální kmen nebo má navíc i kmen konsonantní, závisí také na počtu slabik v kmeni),
- alternace kmene (střídání stupňů) projevující se při časování slovesa (kvantitativní vs. kvalitativní a přímé vs. obrácené),
- varianty koncovek.⁷

Kritéria zařazení do slovesných typů se mohou u autorů gramatik (případně učebnic) mírně lišit, blíže se touto problematikou zabývám v následující kapitole.

1.2 Slovesné kmeny (*verbien vartalot*)

Ke slovesnému kmeni se při skloňování připojují znaky⁸ *tunnukset* a koncovky *taivutuspäätteet*.⁹ V novějších výkladových gramatikách se užívá obecný termín *taivutustunnukset*; ten v kontextu finitních tvarů sloves zahrnuje znaky vyjadřující čas (imperfektní), způsob (kondicionální, imperativní, potenciální), rod (pasivitu) a koncovku (osobní).¹⁰ Pokud od časovaného slovesa tyto znaky a koncovky oddělíme, získáme právě kmen slovesa.

Ve finštině rozeznáváme dva hlavní typy kmene, vokální a konsonantní (podrobněji viz níže).

Vokální kmen slovesa získáme následujícím způsobem: pokud ze tvaru slovesa *sano+i* „říkáš“ oddělíme osobní koncovku druhé osoby singuláru *-t*, získáme jeho slovesný kmen *sano-* (od slovesa *sano/a* „říkat“).

Podobným způsobem můžeme získat i slovesný kmen ze tvaru slovesa *putoa+a* „padá“, který po oddělení osobní koncovky třetí osoby singuláru *-a* vypadá následovně: *putoa-* (od slovesa *pudot/a* „padat“). Tento typ slovesa má ale i konsonantní kmen *pudot-*.

Jestliže je ve tvaru slovesa mimo osobní koncovku obsažen také např. imperfektní znak *-i-*, je třeba jej oddělit společně s osobní koncovkou. Jako příklad můžeme uvést tvar slovesa *katu+i+vat* „litovali“ (od slovesa *katu/a* „lítovat“), kde je pro získání kmene nezbytné oddělit

---

⁶ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 63.

⁷ Zde míníme koncovky prvního infinitivu.

⁸ Pojmem znak (finsky *tunnus*) se u sloves myslí takový sufix, který připojujeme ke slovesnému kmeni ještě před osobní koncovkou. V této pozici se může objevit buď imperfektní *-i-* nebo třeba kondicionální znak *-isi-* nebo znak pasiva *-(t)t-* (LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 26.).

⁹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 27.

¹⁰ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 53 & KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s. 59, 95.

jak imperfektní znak **-i-**, tak osobní koncovku třetí osoby plurálu **-vat**, až poté získáme vokalický kmen slovesa **katu-**. Tento typ sloves má mimo jiné ještě jednu podobu vokalického kmene: **kadu-**¹¹

1.2.1 Vokalický kmen

Prvním typem kmene je kmen vokalický, kterým musí disponovat každé finské sloveso. Vokalický kmen je takový kmen, který končí vokálem, např. vokalický kmen slovesa **sano/a** „říkat“ zní **sano-**.¹² Vokalický kmen sloves získáme tak, že oddělíme od tvaru slovesa v indikativu přítomnosti osobní koncovku, např. **-n** (1. os. sg.), **-t** (2. os. sg.) nebo **-vat** (3. os. pl), např. **sano+n**, **sano+t**, **sano+vat**.¹³

Vokalický kmen u některých sloves může podléhat tzv. přímému střídání stupňů, ve kmeni se tak střídá silný (*vahva*) a slabý (*heikko*) stupeň. Jako příklad můžeme uvést sloveso **oppi/a** „učit se“, kde je podoba silného vokalického kmene **oppi-** a slabého **opi-**. Taková slovesa mají pak dvě podoby vokalického kmene, přičemž silný vokalický kmen se objevuje při časování slovesa vždy ve tvarech třetí osoby singuláru i plurálu indikativu přítomnosti¹⁴, zatímco slabý stupeň bude v první a druhé osobě singuláru i plurálu indikativu přítomnosti.¹⁵

Pokud se v kmeni neprojeví přímé střídání stupňů, bude mít pak sloveso jen jednu podobu vokalického kmene. Tento případ se týká již několikrát zmiňovaného slovesa **sano/a**, dále např. sloves **saa/da** „dostat“ → **saa-**, **rakasta/a** „milovat“ → **rakasta-**, **kasva/a** „růst“ → **kasva-** nebo **halu/ta** „chtít“ → **halua-** (toto sloveso má i konsonantní kmen). Při časování sloves se ve všech osobách bude vyskytovat stejný kmen.

Jednu podobu vokalického kmene budou mít rovněž taková slovesa, u kterých se projevuje tzv. obrácené střídání stupňů (viz níže). Při časování bude v jejich vokalickém kmeni ve všech osobách vždy silný stupeň, např. slovesa **katoa+vat** „ztratí se“ (od slovesa **kadota** „ztratit se“), **vaikene+n** „mlčím“ (od slovesa **vaieta** „mlčet“). Slovesa tohoto typu navíc disponují i konsonantním kmenem (ten naopak bude vždy ve slabém stupni).¹⁶

1.2.2 Konsonantní kmen a dvoukmenovost

Vedle vokalického kmene mohou mít některá z finských sloves i kmen konsonantní. Jedná se o takový kmen, který končí konsonantem. V pozici tohoto konsonantu může stát foném **t**, **s**, **n**, **l**, **r** nebo **h**. Za tímto kmenovým koncovým konsonantem pak také vždy následuje konsonantem

---

¹¹ LAAKSONEN, Kaino a Anneli LIEKO. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 27.

¹² Tamtéž, s. 27.

¹³ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.101.

¹⁴ Mimo jiné i v základním tvaru slovesa – v prvním infinitivu.

¹⁵ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.103.

¹⁶ LAAKSONEN, Kaino a Anneli LIEKO. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 27.

začínající sufix. Konsonantní kmen lze nejzřetelněji vidět ve tvarech imperativu, třeba ve druhé osobě plurálu *opiskel+kaa* nebo ve třetí osobě singuláru i plurálu *sur+koon*, *teh+kööt*.¹⁷ Konsonantní kmen se ale samozřejmě objevuje i v jiných tvarech sloves (viz níže). Jako příklad slovesa s konsonantním kmenem můžeme uvést sloveso *avat/a* „otevřít“, jehož vokalický kmen je *avaa+n* (1. os. sg. ind. prez.) a konsonantní kmen *avat+koon* (3. os. sg. imp. prez.).¹⁸ Taková slovesa, která mají oba typy kmene, pojmenováváme jako slovesa dvoukmenová (*kaksivartaloiset verbit*). V dnešním jazyce se dvoukmenovost týká několika typů sloves.¹⁹ Obecně platí, že pokud má více než jednoslabičné sloveso na konci vokalického kmene vokál *e*²⁰ nebo *VV*²¹, jedná se pak o sloveso dvoukmenové.²² Na jednotlivé skupiny dvoukmenových sloves se nyní podíváme podrobněji:

První skupinu představují tzv. *supistumaverbit* čili kontrakční slovesa. Tento typ sloves má dvou- nebo třislabičný vokalický kmen končící na *AA*²³ nebo *VA*, např. vokalický kmen od slovesa *halut/a* „chtít“ je *halua+n* a konsonantní kmen *halut+koon*, podobně pak u slovesa *kadot/a* „ztratit se“ je vokalický kmen *katoa+n* a konsonantní *kadot+koon*.²⁴

Druhou skupinu tvoří dvouslabičná *e*-kmenová slovesa. Vokální kmen těchto sloves končí na *e*, kterému navíc předchází ještě konsonant *l*, *n*, *r* nebo *s*.²⁵ Vokálu *e* ve vokalickém kmeni může (kromě výše zmíněných konsonantů) předcházet i kombinace konsonantů *ks*, tak jako tomu je třeba u slovesa *juos/ta* „utíkat“, jehož vokalický kmen je *juokse*.²⁶ Jako příklad *e*-kmenových sloves můžeme uvést sloveso *tul/la* „přijít“, jehož vokalický kmen je *tule+n* a konsonantní kmen *tul+koon*; stejný princip pak můžeme uplatnit i u slovesa *tuul/la* „foukat“, *kuul/la* „slyšet“ aj. Dále pak sloveso *men/nä* „jít“, které má podobu vokalického kmene *mene+n* a konsonantního kmene *men+köön*, obdobně pak sloveso *pan/na* „dát; položit“ aj. Následně sloveso *pur/ra* „kousat“, jehož vokalický kmen je *pure+n* a konsonantní *pur+koon*, dále pak sloveso *sur/ra* „truchlit“ aj. A také sloveso typu *pes/tä* „umýt“, jehož forma

---

¹⁷ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.105 & ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 55.

¹⁸ I u dalších příkladů sloves s konsonantním kmenem uvedeme nejprve jeho vokalický kmen ve tvaru první osoby singuláru indikativu prezenta a jeho konsonantní kmen ve tvaru třetí osoby singuláru imperativu prezenta.

¹⁹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 28.

²⁰ Výjimku tvoří slovesa typu *lukea* „čist“. Například sloveso *itkeä* „plakat“ má pouze vokalický kmen *itke*-nebo výše zmíněné sloveso *lukea* má dvě podoby vokalického kmene: *lue-* a *luke-*. (ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 72).

²¹ *V* v tomto kontextu značí jakýkoliv finský vokál.

²² ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 55.

²³ *A* v tomto konextu značí vokál *a/ä* dle vokalické harmonie.

²⁴ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 29.

²⁵ Tamtéž, s. 29.

²⁶ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.111.

vokálního kmene je *pese+n* a konsonantního *pes+köön*, podobně pak sloveso *nous/ta* „stoupat“ aj.²⁷

Třetí skupina sestává opět z *e*-kmenových sloves. Od předchozích *e*-kmenových sloves se liší počtem slabik ve vokálním kmene – u tohoto typu sloves totiž bývá obvykle více než dvouslabičný. Do třetí skupiny patří tzv. *ne-verbít*, které zastupuje např. sloveso *vaiet/a* „mlčet“, vokální kmen má pak podobu *vaikene+n* a konsonantní kmen *vaiet+koon*, podobně pak slovesa *huvet/a* „tenčit se“, *pimet/ä* „setmět se“ aj. Dále sem řadíme tzv. *itse-verbít*, např. sloveso *tuomit/a* „odsoudit“, jehož vokální kmen je *tuomitse+n* a konsonantní *tuomit+koon*, obdobně pak sloveso *valit/a* „vybrat (si)“ atd. Místo zde mají také tzv. *ele-verbít*, např. sloveso *naureskel/la* „pochechtávat se“, jehož vokální kmen je *naureskele+n* a konsonantní *naureskel+koon*, dále pak slovesa *autoil/la* „řídít auto“ či *laulel/la* „prozpěvovat“. Řadíme sem také slovesa typu *helis/tä* „chřestit; cinkat“ a *rangaista* „(po)trestat“. Vokální kmen slovesa *helis/tä* je *helise+n*, konsonantní pak *helis+köön* a u slovesa *rangaista* *rankaise+n* a *rangais+koon*.²⁸

Výjimečná je dvojice sloves *näh/dä* „vidět“ a *teh/dä* „dělat“. Tato slovesa mají navíc obě podoby vokálního kmene. Silný vokální kmen u těchto sloves je *näke-* a *teke-*²⁹ a slabý je *näe-* a *tee-*. Konsonantní kmen je potom *näh+dä* (1. inf.) a *teh+tiin* (pas. imperf.), koncový foném *h* v těchto tvarech odpovídá fonému *k* ve vokálním (silném) kmene.³⁰ Podrobněji se těmto slovesům budeme věnovat ještě v dalších částech práce.

---

²⁷ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 29–30.

²⁸ Tamtéž, s. 30.

²⁹ Tamtéž, s. 30.

³⁰ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.111.

1.2.2.1 Hláska *t* u slovesného typu *VtA-verbit* z diachronního (*a*) a synchronního pohledu (*b*)

a) Uchopení komponentu *t* u slovesného typu *VtA-verbit* z hlediska historického vývoje:

Někteří autoři gramatik (K. Laaksonen a A. Liekko³¹) nebo učebnic (L. White³², Hilkka A. Lindroos³³) považují komponent *t* u sloves ze slovesného typu *VtA-verbit*³⁴ bezvýhradně za součást kmene sloves ve všech jeho tvarech, např. tvar 1. infinitivu: *halut-a* „chtít“, *häirit-ä* „(vy)rušit“ *pimet-ä* „setmět se, ztmavnout“ nebo tvary těchto sloves v minulém aktivním participiu³⁵ (*NUT-participiu*): *halun-nut*, *häirin-nyt*, *pimen-nyt* atd. Autorky vycházejí z tradičního pojetí těchto sloves s ohledem na jejich historický vývoj. Dříve se ve specifických tvarech infinitivní koncovka s počáteční hláskou *t* připojovala u slovesného typu *VtA-verbit* ke konsonantnímu kmeni slovesa končícího stejnou hláskou. Poté vznikla tzv. krátká gemináta **t̥* (*lyhyt geminaatta*),³⁶ která byla utvořena právě z kmenové koncové hlásky *t* a z počáteční hlásky *t* koncovky. Tato krátká gemináta se během vývoje finštiny změnila v jednoduchý konsonant, např. **maγat+řak* > *maata* „ležet“, **tavat+řak* > *tavata* „potkat“. Tento jednoduchý konsonant pak vznikl postupným splynutím kmenové hlásky *t* s hláskou nacházející se na počátku infinitivní koncovky.³⁷ Nelze však jednoznačně určit, zda foném *t* splynul s kmenovou koncovou hláskou *t* anebo se stal součástí infinitivní koncovky. Navzdory tomuto je kmen výše zmíněnými autory definován jako konsonantní.

b) Alternativy uchopení komponentu *t*:

Je nezbytné dodat, že podle *ISK* je možný dvojitý výklad pojetí hranice kmene a konjugační koncovky u určitých tvarů slov(es).³⁸ V daných tvarech může být komponent *t* vnímán buď jako koncová hláska kmene (viz výše (*a*)) nebo jako počáteční hláska konjugační koncovky. *ISK* znázorňuje tuto nejasnou hranici morfémů pomocí rovnítka, např. komponent *t* ve tvaru prvního infinitivu slovesa *hypä=t=ä* „skočit“ si můžeme vyložit buď jako *hypät-ä* (zde by patřil ke kmeni) nebo jako *hypä-tä* (zde by patřil ke konjugační koncovce). Tato situace se týká i

³¹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.28-30, 34, 65-66, 122.

³² WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 158-163.

³³ LINDROOS, Hilkka Annikki. *Finština nejen pro samouky*. 2., opr. a dopl. vyd. Voznice: Leda, 2008. ISBN 9788073351212, s. 67, 134-135.

³⁴ V tomto slovesném typu jsou kontrakční slovesa, např. *haluta* „chtít“, *itse*-kmenová slovesa (*itse-verbit*), např. *tarvita* „potřebovat“ a *ne*-kmenová slovesa (*ne-verbit*), např. *vanheta* „stárnout“.

³⁵ Důsledkem připojení koncovky minulého aktivního participia *-nut* ke konsonantnímu kmeni slovesa došlo k asimilaci počáteční hlásky participiální koncovky s koncovým kmenovým konsonantem slovesa *-t*. Na tomto místě pak vznikla gemináta *nn*.

³⁶ Jednalo se v podstatě o slabý stupeň gemináty. (LEHTINEN, Tapani. 2007. *Kielen vuosituhanet. Suomen kielen kehitys kantaurlista varhaisuomeen*. Tietolipas 215. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 978-951-746-896-1, s. 297).

³⁷ LEHTINEN, Tapani. 2007. *Kielen vuosituhanet. Suomen kielen kehitys kantaurlista varhaisuomeen*. Tietolipas 215. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 978-951-746-896-1, s. 183-184.

³⁸ Tato situace se dotýká kromě sloves i jmen typu *tuote*. Jménům však v této problematice nebudeme dále věnovat pozornost.

některých dalších tvarů kontrakčních sloves, konkrétně druhého infinitivu: *hypä=t=e-ssä*, participia perfekta aktivního i pasivního: *hypä=n=nyt*, *hypä=t=ty*, potenciálu:³⁹ *hypä=n=ne-e*, pasiva přítomného i imperfekta: *hypä=t=ä-än*, *hypä=t=t-i-in* a imperfekta: *hyppä=s=i*. Naopak výskyt konsonantního kmene (čili kmene zakončeného oním komponentem *t*) u kontrahovaných sloves je nesporný tehdy, kdy ke slovesu připojujeme plurálové koncovky imperativu, např. *hypät-kä*.⁴⁰ ISK zároveň uvádí, že z hlediska současného jazyka se za imperfektní znak kontrakčních sloves považuje spíše *-si-*.⁴¹ Naopak autorky Laaksonen a Liekko⁴² se přiklání k variantě, kdy je imperfektním znakem *-i-*. Podrobněji v následujících kapitolách.

Výklad dvojího pojetí *t* můžeme aplikovat i na ostatní slovesa, která jsou v prvním infinitivu zakončená na *VtA*, např. *häiri=t=ä* : *häiri=t=e-ssä* : *häiri=n=nyt*, *pime=t=ä* : *pime=n=ne-e*. Nicméně u tvarů imperfekta tuto analogii uplatnit nelze, u těchto sloves se vyskytuje jako znak imperfekta pouze *-i-*, např. *häirits-i*, *pimen-i*.⁴³

Imperfektní znak *-si-* byl z kontrakčních sloves abstrahován a sloužil jako konjugační model pro vytvoření tvarů imperfekta a minulého participia aktivního u sloves s vokalickým kmenem.⁴⁴ Takové tvary se vyskytují hlavně ve finských dialektech, zejména v jihozápadních dialektech,⁴⁵ např. imperfektum od slovesa *kaatua* „spadnout“ je *kaatusin* (ve standardní finštině: *kaaduin*).⁴⁶ Pokud bychom nicméně vycházeli z předpokladu, že znakem imperfekta u kontrahovaných sloves je *-si-*, podpořili bychom tak morfologické vnímání těchto sloves jako těch s vokalickým kmenem, např. *hyppä-si* či *hypä-nnyt*.⁴⁷

Již v úvodu jsem uvedla, že informace primárně čerpám z práce autorek Laaksonen a Liekko, které považují *VtA-verbít* za slovesa s konsonantním kmenem, a proto v rámci své práce budu vycházet z tohoto výkladu. V tabulce níže uvádím slovesa, která mají dva kmeney.

---

³⁹ Ve tvarech potenciálu, stejně jako ve tvarech NUT-participia, došlo k asimilaci.

⁴⁰ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 59.

⁴¹ Tamtéž, § 59.

⁴² LAAKSONEN, Kaino a LIEKKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 122.

⁴³ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 59.

⁴⁴ Tamtéž, § 59.

⁴⁵ Tzv. *si-imperfektum* se mimo jiné běžně vyskytuje i v estonštině (*istusin* srov. fin. *istuin*), dále pak i ve votštině a lívštině. (LAALO Klaus. 1988. *Imperfektimuotojen ti-si-vaihtelu suomen kielessä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 951-717-518-3, s. 5).

⁴⁶ LAALO, Klaus. 1988. *Imperfektimuotojen ti-si-vaihtelu suomen kielessä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 951-717-518-3, s. 5).

⁴⁷ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 59.

Tabulka č. 2: Slovesa se dvěma kmeny dle Laaksonen a Liekko⁴⁸ (pro srov. ISK).

Slovesa se dvěma kmeny				
	kontrakční slovesa	dvouslabičné e-kmeny	Více než dvouslabičné e-kmeny	Slovesa <i>tehdä</i> a <i>nähdä</i>
1. infinitiv	<i>haluta</i> <i>kadota</i> srov. <i>halu=t=a</i> <i>kado=t=a</i>	<i>tulla</i> <i>mennä</i> <i>purra</i> <i>pestä</i>	<i>vaieta</i> srov. <i>vaie=t=a</i> <i>tuomita</i> srov. <i>tuomi=t=a</i> <i>naureskella</i> <i>helistä</i> <i>rangaista</i>	<i>nähdä</i> <i>tehdä</i>
Vokální kmen	<i>halua-</i> <i>katoa-</i>	<i>tule-</i> <i>mene-</i> <i>pure-</i> <i>pese-</i>	<i>vaikene-</i> <i>tuomitse-</i> <i>naureskele-</i> <i>helise-</i> <i>rankaise-</i>	<i>näe-</i> , <i>näke-</i> <i>tee-</i> , <i>teke-</i> ⁴⁹
Konsonantní kmen	<i>halut-</i> <i>kadot-</i>	<i>tul-</i> <i>men-</i> <i>pur-</i> <i>pes-</i>	<i>vaiet-</i> <i>tuomit-</i> <i>naureskel-</i> <i>helis-</i> <i>rankais-</i>	<i>näh-</i> <i>teh-</i>

Z **konsonantního kmene** vychází následující tvary sloves:

- Tvary přítomného aktivního **potenciálu** a tvary **imperativu** přítomného ve druhé a třetí osobě plurálu, např. *men+ne+n*, *tul+le+e*, *sur+re+mme*, *juos+se+tte* a *tul+kaa*, *tul+koot*.
- Všechny **pasivní tvary**: např. *tul+laan* (pasivum přítomného), *juos+taisiin* (pasivum kondicionálu přítomného), *vatkat+taneen* (pasivum potenciálu přítomného).
- Tvary **prvního a druhého infinitivu**: např. *tul+la* (1. infinitiv), *tul+lessa* (2. infinitiv v inessivu), *juos+ta* (1. infinitiv), *men+nen* (2. infinitiv v instruktivu).
- Tvary **minulých** (aktivních i pasivních) **participií**: např. *huoman+nut*, *valin+neista*, *tul+lut* a *tul+tuaan*, *juos+tu*.⁵⁰

⁴⁸ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.29–30.

⁴⁹ Slovesa *tehdä* a *nähdä* mají dvě podoby vokálního kmene: silnou (*näke-*, *teke-*) a slabou (*näe-*, *tee-*) variantu.

⁵⁰ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 30.

V souvislosti se slovesným kmenem se můžeme setkat i s termínem subkmen *alivartalo*. Subkmen je kmen, ve kterém je u sloves navíc znak imperfekta (*-i-*) nebo kondicionálu (*-isi-*).⁵¹ Může se objevit i pasivní znak (*-(t)t-*). Tyto znaky tvoří pak ve spojení s kmenem kmen nový čili subkmen. Ve finitních tvarech sloves se po připojení imperfektního znaku *-i-* ke kmeni vytvoří imperfektní kmen, ke kterému posléze připojujeme osobní koncovky: *istui-n* „seděl jsem“, *maksoi-mme* „(za)platili jsme“, *halusi-vat* „chtěli“.⁵²

1.3 Hláskové změny a alternace kmenových konsonantů

1.3.1 Hláskové změny

Před samotným výkladem střídání stupňů je vhodné poukázat na tři zásadní hláskové změny, které ve finštině proběhly.

1.3.1.1 Kontrakce (*supistuminen*)

Kontrakce je hlásková změna, během které se vyvinuly tzv. kontrahované diftongy *supistumadiftongit* a dlouhé vokály *supistumavokaalit*. Původně se jednalo o dva krátké vokály spadající do různých slabik. Prostor mezi nimi byl vyplněn konsonantem. Konsonant se však v průběhu jazykového vývoje z meziprostoru vytratil. Jeho odpadnutí zapříčinilo to, že se vokály dostaly do stejné slabiky a utvořily poté dlouhý vokál či diftong.⁵³ Tím zároveň došlo k setření slabičných hranic. Při kontrakci se mohla vytvořit také skupina vokálů, v takovém případě se však slabičné hranice zachovaly. Jako příklad můžeme uvést některá slovesa ze skupiny kontrakčních sloves: např. *rupean* < **rupeðan* (*ruveta* „dát se do něčeho“), *putoan* < **pudoðan* (*pudota* „padat, spadnout“).⁵⁴ V mluveném jazyce a v dialekttech dochází k narovnávání těchto vokálů, např. *rupeen*, *putoon* aj.⁵⁵

Odpadnutími konsonanty mohl být buď foném *h*, znělá palatální spiranta **ɣ* nebo znělá dentální spiranta **ð*.⁵⁶ Poslední dva zmíněné konsonanty se objevily ve finštině poté, co vzniklo střídání stupňů. **ɣ* přitom představovalo slabý protějšek k silnému stupni okluzivy *k* a **ð* tvořilo slabý protějšek k okluzivě *t*.⁵⁷ Spiranta **ɣ* se vyskytovala na hranicích první a druhé slabiky,

---

⁵¹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 28.

⁵² ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 54 & KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s.116.

⁵³ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.31.

⁵⁴ Podle Lehtinena v takových slovesech však kontrakce v tom pravém slova smyslu neproběhla, s. 183.

⁵⁵ LEHTINEN, Tapani. 2007. *Kielen vuosituhanet. Suomen kielen kehitys kantauralista varhaisuomeen*. Tietolipas 215. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 978-951-746-896-1, s. 183.

⁵⁶ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 31.

⁵⁷ HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. 3., uudistettu painos. Turku: Åbo Akademis Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisu, 69. ISBN 951-29-2190-1., s.40–41.

např. *teyen >> *teen* (1. os. sg. ind. prez. od slovesa *tehdä*). Na hranicích posledních dvou slabik se mohl vyskytovat konsonant *h*, opět spiranty *ɣ nebo *δ, např. *ajettihin >> *ajettiin* (pasivum imperfekta od slovesa *ajaa* „jezdit“, *mayattāk >> *maata* (1. inf od slovesa *maata* „ležet“), *hakkaδan >> *hakkaan* (1. os. sg. prez. od slovesa *hakata* „bušit, tlouct“).⁵⁸

V současné finštině se dlouhé vokály a diftongy vzniklé kontrakcí vyskytují nejčastěji v následujících případech (uvádíme jen případy, které se týkají sloves a které jsou relevantní z hlediska morfologie):

a) Na místech, kde dříve stála palatální spiranta *ɣ* (slabý protějšek ke konsonantu *k*):

- dlouhý vokál, např.: *maata* < *mayattāk (srov. *makaa* – v (silném) vokalickém kmeni zůstal konsonant *k*),
- diftong, např.: *näen* < *näyen (srov. *näkee* – ve vokalickém kmeni silném se zachoval konsonant *k*).⁵⁹

b) Ve vokalických kmenech kontrakčních sloves vznikl odpadnutím dentální spiranty *δ* dlouhý vokál:

maalaan < *maalaδan (*maalata* „malovat“),

herüün < *heräδän (*herätä* „vzbudit se“),

seuraa < *seuraδa (*seurata* „následovat“).⁶⁰

c) Ve tvarech prvního infinitivu sloves (pouze a-kmeny), ve kterých koncový vokál kmene tvoří společně s koncovkou infinitivu dlouhý vokál:

antaa << *antaδak „dát“,

vetää << *vetäδäk „tahat“,

kirjoittaa << *kirjoittaδak „napsat, psát“.⁶¹

d) Ve tvarech druhého infinitivu sloves, u kterých se na hranici morfémů utvořil diftong:

ajain < *aja-en* < *ajaδen (*ajaa* „jezdit, řídit“), (2. inf. v *instruktivu*),

venyttäissä < *venyttä-essä* < *venyttäδessä (*venyttää* „natáhnout“), (2. inf. v *inessivu*),

hakeissa << *hakeδessa (*hakea* „zajít, dojít“), (2. inf. v *inessivu*).

---

⁵⁸ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.31–33.

⁵⁹ Tamtéž, s. 32.

⁶⁰ Tamtéž, s. 33.

⁶¹ Tamtéž, s.33.

V dnešním jazyce se častěji setkáme s nekontrahovanými tvary (tvořeným skupinou vokálů se zachovaným původním *-e-*), např. *ajaen, vennytäessä, hakiessa*.⁶²

e) V imperfektních pasivních tvarech zmizel foném *h* a utvořil se dlouhý vokál:

ajettiin < ajettihin (ajaa).⁶³

1.3.1.2 Asimilace (*asimilaatio*)

Ve finštině se objevují různorodé asimilace. Některé probíhají neustále a lze je odhalit ze změn ve výslovnosti. Některé však mají historické opodstatnění, a proto je můžeme identifikovat jen na základě znalosti historického vývoje jazyka.⁶⁴

Nejběžněji se setkáme s následujícími asimilacemi.⁶⁵

a) Asimilace koncového *t*

Jedná se o úplnou regresivní asimilaci, při které koncové *t* kmene splyne (v případě sloves se týká pouze *VtA-verbit*) buď s koncovkou minulého aktivního participia (*-nUt-*, *-nee-*, *-ne-*), např. *pelät+nyt > pelännyt*⁶⁶ nebo s koncovkou potenciálu (*-ne-*), např. *pelät+ne+t > pelännet*.

b) Asimilace počátečního *n* v koncovce(sufixu)

Jedná se o úplnou progresivní asimilaci, kde dochází k fúzi počátečního fonému *n* u koncovek potenciálu a druhého aktivního participia s předcházejícím konsonantem *l*, *r* nebo *s*. (týká se pouze dvouslabičných e-kmenů). Změny proběhly opět ve tvarech potenciálu: *tul+ne+n > tullen*, *pur+ne+n > purren*, *juos+ne+n > juossen*⁶⁷ a tvarech minulého aktivního participia:⁶⁸ *tul+nut > tullut*, *pur+nut > purrut*, *juos+nut > juossut*.⁶⁹

1.3.1.3 Asibilace (*t : s -vaihtelu / ti > si vaihtelu*) u tvarů imperfekta

Asibilace patří společně se střídáním stupňů k nejdůležitějším konsonantním alternacím, které v jazyce proběhly. Změna se uskutečnila v rámci historického vývoje jazyka během období

---

⁶² LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 33.

⁶³ Tamtéž, s. 33.

⁶⁴ SAVOLAINEN, Erkki. *Assimilaatio*. Finn Lectura [online]. 2001, [cit. 2018-06-27]. Dostupné z: <https://fl.finnlectura.fi/verkkosuomi/Fonologia/sivu192.htm>.

⁶⁵ Uvádíme pouze asimilace, které se týkají sloves a jsou k našemu tématu relevantní.

⁶⁶ SAVOLAINEN, Erkki. *Assimilaatio*. Finn Lectura [online]. 2001, [cit. 2018-06-27]. Dostupné z: <https://fl.finnlectura.fi/verkkosuomi/Fonologia/sivu192.htm>.

⁶⁷ SAVOLAINEN, Erkki. *Modukset: Potentialiaali*. Finn Lectura [online]. 2001, [cit. 2018-06-27]. Dostupné z: <https://fl.finnlectura.fi/verkkosuomi/Morfologia/sivu25214.htm#Potentialiaali>.

⁶⁸ Spodoba se týká všech tvarů participií v singuláru i plurálu (např. *tulleen, tulleita* etc.).

⁶⁹ SAVOLAINEN, Erkki. *Assimilaatio*. Finn Lectura [online]. 2001, [cit. 2018-06-27]. Dostupné z: <https://fl.finnlectura.fi/verkkosuomi/Fonologia/sivu192.htm>.

střední prafinštiny (*keskikantasuomi*).⁷⁰ Z pohledu současné finštiny se jedná o morfofonologický jev týkající se určitých typů sloves a jmen.⁷¹ Změna **ti* > *si* se obecně vyskytuje za takových okolností, kdy okluzivě *t* předchází *-i-* (imperfektní znak; plurálový znak). Tento jev se v případě sloves uplatňuje u některých *a*-kmenových (výjimečně i *e*-kmenových) a kontrakčních sloves.⁷²

a) *A*-kmeny a některé *e*-kmeny:

Asibilace se projevuje u těch *a*-kmenových sloves, jejichž slovesný kmen je zakončený skupinou fonémů *-tA* (příp. *-ltA*, *-ntA*, *-rtA*). Až na výjimky (*rakentaa*, *ymmärtää aj.*) se jedná o dvouslabičná slovesa. Další podmínkou, kterou musí (opět až na výjimky, viz výše) slovesa splňovat, je ta, že v první slabice mají dlouhý vokál či diftong. ISK pak na základě těchto kritérií vymezuje pět skupin, ve kterých se varianta *-si* buď v dnešním jazyce vyskytuje (i v dialekttech), nebo dříve vyskytovala.

Do první skupiny patří slovesa, u kterých je možné použít variantu jak *-ti*⁷³, tak i *-si*, např. *kiittää* : *kiiti* ~ *kiisi* „(po)děkovat“ nebo *yltää* : *ylsi* ~ *ylti* „dosáhnout“.

Ve druhé skupině jsou slovesa, u kterých je ve spisovném jazyce správná pouze varianta *-si*, např. *huutaa* : *huusi* „křičet“, *pyytää* : *pyysi* „(po)žádat“ nebo *tietää* : *tiesi* „vědět“.⁷⁴

Třetí skupinu tvoří slovesa, která v imperfektu používají naopak pouze variantu *-ti*, např. *noutaa* : *nouti* „vzvednout“, *säätää* : *sääti* „nastavit“ nebo *hoitaa* : *hoiti* „léčit, postarat se“.⁷⁵

Čtvrtou skupinu sloves rozeznáme podle toho, že mají na konci kmene skupinou fonémů *ltA*, *rtA* či *ntA*. U tohoto typu sloves je možné uplatnit obě varianty, přičemž s variantou *-ti* se setkáme pouze ve finských dialekttech, např. *kiiltää* : *kiiksi* ~ *kiilti* „lesknout se“, *puhaltaa* : *puhalsi* ~ *puhalti* „foukat“, *kiertää* : *kiersi* ~ *kierti* „kroužit“.

U páté skupiny se můžeme setkat s variantou imperfektního kmene končícího na *-si* nebo *-oi*, např. *saartaa* : *saartoi* ~ *saarsi* „obklíčit“ nebo *taitaa* : *taisi* ~ *taitoi* „možná bude; může být líp“.

---

⁷⁰ LEHTINEN, Tapani. 2007. Kielen vuosituhanet. Suomen kielen kehitys kantaurlista varhaisuomeen. Tietolipas 215. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 978-951-746-896-1, s. 94, 100.

⁷¹ KARLSSON, Fred. *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Porvoo-Helsinki-Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1982. ISBN 951-0-11633-5, s. 343.

⁷² KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s. 162.

⁷³ Pokud zvolíme variantu *-ti*, musíme pak dbát na střídání stupňů (týká se všech skupin, kde je zvolena varianta *-ti*) např. u slovesa *vuotaa*: *vuoti*: *vuodin* (*t* : *d*) nebo vzácně u slovesa *yltää* : *ylti*: *yllin* (*lt* : *ll*) *etc.*

⁷⁴ U dialektů se může objevit i varianta *-ti*, např. *huusi* ~ *huuti*. (ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 114).

⁷⁵ Vzácně se může u dialektů objevit i varianta *-si*, např. *hoiti* ~ *hoisi*; nebo ve tvarech staré finštiny, např. *nouti* ~ **nousi* (ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 114).

E-kmenová slovesa mají pak kmen zakončený na skupinu fonémů **-te** a bývají vždy dvouslabičná, např. sloveso *tuntea* : *tunsi* ~ *tunti* (dialekt) „znát, cítit“ nebo sloveso *lähteä* : *lähti* ~ *läksi* „odejít“.⁷⁶

Konsonant *s* nebo *t* je ve výše uvedených případech považován za součást kmene. Imperfektním znakem je zde tedy pouze **-i-**.

b) Kontrakční slovesa

Konsonantní kmen kontrakčních sloves je zakončen na **t** a ve tvaru imperfekta mu odpovídá *s*, ke kterému pak připojíme imperfektní znak **-i-**, např. *pelat+koon* : *pelas+i* ~ *pela+si* „hrát“.⁷⁷ Jak jsme již uvedli v kapitole o kmenech, je u tohoto typu sloves problematické určit, zda znakem imperfekta je **-si-** nebo jen **-i-**.

1.3.2 Alternace kmenových konsonantů

Alternace kmenových konsonantů (tzv. střídání stupňů⁷⁸) představuje (nejen) ve finštině, ale i v ostatních baltofinských jazycích (vyjma vepštiny a lívštiny), velmi rozšířený jev. Stejně tak se vyskytuje třeba i v sámštině⁷⁹ a v některých samojedských jazycích. Předpokládá se, že takové střídání kmenových souhlásek, které probíhá ve finštině, má původ již v rané protofinštině.⁸⁰

1.3.2.1 Střídání stupňů (*astevaihtelu*)

Samotné střídání stupňů představuje jednu ze tří skupin konsonantních alternací (*konsonantivaihtelut*), které mohou ve finštině probíhat. Do další skupiny alternací patří také asibilace (viz výše) a alternace závisící na poloze slabiky (*tavuasemasta riipuvat vaihtelut*), z nichž zmíníme nějaké příklady na konci této podkapitoly.⁸¹

V rámci samotného střídání stupňů se navíc rozlišuje paradigmatické a sufixální střídání.⁸² Pro potřeby naší práce se však omezíme pouze na první zmíněné. Střídání stupňů je jev, který

---

⁷⁶ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 114.

⁷⁷ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s. 163. (přebráno z ISK § 113).

⁷⁸ Jako alternativní pojem pro označení alternace kmenových konsonantů se často používá také termín střídání stupňů (*astevaihtelu*).

⁷⁹ Střídání stupňů v sámštině se týká všech konsonantů, u finštiny se jedná pouze o okluzivy *k*, *p*, *t* (viz níže) (HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. 3., uudistettu painos. Turku: Åbo Akademis Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1., s. 28).

⁸⁰ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 42.

⁸¹ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s. 145. & LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 42–52.

⁸² LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 42.

značí hláskové změny probíhající na hranici poslední a předposlední slabiky slovního kmene.⁸³ Podléhají mu neznělé okluzívy (*soinnitomat klusiit*) - **k**, **p** a **t**, a to v případech, kdy těmto konsonantům předchází znělá hláska čili vokál nebo znělý konsonant čili nazála, likvida nebo také **h**.⁸⁴ Po připojení konkrétní koncovky ke kmeni mohou pak konsonanty *k*, *p*, *t* měnit délku (změna kvantity), v některých případech mohou zcela vypadnout nebo mohou asimilovat s konsonantem, který jim předchází (změna kvality).⁸⁵ Je nutno podotknout, že se ve finštině střídání stupňů týká všech slovních druhů⁸⁶ a pro skloňování/časování slov(es) je zásadní.⁸⁷ V této části práce se však budeme věnovat pouze alternaci kmenových konsonantů, která probíhá ve slovesech.

Ve finštině rozlišujeme mezi dvěma stupni střídání, a to mezi silným (*vahva*) a slabým (*heikko*) stupněm, přičemž jeho výskyt závisí na otevřenosti nebo uzavřenosti následující slabiky.⁸⁸ V souladu s pravidly je silný stupeň vždy na začátku otevřené slabiky a slabý stupeň na začátku uzavřené slabiky (existují však i případy, které se s pravidly neshodují, viz níže). Střídání stupňů, u kterého závisí na otevřenosti/uzavřenosti slabiky, bývá v literatuře označováno pojmem paradigmatické střídání.⁸⁹ U tohoto typu střídání primárně rozeznáváme, zda se jedná o kvantitativní či kvalitativní střídání stupňů. U kvantitativního střídání (*kvantitatiivinen vaihtelu*) dochází ke změně délky okluzív. V silném stupni se vyskytuje gemináta okluzív **kk**, **tt** a **pp** a ve slabém stupni pak jednoduchá okluzíva **k**, **t** a **p**, např. *nukkua* : *nukun* „spát“, *hakata* : *hakkaan* „bušit, tlouct“, *kirjoittaa* : *kirjoitan* „psát, napsat“, *viitata* : *viittaa* „ukázat, poukázat na“, *oppia* : *opin* „naučit se“. Alternace znělých okluzív **gg** : **g** a **bb** : **b** se realizuje jen v několika slovech, např. u sloves *dig(g)ata* : *diggaan* „mít ráda, líbit se“ (slang), *lob(b)ata* : *lobbaan* „lobbovat“.⁹⁰ Konsonanty **b** a **g** se vyskytují především v přejímkách, nejedná se o původní finské konsonanty.⁹¹ V tabulce níže jsou uvedeny okluzívy a skupiny okluzív, které podléhají (kvantitativnímu) střídání stupňů.

---

⁸³ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: http://scripta.kotus.fi/cgi-bin/visktermit/visktermit.cgi?h_id=aCHEHBCCB&h_sana=%5B%5E%5Cw%5C-%5E%5DAstevaihtelu%5B%5E%5Cw%5C-%5E%5D.

⁸⁴ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 42.

⁸⁵ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 4. painos. Helsinki: Finn Lectura, 2001. ISBN 978-951-792-092-6, str. 146.

⁸⁶ LINDROOS, Hilka Annikki. *Finština nejen pro samouky*. 2., opr. a dopl. vyd. Voznice: Leda, 2008. ISBN 978-80-7335-121-2, s. 113.

⁸⁷ Tamtéž, s. 29.

⁸⁸ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> § 41.

⁸⁹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 42.

⁹⁰ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: http://scripta.kotus.fi/cgi-bin/visktermit/visktermit.cgi?h_id=kBCGBFCIF.

⁹¹ SAVOLAINEN, Erkki. *Klusiilit p, t, k, d, (b, g)*. Finn Lectura [online]. 2001, [cit. 2018-06-27]. Dostupné z: <https://fl.finnlectura.fi/verkkosuomi/Fonologia/sivu151.htm>.

Tabulka č. 3⁹²: Kvantitativní střídání stupňů dle ISK.

KVANTITATIVNÍ STŘÍDÁNÍ			
1	<i>pp : p</i>	<i>tt : t</i>	<i>kk : k</i>
2	<i>mpp : p</i>	<i>ntt : nr</i>	<i>ηkk : ηk⁹³</i>
3	<i>lpp : p</i>	<i>ltt : lt</i>	<i>lkk : lk</i>
4	<i>rpp : p</i>	<i>rtt : rt</i>	<i>rkk : rk</i>
5	<i>(bb : b)</i>		<i>(gg : g)</i>

Druhým typem střídání je kvalitativní střídání (*kvalitatiivinen vaihtelu*). Jedná se o takovou alternaci, kdy okluzívy *k*, *p*, *t* asimilují ve slabém stupni s předešlým konsonantem, např. *ampua : ammun* „střílet“, *antaa : annan* „dát“, *langeta : lankean* „padat, klesnout“, nebo jsou nahrazeny jiným konsonantem, např. *huveta : hupenee* „tenčit se“, *lähteä : lähden* „odejít“. Okluzíva *k* navíc nemá v mnohých slove(se)ch žádný párový konsonant. V takovém případě foném *k* ve slabém stupni vypadává,⁹⁴ např. *lukea : luen* „číst“, *maata : makaan* „ležet“.⁹⁵ V tabulce níže jsou uvedeny okluzívy a skupiny okluzív, které podléhají (kvalitativnímu) střídání stupňů.

Tabulka č. 4⁹⁶: Kvalitativní střídání stupňů dle ISK.

KVALITATIVNÍ STŘÍDÁNÍ			
1	<i>p : v</i>	<i>t : d</i>	<i>k : Ø (~ v)</i>
2	<i>mp : mm</i>	<i>nt : nn</i>	<i>ηk : ηη⁹⁷</i>
3	<i>lp : lv</i>	<i>lt : ll</i>	<i>lk : l ~ lj</i>
4	<i>rp : v</i>	<i>rt : rr</i>	<i>rk : r ~ rj</i>
5	-	<i>ht : hd</i>	<i>hk : h ~ hj</i>

Hakulinen et al. a V. Koivisto navíc uvádí pojmy přímé (*suora astevaihtelu*) a obrácené (*käänteinen astevaihtelu*) střídání stupňů.⁹⁸ Karlsson se s výše zmíněnými autory shoduje s označením pro obrácené střídání, nicméně však pro přímé střídání stupňů užívá termín

⁹² ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> § 41.

⁹³ Nosovka [*ηk*] nemá grafém, v textu se zapisuje pomocí kombinace konsonantů *nk*.

⁹⁴ Slabý stupeň k fonému *k* může být značen *Ø* tzv. *kato* (Laaksonen a Liekko, ISK, V. Koivisto) nebo pomlčkou (Leila White, Lindroos).

⁹⁵ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 43–45.

⁹⁶ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> § 41.

⁹⁷ Zdvojená nosovka [*ηη*] nemá grafém, v textu se zapisuje pomocí kombinace konsonantů *ng*.

⁹⁸ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> § 42, KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s. 158.

(*normaali astevaihtelu*).⁹⁹ Leila White v učebnici *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* označuje přímé střídání jako „*Tyyppi A (nukkua → nukun)*“ a obrácené pojmenovává „*Tyyppi B (tykätä → tykkään)*“.¹⁰⁰ Autoky Laaksonen a Lieko termín přímé ani obrácené střídání stupňů ve své gramatice nezavádí. Slova, u kterých se projevuje obrácené střídání, zařazují do skupiny výjimek (*astevaihtelupoikkeukset*).

U přímého střídání tedy dodržujeme pravidlo o otevřenosti/uzavřenosti slabiky (viz výše). V případě sloves je základní tvar (první infinitiv) v silném stupni a spolu s ním i tvary třetí osoby singuláru i plurálu indikativu, např. *oppia : oppii: oppivat* „učit se“; slabý stupeň se naopak uplatňuje u první a druhé osoby singuláru i plurálu indikativu, např. *opin : opit : opimme : opitte*. O takovém typu střídání lze mluvit pouze v souvislosti se slovesy, která mají pouze vokální kmen a na konci jejich základního tvaru se vyskytuje skupina dvou vokálů nebo dlouhý vokál, např. *nukkua* „spát“, *kertoa* „vyprávět“, *kirjoittaa* „psát, napsat“ aj.¹⁰¹ V tabulce níže uvádíme kvantitativní a kvalitativní přímé střídání stupňů. Tabulka neobsahuje všechny kombinace konsonantů, pouze ty základní.

Tabulka č. 5 – Kvantitativní kvalitativní přímé střídání stupňů, dle Leily White¹⁰² a Katji Västi¹⁰³.

KVANTITATIVNÍ PŘÍMÉ STŘÍDÁNÍ					gemináta konsonant
pozdní protofinština	dnešní finština	silný stupeň	slabý stupeň	překlad (infinitiv)	
<i>kk : *kk</i>	<i>kk : k</i>	<i>hukku-a</i>	<i>huku-n</i>	utopit se	
<i>pp : *pp</i>	<i>pp: p</i>	<i>hyppi-ä</i>	<i>hypi-t</i>	skákat	
<i>tt : *tt</i>	<i>tt: t</i>	<i>huutta-a</i>	<i>huuta-mme</i>	křičet	
KVALITATIVNÍ PŘÍMÉ STŘÍDÁNÍ					jednoduché konsonanty
pozdní protofinština	dnešní finština	silný stupeň	slabý stupeň	překlad (infinitiv)	
<i>k : *γ</i>	<i>k : Ø</i>	<i>puke-a</i>	<i>pue-tte</i>	obléct	
<i>p : *β</i>	<i>p : v</i>	<i>saapu-a</i>	<i>saavu-n</i>	přijet	
<i>t : *δ</i>	<i>t : d</i>	<i>vetä-ä</i>	<i>vedä-t</i>	tahat	

⁹⁹ KARLSSON, Fred. *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Porvoo-Helsinki-Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1982. ISBN 951-0-11633-5, s. 324.

¹⁰⁰ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 4. painos. Helsinki: Finn Lectura, 2001. ISBN 978-951-792-092-6, str. 148–149.

¹⁰¹ Tamtéž, str. 148.

¹⁰² Tabulka byla vytvořena podle vzoru L. White: WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 4. painos. Helsinki: Finn Lectura, 2001. ISBN 978-951-792-092-6, str. 148-149.

¹⁰³ Kolonka s „pozdní protofinštinou“ převzata z prezentace přednášek K.Västi: VÄSTI, Katja. *Äänneopin luentomoniste* Oulu, 2017, 51 stran, s. 34.

<i>ŋk : *ng</i>	<i>nk : ng</i> <i>[ŋk : ŋŋ]</i>	<i>tunke-a</i>	<i>tunge-t</i>	cpát, nacpat	Kombinace konsonantů
<i>mp : *mb</i>	<i>mp : mm</i>	<i>ampu-a</i>	<i>ammu-n</i>	střílet	
<i>lt : *lð</i>	<i>lt : ll</i>	<i>viiltä-ä</i>	<i>viillä-tte</i>	pořezat	
<i>rt : *rð</i>	<i>nt : nn</i>	<i>kanta-a</i>	<i>kanna-mme</i>	nést	
<i>nt : *nd</i>	<i>rt : rr</i>	<i>ymmärtä-ä</i>	<i>ymmärrä-n</i>	rozumět	
<i>rk : *rɣ</i>	<i>rk(e) : rj(e)</i>	<i>särke-ä</i>	<i>särke-vät</i>	bolet	
<i>lk : *lɣ</i>	<i>lk(e) : lj(e)</i>	<i>kulke-a</i>	<i>kulje-mme</i>	jet, dojíždět	

Pokud dané sloveso pravidlo o otevřenosti/uzavřenosti slabiky nedodrží, čili má silný stupeň i na začátku uzavřené slabiky a slabý stupeň i na začátku otevřené slabiky, bude se jednat o obrácené střídání stupňů („výjimky proti pravidlu střídání stupňů“).¹⁰⁴ U obrácené alternace se naopak slabý stupeň projevuje v základní tvaru slovesa, např. *hypätä* „skočit“ či *kuvitella* „představit si“, zatímco skloňované/časované osoby v singuláru i plurálu indikativu budou ve stupni silném, např. *hyppään*, *hyppää*, *hyppäämme*, *kuvittelen*, *kuvittelee*, *kuvittelemme* apod. Slabý stupeň se mimo jiné bude vyskytovat i ve všech pasivních tvarech (*hypätään*, *hypättiin*, *hypätty...*), v potenciálu (*hypännee*) a ve všech tvarech imperativu vyjma druhé osoby singuláru (*hypätkää*, *hypätköön...*), rovněž také v minulém aktivním participiu (*hypännyt*).¹⁰⁵ Tento typ střídání se projevuje pouze u některých dvoukmenových sloves, konkrétněji u některých víceslabičných e-kmenových sloves, které obsahují frekventativní derivační sufix *-ele-*, tzv. *ele-verbit* (*kuunnella* „poslouchat“) a také u víceslabičných sloves, která mají ve vokalickém kmeni dlouhý vokál / diftong / skupinu vokálů (*pudota* „padat, spadnout“, *maata* „ležet“) nebo je jejich vokalický kmen rozšířený o skupinu hlásek *-ne* (*vaieta* „mlčet“, *lämmetä* „zahřát se“). V tabulce níže uvádíme kvantitativní a kvalitativní obrácené střídání stupňů.

Tabulka č. 6 – Kvantitativní a kvalitativní obrácené střídání stupňů dle L. White¹⁰⁶ a K. Västi¹⁰⁷.

KVANTITATIVNÍ OBRÁCENÉ STŘÍDÁNÍ					Konsonant gemináta
pozdní protofinština	dnešní finština	slabý stupeň	silný stupeň	překlad (infinitiv)	
<i>*kk : kk</i>	<i>k : kk</i>	<i>tykät-ä</i>	<i>tykkään</i>	mít rád	
<i>*pp : pp</i>	<i>p : pp</i>	<i>hypät-ä</i>	<i>hyppää-t</i>	skočit	
<i>*tt : tt</i>	<i>t : tt</i>	<i>esitel-lä</i>	<i>esittele-e</i>	představit	

¹⁰⁴ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s. 158–159.

¹⁰⁵ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> §56.

¹⁰⁶ Tabulka byla vytvořena podle vzoru L. White: WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 4. painos. Helsinki: Finn Lectura, 2001. ISBN 978-951-792-092-6, str. 150.

¹⁰⁷ Kolonka s „pozdní protofinštinou“ převzata z prezentace přednášek K. Västi: VÄSTI, Katja. *Äänneopin luentomoniste*. Oulu, 2017, , 51 stran, s. 34.

KVALITATIVNÍ OBRÁCENÉ STŘÍDÁNÍ					Jednoduché konsonanty
pozdní protofinština	dnešní finština	slabý stupeň	silný stupeň	překlad (infinitiv)	
* γ : <i>k</i>	$\emptyset$: <i>k</i>	<i>maat-a</i>	<i>makaa-mme</i>	ležet	
* β : <i>p</i>	<i>v</i> : <i>p</i>	<i>levät-ä</i>	<i>lepää-tte</i>	odpočívat	
* δ : <i>t</i>	<i>d</i> : <i>t</i>	<i>suudel-la</i>	<i>suutele-vat</i>	líbat, políbit	
* <i>ng</i> : <i>nk</i>	<i>ng</i> : <i>nk</i> [$\eta\eta$: ηk]	<i>hangat-a</i>	<i>hankaa-n</i>	drhnout, dřít	
* <i>mb</i> : <i>mp</i>	<i>mm</i> : <i>mp</i>	<i>lämmet-ä</i>	<i>lämpene-e</i>	zahřát se	
* <i>lδ</i> : <i>lt</i>	<i>ll</i> : <i>lt</i>	<i>vallat-a</i>	<i>valtaa-t</i>	dobýt	
* <i>nδ</i> : <i>nt</i>	<i>nn</i> : <i>nt</i>	<i>kuunnel-la</i>	<i>kuuntele-n</i>	polouchat	
* <i>rδ</i> : <i>rt</i>	<i>rr</i> : <i>rt</i>	<i>kerrat-a</i>	<i>kertaa-tte</i>	zopakovat (si)	
* <i>lγ</i> : <i>lk</i>	<i>lj(e)</i> : <i>lk(e)</i>	<i>haljet-a</i> <i>valjet-a</i>	<i>halkea-a</i> <i>valkene-n</i>	popraskat rozednit se	
* <i>hγ</i> : <i>hk</i>	<i>hj(e)</i> : <i>hk(e)</i>	<i>puhjet-a</i> <i>rohjet-a</i>	<i>puhkea-vat</i> <i>rohkene-n</i>	prasknout troufnout si	
* <i>rγ</i> : <i>rk</i>	<i>rj(e)</i> : <i>rk(e)</i>	<i>tarjet-a</i>	<i>tarkene-t</i>	být dost teplo	

1.3.3 Alternace závisující na poloze slabiky (*tavuasemasta riipuvat vaihtelut*)

Tento typ střídání se týká pouze dvoukmenových slov(es).¹⁰⁸ Tento jev zahrnuje jak střídání jednoduchých konsonantů, tak i skupin konsonantů. Alternace souvisí především s historickým vývojem jazyka. V následujícím textu uvedeme jen ty případy alternací, které se vztahují ke slovesům. Je třeba dodat, že příklady 1b), 2a) a 3a) jsou vlastně asimilace (konkrétně asimilace koncového *t*), těmi jsme se zabývali výše (viz podkapitola 1.3.1.2).

1. Ve vokalickém kmeni se vyskytuje skupina konsonantů, která v konsonantním kmeni odpovídá konsonantu jednomu:

a) *ks* : *s*

juos+ta : *juoksen* „běžet“.

b) *ts* : *t* : *n*

valita : *valitsen* : *valit+tiin* : *valin+nut* „vybrat (si), zvolit (si)“.

2. Ve vokalickém a konsonantním kmeni se vyskytují rozdílné konsonanty:

a) *n* : *t*

vaieta : *vaikene+n* : *vaiet+koon* : *vaien+nut* „mlčet“,

pimetä : *pimene+n* : *pimet+köön* : *pimen+nyt* „setmět se“.

¹⁰⁸ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 51.

b) **k : Ø : h**

nähdä : *näke*+*vät* : *näe*+*n* : *näh*+*köön* : *näh*+*nyt* „vidět“,

tehdä : *teke*+*vät* : *tee*+*n* : *teh*+*köön* : *tehnyt* „dělat“.

3. Konsonant, který je v konsonantním kmeni, se ve vokalickém kmeni ztrácí:

a) **Ø : t : n**

vastata : *vastaa*+*n* : *vastat*+*koon* : *vastan*+*nut* „odpovědět“,

pudota : *putoa*+*n* : *pudot*+*koon* : *pudon*+*nut* „padat, spadnout“.¹⁰⁹

1.4 První infinitiv (*1. infinitiivi*; *A-infinitiivi*)

1.4.1 Infinitiv obecně

Pojmem infinitiv označujeme infinitivní tvar slovesa. Tvoří se připojením infinitivních koncovek ke kmeni slovesa.¹¹⁰ Ve finštině se tradičně rozlišovalo pět druhů infinitivů.¹¹¹ Novější gramatika, jako je *ISK*, však považuje za infinitivy už jenom první tři z nich.¹¹² Autorky Laaksonen a Liekko počítají do skupiny infinitivů navíc ještě čtvrtý infinitiv. Pátý infinitiv však již také nespatřují jako infinitiv v pravém slova smyslu, proto jej označují jako tzv. pátý infinitiv“ (*ns. viides infinitiivi*).¹¹³ Starší gramatiky rozlišují infinitivy pomocí čísel, tedy 1., 2., 3., 4¹¹⁴ a (*ns.*) 5.¹¹⁵ infinitiv.¹¹⁶ Oproti tomu *ISK* pojmenovává infinitivy na základě infinitivní koncovky každého z nich. Vymezuje tedy tzv. *A*-infinitiv, *E*-infinitiv a *MA*-infinitiv.¹¹⁷ Pro účely této bakalářské práce je klíčový pouze tvar 1. infinitivu, proto se dále budeme věnovat pouze jemu.

---

¹⁰⁹ KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6, s. 164–165., podobně i LAAKSONEN, Kaino a ANNELI LIEKO. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 51–52.

¹¹⁰ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 94.

¹¹¹ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 120.

¹¹² Tamtéž, § 120.

¹¹³ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 94.

¹¹⁴ Infinitivní znak 4. infinitivu je *-minen*.

¹¹⁵ Infinitivní znak 5. infinitivu je *-mAisilla*.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 94–96.

¹¹⁷ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 120.

1.4.2 První infinitiv

První infinitiv má dva tvary: kratší tvar (*lyhempi muoto; latiivi*) a delší tvar (*pitempi muoto; translatiivi*), přičemž kratší tvar se vyskytuje běžněji.¹¹⁸ Mimo jiné je kratší tvar, 1. infinitiv, pokládán za slovníkový tvar slovesa čili za jeho základní tvar. První infinitiv byl dříve nazýván lativ. Historicky se jednalo v podstatě o směrový pád. Ačkoliv pádová koncovka lativu **-k** časem zmizela, zanechala na hranicích tvaru prvního infinitivu stopy, a to v podobě jevu zvaného hraniční geminace (*rajageminaatio*).¹¹⁹

Ve větě může tvar kratšího infinitivu plnit různé funkce. V příkladech uvádíme jen ty nejčastější. Tvar 1. infinitivu funguje často jako objekt či subjekt (1, 2), jako atribut substantiva (3) nebo adjektiva (4), v mnohých případech tvoří také část slovesného řetězce, např. v nesativních a modálních konstrukcích (5, 6).¹²⁰

- (1) *Oli hyvä ajatus lähteä kotiin.* („Jít domů byl dobrý nápad.“)
- (2) *Haluan lähteä kotiin.* („Chci odejít domů.“)
- (3) *halu lähteä* („chuť odejít“)
- (4) *helppo käyttää* („snadné použít“)
- (5) *täytyy lähteä* („muset odejít“)
- (6) *voit mennä* („můžeš jít“)

1.4.3 Vývoj koncovek prvního infinitivu

První infinitiv¹²¹ je v podstatě deverbální jmenná odvozenina, jejímž odvozovacím sufixem bylo původně ***-tA-**. Základní tvar prvního infinitivu měl na počátku (před vznikem střídání stupňů) jednotnou podobu ***(t)Ak**.¹²² Vlivem střídání stupňů a různých asimilací se jeho podoba měnila následovně:¹²³ Původní podoba infinitivní koncovky ***tA(k)** se zachovala v případě, že jí předcházela neznělý konsonant, např. *s* ve slovesech ***pes+täk** „umýt“, ***pääs+täk** „dostat

---

¹¹⁸ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 94.

¹¹⁹ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 120.

¹²⁰ Všechny příklady převzaty z ISK, ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: http://scripta.kotus.fi/cgi-bin/visktermit/visktermit.cgi?h_id=aCHEHJDHC.

¹²¹ I ostatní infinitivy jsou deverbální jmenné odvozeniny, liší se od sebe jen podobou derivačního sufixu, např. druhý infinitiv (***-tV-**), třetí infinitiv (***-ma-**) (HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. 3., uudistettu painos. Turku: Åbo Akademis Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1., s. 117).

¹²² **-k** zde značí pádovou koncovku lativu (viz výše).

¹²³ HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. 3., uudistettu painos. Turku: Åbo Akademis Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1., s. 116.

se¹²⁴.¹²⁴ V průběhu vývoje pak odpadla i lativní koncovka **-k* a infinitiv získal současnou podobu: *pestä*,¹²⁵ *päästä*.¹²⁶ Vývoj infinitivních koncovek u kontrakčních sloves je o něco složitější kvůli nejasné hranici mezi kmenovým koncovým konsonantem a počátečním konsonantem infinitivní koncovky *t* (viz výše). Pokud sdílíme názor, že konsonant *t* je součástí kmene, vývoj by potom vypadal následovně: **tAk* > *(t)Ak* > *(t)A*, např. *hakaĭAk* > *hakatak* > *hakat-a^x* ~ *haka-ta^x* „bušit, tlouct“. U ostatních případů došlo vlivem alternace kmenových konsonantů ke změně počáteční hlásky koncovky z **t* na **δ*, infinitivní koncovka pak tedy byla: **δAk*. Ta se dále vyvíjela do současné podoby následovně: Pokud stála spiranta **δ* za hlavní přízvuknou slabikou nebo za vedlejší přízvuknou slabikou, došlo ke změně **δ* > *d* např. **uidak* > *uida^x* „plavat“ nebo **haravoidak* > *harvaoida^x* „hrabat“. Spiranta **δ* (**d*) asimilovala, pokud jí předcházela znělý konsonant *l*, *n* nebo *r*. Asimilace proběhla takto: **lδ* > *ll*, **nδ* > *nn*, *rδ* > *rr*. Jako příklad můžeme uvést slovesa: **tulδak* > *tulla^x* „přijít“, **mendäk* > *mennä^x* „jít,kráčet“, **surδak* > *surra^x* „truchlit“. Dentální spiranta **δ* také mohla zcela vypadnout **δ* > *o*, příčinou onoho vypadnutí byla kontrakce (viz výše). Jako příklad můžeme uvést slovesa: **ajaδak* > *ajaa^x* „jet, řídit“ či **venyttäδäk* > *venyttää^x* „natáhnout“.¹²⁷

Variety koncovek prvního infinitivu vypadají tedy v dnešním spisovném jazyce následovně: *A*, *dA*, *lA*, *rA*, *nA* a *(t)A*. Koncovka prvního infinitivu se ve slovesech s jedním kmenem připojuje k jejich (silnému) vokalickému kmeni. Pokud kmen končí krátkým vokálem, připojíme k němu infinitivní koncovku *A*. Pokud se na konci kmene vyskytuje dlouhý vokál nebo diftong, zvolíme infinitivní koncovku *dA*. Zbylá slovesa jsou dvoukmenová, proto v takovém případě připojíme infinitivní koncovku (*lA*, *rA*, *nA*, *(t)A*) k jejich konsonantnímu kmeni.¹²⁸

¹²⁴ Kmenový konsonant *s* společně s počátkem infinitivní koncovky *t* tvoří skupinu konsonantů *-st-*, u které nemůže dojít k asimilaci ani k alternaci kmenových konsonantů. (HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa. 3., uudistettu painos.* Turku: Åbo Akademi Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1., s.116).

¹²⁵ Písmenko ^x v horním indexu slova značí, že na tomto místě historicky stál konsonant (v tomto případě **-k*), který však během vývoje vypadl.

¹²⁶ HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa. 3., uudistettu painos.* Turku: Åbo Akademi Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1., s.116.

¹²⁷ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi.* [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 94.

¹²⁸ Tamtéž, s. 94.

2 Vymezení slovesných typů podle jednotlivých autorů

Ve finských gramatikách a učebnicích bývá uvedený počet konjugačních typů výrazně nižší než ve finských slovnících (viz výše). Laaksonen a Lieko podobně jako *ISK* vymezují čtyři hlavní slovesné typy, přičemž v některých z nich jsou zahrnuty i podtypy. Názory obou gramatik se ale z hlediska klasifikace těchto podtypů mírně liší. Autorka učebnice *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* Leila White definuje celkem šest slovesných typů, jak to bývá zvykem i u jiných ne odborných publikací (srov. Hilikka A. Lindroos¹²⁹ (*Finština nejen pro samouky*) nebo Sonja Gehring¹³⁰ (*Suomen mestari*)).

2.1 Vymezení slovesných typů podle Laaksonen a Lieko

Za zásadní kritérium při rozdělování sloves do daných typů považují autorky Laaksonen a Lieko tvar prvního (kratšího) infinitivu, konkrétně variantu jeho infinitivní koncovky. Tato koncovka se připojuje ke konsonantnímu kmeni *vastat+a** „odpovědět“, *juos+ta* „běžet“, *valjet+a** „rozednit se; svítat“, *tul+la* „přijít“ nebo k (silnému) vokalickému kmeni, *anta+a* „dát“, *sano+a* „řict; říkat“, *sylke+ä* „prskat“, *sokeroi+da* „osladit; cukrovat“.¹³¹

Jednotlivé slovesné typy pojmenovávají autorky na základě varianty koncovek 1. infinitivu u daných sloves. První typ je pojmenován **VA-*verbit***¹³², druhý typ nese název **VtA-*verbit***, třetí typ **dA-*verbit*** a čtvrtý typ **stA-**, **lA-**, **nA-** a **rA-*verbit***.¹³³ Jak jsem již zmínila výše, v této gramatice jsou vymezeny čtyři hlavní typy. Přičemž do druhého slovesného typu jsou zahrnuty ještě tři podtypy a třetímu podléhají dva podtypy.

2.1.1 VA-*verbit*

Do prvního slovesného typu jsou zařazena slovesa s infinitivní koncovkou **-A**¹³⁴, která mají pouze vokalický kmen. Některá slovesa z této skupiny mohou podléhat přímému střídání stupňů, v takovém případě bude mít jejich vokalický kmen dvě podoby, např. *anta+a* „dát“, *saapu+a* „přijet, dorazit“, *kirjoitta+a* „psát, napsat“, *säikähtä+ä* „leknout se“. Pokud kmen sloves nealternuje, má sloveso pouze jednu podobu vokalického kmene, např. *sano+a* „řict“, *etsi+ä* „hledat“.¹³⁵

---

¹²⁹ LINDROOS, Hilikka Annikki. *Finština nejen pro samouky*. 2., opr. a dopl. vyd. Voznice: Leda, 2008. ISBN 9788073351212, s. 65-67., 134-135.

¹³⁰ GEHRING, Sonja a Sanni HEINZMANN. *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille*. 3. korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 2012. ISBN 978-951-792-543-3, s. 90-92 a GEHRING, Sonja a Sanni HEINZMANN. *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille*. 2. Helsinki: Finn Lectura, 2012. ISBN 978-951-792-477-1, s. 94.

¹³¹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.65.

¹³² V v tomto kontextu značí jakýkoli finský vokál.

¹³³ Tamtéž, s.65–66.

¹³⁴ A může v závislosti na vokalické harmonii představovat *a/ä*.

¹³⁵ Tamtéž, s. 65.

Tabulka č. 7¹³⁶: První slovesný typ podle Laaksonen a Lieko.

<i>VA-verbit</i>			
1. infinitiv	1. os. sg. ind. prés.	3. os. pl. ind. prés	Imperfektní kmen
<i>sanoa</i>	<i>sanon</i>	<i>sanovat</i>	<i>sanoi-</i>
<i>etsiä</i>	<i>etsin</i>	<i>etsivät</i>	<i>etsi-</i>
<i>antaa</i>	<i>annan</i>	<i>antavat</i>	<i>annoi-, antoi-</i>
<i>saapua</i>	<i>saavun</i>	<i>saapuvat</i>	<i>saavui-, saapui-</i>
<i>kirjoittaa</i>	<i>kirjoitan</i>	<i>kirjoittavat</i>	<i>kirjoiti-, kirjoitti-</i>
<i>säikähtää</i>	<i>säikahdän</i>	<i>säikahtävät</i>	<i>säikähdi-, säikahti-</i>

2.1.2 *VtA-verbit*

Druhý slovesný typ tvoří rozmanitá skupina sloves a ve výkladu autorek Laaksonen a Lieko sestává z celkem tří podtypů. Laaksonen a Lieko charakterizují/definují slovesa tohoto typu jako dvoukmenová. Prvek *t* vyskytující se na konci konsonantního kmene považují autorky bezesporu za součást kmene, právě v tom se liší od výkladu *ISK* (podrobněji uvedeno v podkapitole 1.2.2.1). Za infinitivní koncovku těchto sloves tedy považují pouze *-A*.¹³⁷

U všech sloves tohoto typu se objevuje ve tvarech minulého pasivního participia (*NUT*-participia) gemináta *nn*, která vzniká důsledkem asimilace koncového kmenového konsonantu *t* s počáteční hláskou participiální koncovky *n*, např. *huomat+a* „všimnout si“, *huoman+nut*.¹³⁸

První podtyp reprezentují tzv. **kontrakční slovesa** (*supistumaverbit*), např. *haluta* „chtít“, *kadota* „ztratit se“. Druhý podtyp představují tzv. *ita-verbit*, např. *tarvita* „potřebovat“ či *hallita* „vládnout“. Jako poslední podtyp vystupují *eta-verbit*, např. *vanheta* „(ze)stárnout“ nebo *pimetä* „setmět se; tmavnout“.¹³⁹

Jak si můžeme všimnout, slovesa jsou si i na první pohled velmi podobná, a proto bývá často problematické zařadit je do vhodného konjugačního typu, a tudíž je i správně skloňovat. Z kontextu gramatiky je možné vyvodit některé rysy, na jejichž základě bychom měli chybnému zařazení sloves předejít. Základním distinktivním rysem by mohla být podoba jejich vokálního kmene.¹⁴⁰ U kontrakčních sloves je totiž vokální kmen zakončený dlouhým vokálem či skupinou vokálů; u *itA-verbit* je kmen rozšířen o skupinu hlásek *-itse-*, u *eta-verbit*

¹³⁶ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 65.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž, s. 65–66.

¹³⁹ Tamtéž, s. 65.

¹⁴⁰ Ačkoliv konsonantní kmen u tohoto slovesného typu vypadá na první pohled dost podobně, může také sloužit (až na výjimky) jako vodítko pro rozlišení jednotlivých podtypů *VtA-verbit*. V takovém případě záleží na vokálu, který předchází kmenovému koncovému *t* v konsonantním kmeni slovesa (*halut-a x tarvít-a x vanheta*). Na takový způsob rozlišení však nelze zcela spoléhat.

se kmem rozšiřuje o skupinu hlásek **-ne-**. Jako další odlišnost můžeme vnímat také to, zda slovesa z daného podtypu podléhají střídání stupňů či nikoliv. V rámci kontrakčních sloves a **etA-verbít** se projevuje tzv. obrácené střídání stupňů, zatímco u **itA-verbít** se s alternací kmenových konsonantů nesetkáme nikdy.¹⁴¹

2.1.2.1 Kontrakční slovesa (*supistumaverbit*¹⁴²)

Kontrakční slovesa jsou v současnosti považována za velmi produktivní slovesnou třídu.¹⁴³ Množství sloves tohoto typu neustále roste, neboť nově přichází slova bývají obvykle zařazena právě do této skupiny,¹⁴⁴ např. *korkata* „otevřít láhev“, *klikata* „klikat (na odkaz)“, *jelpata* nebo *helpata* „pomocť“, *sopata* „nakupovat“.¹⁴⁵

Již pojmenování této slovesné skupiny nám napovídá, že ve slovesech došlo k tzv. kontrakci. Kontrakce proběhla ve vokalických kmenech sloves a jejím důsledkem vznikly tzv. kontrakční dlouhé vokály, u některých kontrakčních sloves se vytvořila na konci vokalického kmene skupina vokálů.¹⁴⁶ Podrobněji v podkapitole pojednávající o kontrakci (1.3.1.1).

Vokalické kmeny kontrakčních sloves pak mohou končit buď zmíněným kontrahovaným dlouhým vokálem¹⁴⁷ (– AA), např. *kerät+ä: kerää* „nasbírat“, *hakat+a: hakkaa* „tlouct“, *pelät+ä: pelkää* „bát se“, *maat+a: makaa* „ležet“, *hämät+ä: hämää* „obalamutit“, *luvat+a: lupaa* „slíbit“, anebo na jeho konci mohou stát dva krátké vokály, z nichž druhý je vždy A (–VA),¹⁴⁸ např. *selvit+ä: selviä* „překonat“, *kadot+a: katoa* „zmizet“, *pölyt+ä: pölyä* „oprášit“, *savut+a: savua* „kouřit, dýmyt“, *hävet+ä: häpeä* „stydět se“, *langet+a: lankea* „padat, klesnout“.¹⁴⁹

Za rys společný pro všechna kontrahovaná slovesa můžeme považovat zvláštní tvar imperfekta, tzv. *si*-imperfektum, např. *halut+a* „chtít“ : *halus+i*.¹⁵⁰ Tato historická změna nastala

¹⁴¹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 65–66.

¹⁴² *Supistumaverbit* značí finský termín pro kontrakční slovesa.

¹⁴³ Tamtéž, s. 66.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 34,

¹⁴⁵ JARVA, Vesa a NURMI, Timo. *Oikeeta suomee: suomen puhekielen sanakirja*. Druhé vydání. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy, 2009. ISBN 9789512066063.

¹⁴⁶ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 34.

¹⁴⁷ Ve finštině se takový dlouhý vokál označuje jako kaksivokaalit, tedy řada dvou po sobě jdoucích identických vokálů, které spadají do stejné slabiky (SUOMI, Kari, TOIVANEN, Juhani a YLITALO, Riika. *Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet*. Helsinki: Gaudeamus, 2006. ISBN 951-662-975-X, s. 186).

¹⁴⁸ Dva rozdílné po sobě jdoucí vokály se ve finštině označují termínem vokaaliyhtymä – podle publikace *Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet* jsou definovány jako (vokalickofonemická) řada dvou po sobě jdoucích rozdílných vokálů, kde každý z vokálů patří do jiné slabiky. Nejedná se tedy o diftong (SUOMI, Kari, TOIVANEN, Juhani a YLITALO, Riika. *Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet*. Helsinki: Gaudeamus, 2006. ISBN 951-662-975-X, s. 186).

¹⁴⁹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 34.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 34 a 122.

následkem asibilace (podrobněji jsme se této problematice věnovali v předchozí kapitole, viz pokapitola 1.3.1.3).

2.1.2.2 *itA-verbit*

Skupina sloves s kmenovým rozšířením *-itse-* ve vokalickém kmeni je naopak vnímána jako neproduktivní čili uzavřená slovesná skupina. To znamená, že již neslouží jako model pro nově vzniklá nebo přejatá slovesa. Jako příklad můžeme uvést slovesa: *tarvit+a*, *tarvitse-* „potřebovat“, *merkit+ä*, *merkitsä-* „označit“, *tuomit+a*, *tuomitse-* „odsoudit“, *harkit+a*, *harkitse-* „uvážít“, *kaulit+a*, *kaulitse-* „(vy)válet“.¹⁵¹

2.1.2.3 *etA-verbit*

Z hlediska produktivity je na tom skupina *etA-verbit* obdobně jako předchozí skupina sloves. Jak jsem již uvedla výše, je ve vokalickém kmeni těchto sloves kmenové rozšíření *-ne-*.¹⁵² Konsonant *n* ve vokalickém kmeni sloves však podle autorek Laaksonen a Lieko nemá historicky stejný původ jako *t*, které je obsaženo v konsonantním kmeni. Slovesa mají smíšené paradigma, tzv. heteroklitické paradigma¹⁵³ (*heterokliitinen paradigma*).¹⁵⁴

Slovesa tohoto typu vypadají následovně: *lämmet+ä* : *lämpene-* „oteplit se“, *laajet+a* : *laajene-* „rozmít se“, *kalvet+a* : *kalpene-* „blednout“, *vaiet+a* : *vaikene-* „mlčet“, *pahet+a* : *pahene-* „zhoršit se“.¹⁵⁵ Tabulka níže shrnuje všechny podtypy druhého slovesného typu *VtA-verbit*.

Tabulka č. 8¹⁵⁶: Druhý slovesný typ podle Laaksonen a Lieko.

<i>VtA-verbit</i>				
1. infinitiv	Vkm., Kkm	1. a 3. os. sg. prézenta	NUT-participium	Imperfektní kmen
<i>haluta</i>	<i>halua-</i> , <i>halut-</i>	<i>haluan</i> , <i>haluaa</i>	<i>halunnut</i>	<i>halusi-</i>
<i>kadota</i>	<i>katoa-</i> , <i>kadot-</i>	<i>katoan</i> , <i>katoaa</i>	<i>kadonnut</i>	<i>katosi-</i>
<i>tarvita</i>	<i>tarvitse-</i> , <i>tarvit-</i>	<i>tarvitsen</i> , <i>tarvitsee</i>	<i>tarvinnut</i>	<i>tarvitsi-</i>
<i>hallita</i>	<i>hallitse-</i> , <i>hallit-</i>	<i>hallitsen</i> , <i>hallitsee</i>	<i>hallinnut</i>	<i>hallitsi-</i>
<i>vanheta</i>	<i>vanhene-</i> , <i>vanhet-</i>	<i>vanhenen</i> , <i>vanhenee</i>	<i>vanhennut</i>	<i>vanheni-</i>
<i>lämmetä</i>	<i>lämpene</i> , <i>lämmet-</i>	<i>lämpenen</i> , <i>lämpenee</i>	<i>lämmennyt</i>	<i>lämpeni-</i>

¹⁵¹ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 66.

¹⁵² Tamtéž, s. 66.

¹⁵³ Laaksonen a Lieko soudí (s. 59), že konsonantní a vokalický kmen pocházejí ze dvou různých paradigmat (dvou slovesných typů). Tento typ historicky vznikl jejich sloučením/splynutím.

¹⁵⁴ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 59.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 66

¹⁵⁶ Tamtéž, s.65–66.

2.1.3 *da-verbit*

Třetí slovesnou třídu tvoří *da-verbit*. Ve tvaru prvního infinitivu připojujeme k vokalickému kmeni všech těchto sloves koncovku **-dA**. Slovesa tohoto typu, ať už se jedná o jednoslabičná nebo víceslabičná, nepodléhají střídání stupňů. Společnou vlastností je také to, že všechna slovesa mají pouze jeden vokalický kmen. V kmenech těchto sloves se vždy na konci vyskytuje buď dlouhý vokál nebo diftong.¹⁵⁷ Tvar kmene v přítomnosti se shoduje s tvarem kmene imperfektu. Na základě počtu slabik se tento slovesný typ dělí do dvou podtypů.¹⁵⁸

2.1.3.1 Jednoslabičná slovesa

V kmeni těchto sloves bude vždy stát dlouhý vokál nebo diftong, např. *saa+da* „dostat“, *voi+da* „mocht“, *juo+da* „pít“, *myy+dä* „prodat“.¹⁵⁹

2.1.3.2 Víceslabičná slovesa

Slovesa bývají tři nebo víceslabičná. Vokální kmen těchto sloves je vždy zakončen diftongem **-oi**. Tato skupina sloves je velmi produktivní. Do jazyka neustále přibývají slovesa tohoto typu.¹⁶⁰ Jako příklad můžeme uvést, např. *fillaroida* „jezdit na kole“, *käpäloidä* „osahávat (někoho)“, *lapioida* „jíst“, *mekkaloida* „dělat hluk“.¹⁶¹

Do slovesného typu *da-verbit* patří také výjimečná dvojice sloves ***nähdä*** „vidět“ a ***tehdä*** „dělat“, které jsem již zmiňovala v předchozí kapitole v souvislosti se slovesnými kmeny. Tato dvě slovesa se liší od ostatních tím, že se v jejich vokalickém kmeni střídá slabý a silný stupeň: ***näe-***, ***näke-***, ***tee-***, ***teke-***. Oproti ostatním slovesům z této skupiny disponují také kmenem konsonantním ***näh-***, ***teh-***.¹⁶² Tabulka níže představuje slovesa patřící do *da-verbit*.

---

¹⁵⁷ Diftongů je ve finštině podle tradičního dělení celkem 18. Jsou to tedy dva rozdílné po sobě jdoucí vokály, které však spadají do jedné a té samé slabiky (SUOMI, Kari, TOIVANEN, Juhani a YLITALO, Riika. *Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet*. Helsinki: Gaudeamus, 2006. ISBN 951-662-975-X., s.186–187.

¹⁵⁸ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.66.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 66.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 66.

¹⁶¹ JARVA, Vesa a NURMI, Timo. *Oikeeta suomee: suomen puhekielen sanakirja*. Druhé vydání. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy, 2009. ISBN 9789512066063.

¹⁶² LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.66.

Tabulka č. 9¹⁶³: Třetí slovesný typ podle Laaksonen a Lieko.

<i>dA-verbít</i>			
1. infinitiv	1. os. sg. ind. prez.	3. os. pl. ind. prez.	Imperfektní kmen
<i>saada</i>	<i>saan</i>	<i>saavat</i>	<i>sai-</i>
<i>myydä</i>	<i>myyn</i>	<i>myyvät</i>	<i>myi-</i>
<i>fillaroida</i>	<i>fillaroin</i>	<i>fillaroivat</i>	<i>fillaroi-</i>
<i>lapioida</i>	<i>lapioin</i>	<i>lapioivat</i>	<i>lapioi-</i>
<i>tehdä</i>	<i>teen</i>	<i>tekevät</i>	<i>tei-, teki-</i>
<i>nähdä</i>	<i>näen</i>	<i>näkevät</i>	<i>näi-, näki-</i>

2.1.4 *stA-, lA-, nA-, rA- verbít*

Čtvrtá slovesná skupina sdružuje dvoukmenová slovesa. Z toho vyplývá, že infinitivní koncovku připojujeme vždy ke konsonantnímu kmeni daného slovesa. Ve skupině najdeme dvou nebo tři a víceslabičná slovesa. U některých tří a víceslabičných slovesech navíc může docházet k obrácenému střídání stupňů, např. *kuunnella* „poslouchat“.¹⁶⁴

Vokalický kmen všech těchto sloves je zakončen hláskou *e*. Konsonantní kmen může končit buď na *s-*, *l-*, *n-* nebo *r-*. Na základě tohoto kmenového koncového konsonantu pak vybíráme ze čtyř variant infinitivních koncovek tu nejvhodnější: *tA-* (např. *nous+ta* „stoupat“, *juos+ta* : *jouse-* „utíkat“, *julkais+ta* : *julkaise-* „uveřejnit“), *lA-* (*tul+la* : *tule-* „přijít“, *hymyil+lä* : *hymiyle-* „usmívat se“), *nA-* (*pan+na* : *pane-* „dát, položit“, *men+nä* : *mene-* „jít“) nebo *rA-* (*pur+ra* : *pure-* „kousat“, *sur+ra* : *sure-* „truchlit“).¹⁶⁵ Tabulka níže představuje slovesa patřící do čtvrtého slovesného typu čili se jedná o dvouslabičné a víceslabičné e-kmeny s konsonantním kmenem.

Tabulka č. 10¹⁶⁶: Čtvrtý slovesný typ podle Laaksonen a Leiko.

<i>stA-, lA-, nA-, rA- verbít</i>				
1. infinitiv	Vkm., Kkm	1. a 3. os. sg. prezenta	NUT-participium	Imperfektní kmen
<i>nousta</i>	<i>nouse-, nous-</i>	<i>nousen, nousee</i>	<i>noussut</i>	<i>nousi-</i>
<i>juosta</i>	<i>juokse-, juos-</i>	<i>juoksen, juoksee</i>	<i>juossut</i>	<i>juoksi-</i>
<i>tulla</i>	<i>tule-, tul-</i>	<i>tulen, tulee</i>	<i>tullut</i>	<i>tuli-</i>
<i>kuunnella</i>	<i>kuuntele-, kuunnel-</i>	<i>kuuntelen, kuuntelee</i>	<i>kuunnellut</i>	<i>kuunteli-</i>
<i>mennä</i>	<i>mene-, men-</i>	<i>menen, menee</i>	<i>mennyt</i>	<i>meni-</i>
<i>purra</i>	<i>pure-, pur-</i>	<i>puren, puree</i>	<i>purrut</i>	<i>puri-</i>

¹⁶³ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s.66.

¹⁶⁴ Tamtéž, s.66.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 66.

¹⁶⁶ Tamtéž, s.66.

2.2 Vymezení slovesných typů podle *Iso suomen kielioppi*

Iso suomen kielioppi (dále jen *ISK*) dělí, obdobně jako Laaksonen a Lieko, slovesa do čtyř hlavních konjugačních typů a několika podtypů. Každý podtyp má pak podle *ISK* specifické kmenové alternace mimo jiné v imperfektu. Slovesa jsou řazena do typů na základě podoby kmene a varianty infinitivní koncovky.¹⁶⁷

Jednotlivé konjugační typy získaly své označení podle vzorového slovesa, které představuje zástupce dané slovesné třídy. *ISK* vymezuje tedy slovesa typu *kertoa-*, *saada-*, *tulla-* a slovesa, jejichž první infinitiv (A- infinitiv) je zakončený na *VtA* (*hypätä-*, *häiritä-* a *paeta-*).¹⁶⁸

Slovesa typu *kertoa-* jsou definována podobně jako ve výkladu autorek Laaksonen a Lieko. *ISK* navíc upřesňuje, že infinitivní koncovce *-a/-ä* mohou předcházet vokály *a* nebo *ä*, které pak ve spojení s infinitivní koncovkou vytvoří dlouhý vokál, např. *osta-a* „koupit“, *vetä-ä* „tahat“ nebo vokály *o*, *u*, *i*, *y* či *e*, které tak na konci vytvoří skupinu vokálů, např. *kerto-a* „říct“, *helpottu-a* „zmírnit (se)“, *uneksi-a* „snít“, *väsy-ä* „unavit se“, *luke-a* „čist“.¹⁶⁹

ISK dále uvádí, že slovesa, která končí dlouhým vokálem, se od sebe navzájem liší tvary imperfekta. U některých *a*-kmenových sloves dochází po připojení imperfektního *i* ke změně kmene, např. sloveso *ostaa* → + *i* → *osti-*, podobně pak slovesa: *rakastaa* „milovat“, *vapauttaa* „osvobodit“, *räjähätä* „explodovat“, *sietää* „strpět“. U dvouslabičných *a*-kmenů, jejichž koncový kmenový vokál je *a* a v jejichž první slabice se rovněž vyskytuje vokál *a*, mají pak na konci imperfektního kmene *o* např. *ajaa* „řídít“ → + *i* → *ajoi-*, podobně pak slovesa: *anta* „dát“, *auttaa* „pomocť“, *kasvaa* „růst“, *maksaa* „platit“, *palaa* „hořet“. Neobvyklý tvar imperfekta mají také některá slovesa zakončená na *eA*, např. *tuntea* a *lähteä*, a také slovesa typu *huutaa*, např. *löytää* „najít“, *pyytää* „žadat“, *suomentaa* „přeložit do finštiny“ etc. U výše zmíněných proběhla tzv. asibilace (*ti* > *si*), kterou jsme se podrobně zabývali již v předchozí kapitole. *ISK* upozorňuje také na slovesa typu *tietää* „vědět“ a *taitaa* „umět, dokázat, být pravděpodobný“ u kterých se pro vytvoření určitých tvarů může vycházet z jejich konsonantního kmene.¹⁷⁰ Jedná se například o tvar minulého aktivního participia čili *tiennyt* ~ *tietänyt*, o tvar potenciálu čili *tienne-* ~ *tietäne-*. Konsonantní kmen se také může vyskytnout u minulého pasivního participia *tietty* ~ *tiedetty*.¹⁷¹

Ve výkladu autorek Laaksonen a Lieko je zmíněna tato problematika v souvislosti s dvoukmenovostí sloves. Podle slovníku *Nykysuomen sanakirja* mají slovesa typu *rakentaa* „budovat“, *taitaa* „umět, dokázat, být pravděpodobný“, *antautua* „vzdát se,

---

¹⁶⁷ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 72.

¹⁶⁸ Tamtéž, § 72.

¹⁶⁹ Tamtéž, § 72.

¹⁷⁰ Dnešní finština umožňuje vytvořit jisté tvary od jistých sloves jak za pomoci dnes produktivních vokalických kmenů, tak i z původních konsonantních kmenů (HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. 3., uudistettu painos. Turku: Åbo Akademis Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1., s.68).

¹⁷¹ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 72.

kapitulovat“ a *kaataa* „rozsypat, (po)kácet“ v dnešní finštině výhradně vokalický kmen, ale ve tvarech zmíněných výše se může objevit i kmen konsonantní.¹⁷² Ve staré finštině bylo používání konsonantních kmenů (u určitých tvarů) mnohem častější, než je tomu v dnešní finštině. Určitá část tvarů, která pro své vytvoření vyžadovala konsonantní kmen, se lexikalizovala, a tak se i v dnešní finštině zachovala vedle dnes produktivnějších vokalických kmenů. Což se týká právě tvarů slovesa *tietää*, které je dost frekventované (proto se z něj tvary vymykající se obecným tendencím spíše zachovají), *tietty* bude také do určité míry lexikalizované.¹⁷³

Slovesný typ *saada* - vyděluje *ISK* jako druhou slovesnou třídu, věnuje se její základní charakteristice podobně jako autorky Laaksonen a Lieko. *ISK* se však podrobněji zabývá víceslabičnými kmeny, ve kterých je obsažen dnes velmi produktivní derivační sufix **Oi-**, např. slovesa *valikoida* „probrat, protřít“, *symboloida* „symbolizovat“.¹⁷⁴ Ze sloves zakončených diftongem **Oi-** je polovina původních kmenových derivátů a polovina výpůjček. Existuje také archaická (zastaralá) a nářeční varianta tohoto derivačního suffixu **-Oitse-**.¹⁷⁵ Takový derivační sufix může obsahovat například sloveso *isännöidä* „hostit“, které pak lze ve spisovné finštině skloňovat dvěma způsoby: *isännöi-* ~ *isännöitse-*.¹⁷⁶ Pokud bychom zvolili druhý způsob skloňování, dalo by se uvažovat, že je sloveso dvoukmenové. Laaksonen a Lieko v kapitole o dvoukmenovosti uvádí, že podle slovníku *Nykysuomen sanakirja* měly slovesa typu *haravoida*¹⁷⁷ „hrabat“ zjevně i kmen konsonantní. Tvary s konsonantním kmenem se však objevovaly pouze v určitých dialektech, slovesa *haravoida/ haravoita* by bylo možné skloňovat takto: *haravoitsee* : *haravoinnut* : *haravoitkoon* ~ *haravoi* : *haravoanut* : *haravoikoon*.¹⁷⁸ Stejně jako autorky Laaksonen a Lieko, také *ISK* upozorňuje na zvláštnosti sloves *tehdä* a *nähdä*. Dodává navíc sloveso *käydä* „jít“, které se od ostatních sloves z tohoto slovesného typu liší formou imperfekta, jeho imperfektní kmen totiž vypadá následovně *kävi*.¹⁷⁹

Jako třetí slovesnou třídu vyčleňuje *ISK* **typ sloves *tulla-***, jejíž charakteristika se opět víceméně shoduje s tou, kterou nabízí ve svém výkladu autorky Laaksonen a Lieko. *ISK* pouze připomíná, že počáteční konsonant infinitivní koncovky *t* asimiloval před konsonantními kmeny sloves, které končily na **l**, **r** nebo **n** (viz podkapitola 1.3.1.2). U těch kmenů, které končily

---

¹⁷² LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 30.

¹⁷³ HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. 3., uudistettu painos. Turku: Åbo Akademis Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1., s.68-69.

¹⁷⁴ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 73.

¹⁷⁵ Tamtéž, § 331.

¹⁷⁶ Tamtéž, § 73.

¹⁷⁷ Do tohoto typu spadá i výše zmíněné sloveso *isännöidä*.

¹⁷⁸ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 30.

¹⁷⁹ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 73.

na *s*, asimilace *s* počátečním *t* v koncovce prvního infinitivu neproběhla. Dále *ISK* upřesňuje, že k asimilaci kmenového koncového konsonantu dochází rovněž ve tvarech druhého infinitivu, v minulém aktivním participiu (*NUT*- participiu), v pasivním přítentiu a v potenciálu, jako příklady uvádí výše uvedené tvary od slovesa *tul-la*, tj. *tul-len* : *tul-lut* : *tul-laan* : *tul-lee*. U sloves s koncovým kmenovým konsonantem *s* dochází k asimilaci pouze ve tvarech minulého aktivního participia a v potenciálu, např. u slovesa *nous-ta* : *nous-sut* : *nous-see*. Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole (1.3.1.2), ve vokalickém kmeni některých sloves (nejen sloves), se při jejich časování objeví před kmenovým koncovým vokálem *e* také skupina konsonantů *ks*. Taková situace se týká např. sloves: *juosta* „běžet“, *piestä* „dát výprask“ či *syöstä* „(vy)chrlít“. Jejich vokalické kmeny pak vypadají následovně: *juokse-*, *piekse-*, *syökse-*. Tyto vokalické kmeny se mohou vzácně/ojediněle objevit i na místech, kde běžně stojí kmeny konsonantní, např. *juoksiessa*, *piekseä* : *pieksetään*.¹⁸⁰

Poslední čili čtvrtou skupinu tvoří slovesa, která jsou v prvního infinitivu zakončena na **-VtA** (*hypätä-*, *hääritä-* a *paeta-*). *ISK* člení tuto skupinu do tří podskupin stejným způsobem jako Laaksonen a Lieko. To, v čem se názory autorů rozcházejí, je uchopení komponentu *t*, který je autorkami Laaksonen a Lieko považován jednoznačně za součást slovesného kmene. *ISK* kromě tohoto tradičního pohledu nabízí i alternativní výklad, na jehož základě je možné chápat komponent *t* rovněž jako počáteční hlásku konjugační koncovky, v podrobnostech viz předchozí kapitola. Charakteristika jednotlivých podskupin je u obou autorských kolektivů téměř shodná. U první podskupiny kontrakčních sloves *ISK* pouze konkretizuje, jaké skupiny vokálů se mohou vyskytovat na konci vokalických kmenů těchto sloves, jedná se o následující skupiny vokálů: **-UA** (*haluta* : *haluaa-* „chtít“), **-eA** (*nimetä* : *nimeä-* „pojmenovat“), **-OA** (*inhota* : *inhoa-* „nesnášet“), **-iA** (*hävitätä* : *häviiä-* „prohrát“). U druhé podskupiny tzv. *itse-vartaloiiset verbit* (v gramatice Laaksonen a Lieko *itA-verbit*) upozorňuje *ISK* na to, že některá slovesa zdánlivě patřící do této skupiny (před komponentem *t* se vyskytuje hlásky *i*) se ve skutečnosti časují jako slovesa kontrakční; týká se to například těchto sloves: *eritä* : *eriä-* „lišit se“, *hirvitä* : *hirviä-* „odvážit se“, *levitä* : *leviä-* „rozšířit se“, *lämmitä* : *lämpiä-* „zahřát (se)“, *selvitä* : *selviä-* „překonat“ a dalších. Poslední podskupinou jsou tzv. *ne-vertaloiiset verbit*. Podle výkladu *ISK* jsou tato slovesa ve tvaru prvního infinitivu nejčastěji zakončena na **-etA** (*ilmetä* : *ilmene-* „projevit se“), v menším zastoupení pak mohou končit i na **-OtA** nebo **-UtA**. Mnohá slovesa tohoto typu vyjadřují procesy a subjekt dané činnosti je často neživotný. V praxi to znamená, že téměř všechna slovesa tohoto typu používáme výhradně ve tvaru třetí osoby singuláru. V ostatních tvarech včetně tvarů pasivních se nepoužívají. Může se jednat například o tato slovesa: *aleta* „zmenšit se, snížit se“, *ilmetä* „projevit se“, *liueta* „rozpuštit se“, *lämmetä* „zahřát se“, *paheta* „zhoršit se“, *valjeta* „rozednit se“. Přesto existuje menšina sloves, u kterých subjekt přece jen životný může být, v takovém případě dané sloveso opět funguje ve všech osobách v singuláru i plurálu. Taková situace se týká například sloves: *kyetä* „stačit, být schopen“, *paeta* „utéct“, *rohjeta* „troufnout si“, *vaieta* „mlčet“. Extrémní případ se týká sloves, která se neobjevují (nebo jen velmi vzácně) ve tvaru prvního infinitivu, jedná se například o slovesa: *paranee* : *parata* „zlepšit se“ či *erkanee* : **erata*

---

¹⁸⁰ *ISK* = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 74.

„odchýlit se, rozcházet se“. Podobně jako u předchozí skupiny se i zde setkáme se slovesy, která jsou ve tvaru prvního infinitivu zakončená na **etA-**, přestože jejich způsob časování odpovídá kontrakčním slovesům, např. *haljeta* : *halkeaa* „popraskat“, *häveta* : *häpeää* „stydět se“, *kiiveta* : *kiipeää* „(vy)lézt“, *revetä* : *repeää* „prasknout“, *ruveta* : *rupeaa* „dát se (do činnosti)“, *langeta* : *lankeaa* „padat, klesnout“.¹⁸¹

2.3 Vymezení slovesných typů podle Leily White

V naší práci jsme se doposud opírali o informace z finských výkladových gramatik *Iso suomen kielioppi* a *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi* autorek Laaksonen a Lieko, nyní se podíváme na to, jakým způsobem problematiku slovesných typů vykládá Leila White, autorka finské gramatiky pro cizince *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. Tato gramatika je určena zejména studentům a zájemcům o studium finského jazyka. Výklad gramatiky je podán stručněji než v odborných publikacích a zaměřuje se více na praktické záležitosti a porozumění dané látce.

Gramatika Leily White se od výše zmíněných gramatik liší počtem slovesných typů. Slovesa jsou rozdělena do celkem šesti konjugačních typů. Ačkoliv Leila White vnímá úzkou spojitost mezi skupinou sloves zakončených v prvních infinitivu na **-VtA**, rozděluje ji pro lepší přehlednost na tři samostatné skupiny. První z nich je skupina kontrakčních sloves, která jsou v gramatice označována termínem **a-verbit**. Dále je vymezena také skupina tzv. **itse-verbit** a **ne-verbit**.

Princip dělení sloves do jednotlivých typů závisí na variantě koncovky prvního infinitivu slovesa a na podobě slovesného kmene.¹⁸² Autorka v úvodu výkladu o slovesných typech také používá termín **infinitiivivartalo** čili infinitivní kmen, který získáme poté, co oddělíme infinitivní koncovku od slovesa, např. infinitivní kmen od slovesa *sanoa* je *sano-*, od slovesa *mennä* je *men-* apod. Sloveso má podle L. White rovněž tzv. **taivutusvartalo** čili konjugační kmen, který získáme po oddělení osobní koncovky od časovaného slovesa, např. vezmeme-li první osobu singuláru od slovesa *juoda* čili *juo-n*, získáme pak konjugační tvar slovesa *juo-*, podobně pak *tavata* → *tapaa-n* → *tapaa-*. Tento tvar vždy končí vokálem. Slovesa, která podléhají přímému střídání stupňů, mohou mít i dvě podoby konjugačního kmene (silnou a slabou). V některých případech se tvar infinitivního a konjugačního kmene může shodovat, často se však jedná o tvar odlišný.¹⁸³ Leila White zavádí výše zmíněné termíny čistě pro praktické účely, autoři výkladových gramatik s takovými termíny vůbec nepracují.

Jednotlivé slovesné typy jsou v gramatice označovány prostě čili první slovesný typ **Verbityyppi 1**, druhý slovesný typ **Verbityyppi 2**, třetí slovesný typ **Verbityyppi 3 (e-verbit)**,

---

¹⁸¹ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 75.

¹⁸² Autorka používá pro označení slovesného kmene také termín *verbin taivutusvartalo* čili konjugační kmen slovesa. (WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 154).

¹⁸³ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 152–154.

čtvrtý slovesný typ *Verbityypit 4 (a-verbit)*, pátý slovesný typ *Verbityyppi 5 (itse-verbit)* a šestý slovesný typ *Verbityyppi 6 (ne-verbit)*.¹⁸⁴

V následujícím textu se již nebudeme zabírat podrobným popisem slovesných typů, uvedeme pouze jejich obecnou charakteristiku. Budeme se soustředit zejména na informace, které ještě v práci nezazněly, anebo na ty, na které mají autoři odlišný názor.

Charakteristika slovesných typů je vyložena jednodušeji než ve výkladových gramatikách. U každého slovesného typu je představen základní tvar slovesa (infinitiv) a konjugační kmen slovesa. White rovněž upozorňuje na možné změny v kmeni, které jsou zapříčiněny střídáním stupňů.¹⁸⁵ Ke každému slovesnému typu připojuje přehled sloves daného typu a způsob jejich časování v přítomném čase a v záporu.

První slovesný typ zahrnuje slovesa s jedním kmenem (*VA-verbit* / slovesa typu *kertoa*). White k tomuto konjugačnímu typu navíc dodává, že do něj patří významná část finských sloves.¹⁸⁶ Druhý slovesný typ pojímá slovesa s infinitivní koncovkou *-da/-dä*. U skupiny jednoslabičných sloves je odhadováno velké stáří, víceslabičná slovesa jsou naopak v mnohých případech přejímky, jejich množství se tedy neustále zvyšuje. Ve všech slovesech tohoto typu je ve třetí osobě singuláru tzv. nulová koncovka.¹⁸⁷ Slovesa *tehdä* a *nähdä* jsou na základě infinitivní koncovky řazena rovněž do druhého slovesného typu. V gramatice je dále uvedeno, že časování probíhá po vzoru e-kmenových sloves (typu *lukea* „číst“) z prvního slovesného typu, čili *teen, teet, tekee* srov. *luen, luet, lukee*.¹⁸⁸

Třetí slovesný typ tvoří tzv. *e*-kmenová slovesa, která mohou mít až čtyři varianty infinitivních koncovek. Na konci infinitivu tohoto typu sloves stojí podle gramatiky nejčastěji infinitivní koncovka *-la/lä* nebo *-(s)ta/-(s)tä*. Gramatika také zmiňuje zvláštní skloňování slovesa typu *juosta* (viz výše) a speciální pozornost věnuje rovněž slovesu *olla* „být“.¹⁸⁹

Gramatika nám dále nabízí obecnou charakteristiku čtvrtého, pátého a šestého slovesného typu, kde poukazuje na výraznou podobnost všech těchto typů. Zároveň nám radí, že od sebe lze jednotlivé typy odlišit na základě vokálu, který stojí na konci infinitivního tvaru slovesa, např. *tavat-a* vs. *tarvit-a* vs. *suuret-a*. Přesto upozorňuje, že se na tuto metodu nedá vždy

---

¹⁸⁴ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 154.

¹⁸⁵ Pro označení alternací kmenových konsonantů používá autorka výraz *k, p, t- vaihtelu* (WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 146).

¹⁸⁶ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 155.

¹⁸⁷ Osobní koncovka se již ke tvaru 3. os. sg. nepřipojuje z důvodu toho, že by pak vznikla řada tří po sobě jdoucích vokálů.

¹⁸⁸ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 156.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 158.

spolehnout.¹⁹⁰ To, co slovesa mají podle gramatiky společné, je jejich infinitivní koncovka **-a/-ä**.¹⁹¹ Jak jsme již uvedli výše, před touto koncovkou stojí ještě komponent *t*, který Leila White stejně jako Laaksonen a Lieko vnímá jako součást kmene slovesa. Tyto tři typy (podtypy v případě gramatiky autorek Laaksonen a Lieko) jsou tedy v obou gramatikách vnímány jako dvoukmenová slovesa.

Nejbohatší skupinu, co do počtu sloves, tvoří čtvrtý slovesný typ čili **a-verbít**. Před komponentem *t* stojí většinou vokál **a**, může se zde však vyskytovat i vokál jiný. K vokalickému kmeni sloves, na jejichž konci stojí dlouhý vokál (nejčastěji *aa*), nebudeme ve třetí osobě singuláru prézenta již připojovat osobní koncovku, např. sloveso *osat-a* „umět“ → *osaa-Ø* srov. *halut-a* „chtít“ → *haluaa* nebo *kadot-a* „ztratit se“ → *katoaa*.¹⁹² Jako pátý typ vystupují v gramatice tzv. **itse-verbít**. Šestý typ reprezentují tzv. **ne-verbít**. O šestém slovesném typu je v gramatice dále uvedeno, že se jedná o slovesa, která jsou převážně tvořena z adjektiv, např. *kylmä* → *kylmetä* „ochladit se“, *vanha* → *vanheta* „(ze)stárnout“ a někdy ze substantiv, např. *kyky* „schopnost“ → *kyetä* „být schopen“, *pako* „útěk“ → *paeta* „utéct“. Slovesa v sobě většinou nesou význam jistého srovnání (komparace). Namísto slovesa *lämmetä* je možné použít slovní spojení *tulla lämpimämmäksi* „oteplít se“ nebo *vanheta* → *tulla vanhemmaksi*.¹⁹³ Leila White také doplňuje, že slovesa tohoto typu mají často své synonymní protějšky, které spadají do prvního slovesného typu, např. *vanhet-a* vs. *vanhentu-a*, *suuret-a* vs. *suurentu-a*, *kylmet-ä* vs. *kylmenty-ä* a další.¹⁹⁴

Publikace Leily White lze považovat spíše za takovou zjednodušenou gramatiku či příručku pro studenty nebo zájemce o studium finštiny. Z tohoto důvodu je pojednání o slovesných typech vyloženo zjednodušeně, tj. tak, aby ho bylo možné použít v praxi. Leila White se v gramatice nezabývá např. vývojem jazyka apod. Aby byl text přehlednější, je opatřen tabulkami s příklady sloves a jejich časováním v přítomném čase, mimo jiné i v záporu. Pro snadnější porozumnění zavádí také nové pojmy, které se ve finských vykladových gramatikách nevyskytují, tj. infinitivní kmen a konjugační kmen.

Na závěr můžeme konstatovat, že dělení do slovesných typů je ve všech gramatikách v podstatě shodné. Leila White ale oproti ostatním autorům neuvádí další úrovně podtypů, všechny typy v gramatice jsou na stejné úrovni. Každý z autorů volí navíc jiný způsob pojmenování jednotlivých typů (příp. podtypů). Rozdíly můžeme spatřovat spíše v pojetí hranice kmene

---

¹⁹⁰ Do kontrakčních sloves patří také některá slovesa, u kterých komponentu *t* předchází *i* nebo *e*. (WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 158).

¹⁹¹ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 158.

¹⁹² Tamtéž, s. 159.

¹⁹³ Tamtéž, s. 161

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 162.

a koncovky u slovesného typu *VtA-verbit*. V tabulce níže uvádíme rozdělení slovesných tříd podle Laaksonen a Lieko¹⁹⁵, *ISK*¹⁹⁶ a Leily White¹⁹⁷.

Tabulka č. 11: Slovesné třídy dle jednotlivých autorů gramatik.

Laaksonen a Lieko	<i>ISK</i>	Leila White
1. VA-verbit	1. slovesa typu kertoa-	Verbityyppi 1
2. dA-verbit	2. slovesa typu saada-	Verbityyppi 2
a) jednoslabičná b) víceslabičná	a) jednoslabičná b) víceslabičná	
3. lA-, nA- rA-, stA-verbit	3. slovesa typu tulla-	Verbityyppi 3 (e-verbit)
4. VtA-verbit	4. slovesa končící na VtA-	Verbityyppi 4 (a-verbit): halut-a Verbityyppi 5 (itse-verbit): tarvit-a Verbityyppi 6 (ne-verbit): paet-a
a) kontrakční slovesa: <i>halut-a</i> b) <i>itA-verbit</i> : <i>tarvit-a</i> c) <i>etA-verbit</i> : <i>paet-a</i>	a) typ <i>halu=t=a</i> b) typ <i>tarvi=t=a</i> c) typ <i>pae=t=a</i>	

¹⁹⁵ LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045, s. 65-66.

¹⁹⁶ ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>, § 72 – 75.

¹⁹⁷ WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 8 painos. Helsinki: Finn lectura, 2010. ISBN 978-951-792-092-6, s. 154-163.

3 Kvénština

3.1 Kvénové

Kvénové tvoří etnickou skupinu finsky mluvících přistěhovalců a žijí na území severního Norska (převážně) v kraji Troms a Finnmarka.¹⁹⁸ První historické zmínky o obyvatelích těchto krajů jsou poněkud kusé. „*Nejstarší zmínka o nich pochází z anglosaského zdroje, ze známé geografie Alfreda Velikého z konce 9. století. Ten získal informace týkající se severních okrajů země mj. od Nora Ottara, jež vyprávěl o zemi Kainuu (Cwenland), nacházející se za horami, přes něž obyvatelé Kainuu (cwenas) přenášeli své čluny a prováděli překvapivé výpady na pobřeží severního ledového oceánu. Obyvatelé Kainuu (kvenir) jsou známy i ze skandinávských ság (...)*“¹⁹⁹

Předci Kvénů se do severního Norska stěhovali postupně v několika vlnách. Přicházeli z oblasti údolí řeky Tornio, nacházející se na pomezí Finska a Švédska, a také z dalších částí Finska. Tato migrace započala v 16. století a pokračovala až do 19. století.²⁰⁰ K trvalému usazování Kvénů v oblasti Troms a Finnmarka došlo až po Velké severní válce (1700–1720).²⁰¹ Zpočátku byli Kvénové původním obyvatelstvem přijímání. Byli považováni za zdatné řemeslníky a byli oceňováni pro svou schopnost úspěšně hospodařit i v těchto nehostinných oblastech a náročných přírodních podmínkách. Imigrace Kvénů do severního Norska měla ekonomické důvody a vzestupnou tendenci.²⁰² Údaje ze sčítání lidu z roku 1845 potvrzují, že v kraji Troms žilo okolo 1 000 a ve Finnmarce 1 700 Kvénů. Během dalších třiceti let se jejich podíl na celkovém počtu obyvatel v oblasti ještě navýšil. V kraji Troms pak žilo 3 500 a ve Finnmarce dokonce 5 800 Kvénů. Finsky mluvící přistěhovalci tak tvořili už čtvrtinu z celkového počtu obyvatelstva oblasti. V osadě Vadsø (kvénsky *Vesisaari*) v 70. letech 19. století žila tak početná kvénská komunita, že tvořila 60 % z celkového počtu obyvatel osady.²⁰³ Okolo poloviny 19. století se však vstřícný přístup Norů nejen²⁰⁴ k finsky mluvícím

---

¹⁹⁸ SÖDERHOLM, Eira. Kainulaiset eli kväänit. In: *Kainun institutti: Kvensk institutt* [online]. Pyssyjoki/Børselv: Kvensk Institutt, 2017 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://www.kvenskinstitutt.no/kvener/kainulaiset-eli-kvaanit/> a MALINIEMI, Kaisa. Nasjonale minoriteter. In: *Kvenskinstitutt* [online]. Pyssyjoki/Børselv: Kvensk institutt, 2017 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://www.kvenskinstitutt.no/kvener/nasjonale-minoriteter/>.

¹⁹⁹ JUTIKKALA, Eino a PIRINEN, Kauko. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001. Dějiny států. ISBN 80-7106-406-8, s. 22.

²⁰⁰ SULKALA, Helena. Introduction: Revitalisation of the Finnic minority languages. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 8-26. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 12–13.

²⁰¹ Kven language and culture (En). In: *Norske Kveners Forbund* [online]. Vadsø [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://kvener.no/kven-language-culture-en/>.

²⁰² FORSGREN, Arne a MINKEN, Anne. Kvener. In: *Store norske leksikon* [online]. Oslo: Universitetet i Oslo, 2018 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://snl.no/kvener>.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ K další, zde žijící minoritě Sámů.

přistěhovalcům výrazně změnil. V Evropě rozšiřující se nacionalismus zasáhl i Norsko.²⁰⁵ Kvénové, udržující kontakty se svými příbuznými ve Finsku, začali být vnímáni nejen jako cizorodý element, ale představovali (pro jejich vzrůstající počet) pro Norsko údajně i možné bezpečnostní riziko, tzv. „finskou hrozbu“.²⁰⁶ Situace vyústila ze strany Norska v uplatnění tvrdé asimilační politiky známé jako norvegizace. Cílem tohoto procesu mělo být vykořenění z kulturních tradic a jazyka nejen Kvénů. Postupně mizící kultura menšin měla být nahrazena kulturou a jazykem norské majority. Na základě toho došlo k postupnému zákazu používání finštiny při výuce ve školách, i když zpočátku byla ještě tolerována jakožto pomocný jazyk při výuce náboženství. Od roku 1936 již bylo její používání ve školství úplně zakázáno. Pro převýchovu kvénských dětí byly norskými úřady zakládány tzv. internátní školy.²⁰⁷

Podle zákona o prodeji pozemků (z roku 1902) náleželo oprávnění vlastnit půdu pouze norským občanům. Veškerá opatření prováděná úřady vůči Kvénům neblaze přispívala k pohrdavému postoji a despektu k nim ze strany norské majoritní společnosti. K obratu této tristní společenské situace došlo v 70. letech 20. století, kdy se Norsko zavázalo k tomu, že naopak bude hájit práva menšinových národů žijících na jeho území. V roce 1999 Norsko ratifikovalo Rámcovou úmluvu Rady Evropy o ochraně národnostních menšin s tím, že Kvénové byli přijati jako národnostní menšina.²⁰⁸

3.2 Kvénština

Kvénština (*Kainun kieli*) stejně jako finština patří do skupiny baltofinských jazyků. Sdílí mnohé společné rysy se severními pohjalskými dialektky finštiny (*peräpohjalaiset murteet*) a s meänkielijštinou, tedy s jazykem tornedálských Finů žijících v severním Švédsku.²⁰⁹ Jak kvénština, tak i meänkielijština bývaly z tradičního lingvistického hlediska považovány za jednotlivé (pod)dialekty spadající do výše jmenované skupiny dialektů.²¹⁰ V současné době již mají oba zmíněné jazyky status minoritního jazyka. Kvénštině byl status přiznán v Norsku

---

²⁰⁵ Norway's national minorities [online]. Oslo: The Norwegian Directorate for Education and Training, 2015 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: https://www.udir.no/globalassets/filer/samlesider/nasjonale-minoriteter/nasjonale_minoriteter_eng_trykk-01.02.pdf, s. 26.

²⁰⁶ FORSGREN, Arne a MINKEN, Anne. Kvener. In: *Store norske leksikon* [online]. Oslo: Universitetet i Oslo, 2018 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://snl.no/kvener> a Norway's national minorities [online]. Oslo: The Norwegian Directorate for Education and Training, 2015 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: https://www.udir.no/globalassets/filer/samlesider/nasjonale-minoriteter/nasjonale_minoriteter_eng_trykk-01.02.pdf, s. 26.

²⁰⁷ Norway's national minorities [online]. Oslo: The Norwegian Directorate for Education and Training, 2015 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: https://www.udir.no/globalassets/filer/samlesider/nasjonale-minoriteter/nasjonale_minoriteter_eng_trykk-01.02.pdf, s. 26.

²⁰⁸ Kven language and culture (En). In: *Norske Kveners Forbund* [online]. Vadsø [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://kvener.no/kven-language-culture-en/>.

²⁰⁹ Status report on the Kven language and culture. *Norske Kveners Forbund* [online]. Vadsø, 2014 [cit. 2018-06-14]. Dostupné z: <http://kvener.no/kven-language-culture-en>.

²¹⁰ LEHIKONEN, Laila. *Suomea ennen ja nyt: somen kielen kehitys ja vaihtelu*. 2., korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 1995. ISBN 951-8905-80-0. s. 141.

v roce 2005.²¹¹ Meänkielijština²¹² jej ve Švédsku získala o pět let dříve.²¹³ Z tohoto důvodu, již není na místě tyto dva jazyky označovat jako dialekty finského jazyka, nýbrž jako jazyky svébytné.²¹⁴

Až do nedávné doby²¹⁵ (2004) byla kvénština prakticky pouze mluveným jazykem.²¹⁶ Jazyk, který existuje pouze v mluvené podobě, je snadno ignorován.²¹⁷ Neexistovaly žádné slovníky ani gramatiky. Proces norvegizace, kterému byl jazyk vystaven, vedl téměř k jeho zániku. Po dobu, co se kvénština nesměla používat, strádala slovní zásoba, která byla sice později doplněna, ovšem pouze přejímkami z norštiny; to se týká zejména slovní zásoby moderního života a společnosti.²¹⁸

V současné době aktivně používá kvénštinu vesměs pouze starší generace Kvénů, která však postupně začíná vymírat. Snižuje se již tak nízký počet kvénských mluvčích.²¹⁹ Jedná se cirká o dvanáct tisíc lidí. Je však nutno vzít v úvahu, že se nejedná o aktuální data, neboť tato nejsou běžně dostupná.

Aby jazyk neupadl v zapomnění, začalo se v severním Norsku intenzivně pracovat na jeho revitalizaci. Pro tyto účely byly zřízeny dvě organizace. Kvénská jazyková rada (*Kainun kieliraati*) složená z lingvistů a Jazykový výbor (*Kielitinka*) sestavený z mluvčích kvénštiny, resp. jejích jednotlivých dialektů. Obě tyto organizace patří pod správu Kvénského institutu

---

²¹¹ SULKALA, Helena. *Introduction: Revitalisation of the Finnic minority languages*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 8-26. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 13.

²¹² *Meänkieli* znamená v překladu „náš jazyk“. Dříve se pro označení tohoto jazyka používalo také pojmenování tornedálská finština (šv. *Tornedalsfinska*). (SULKALA, Helena. *Introduction: Revitalisation of the Finnic minority languages*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 8-26. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s.9).

²¹³ Tamtéž s. 11.

²¹⁴ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 26.

²¹⁵ Tehdy vyšel první román psaný v kvénštině, podrobněji níže.

²¹⁶ *Norway's national minorities* [online]. Oslo: The Norwegian Directorate for Education and Training, 2015 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: https://www.udir.no/globalassets/filer/samlesider/nasjonale-minoriteter/nasjonale_minoriteter_eng_trykk-01.02.pdf, s.27.

²¹⁷ MANTILA, Harri. *The relationship between variation and standardisation in the creation of a new standard language*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 54-73. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 68.

²¹⁸ *Norway's national minorities* [online]. Oslo: The Norwegian Directorate for Education and Training, 2015 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: https://www.udir.no/globalassets/filer/samlesider/nasjonale-minoriteter/nasjonale_minoriteter_eng_trykk-01.02.pdf, s.27.

²¹⁹ SÖDERHOLM, Eira. *Kainulaiset eli kväänit*. In: *Kainun institutti: Kvensk institutt* [online]. Pyssyjoki/Børselv: Kvensk Institutt, 2017 [cit. 2018-06-14]. Dostupné z: <http://www.kvenskinstitutt.no/kvener/kainulaiset-eli-kvaanit>.

(*Kvensk institutt; Kainun institutti*) si v roce 2007 stanovily jednotný cíl: vytvoření spisovné podoby kvénského jazyka.²²⁰

Na Univerzitě v Tromsø (*UiT*) se od roku 2006 vyučuje kvénský jazyk, kultura a literatura.²²¹ V této souvislosti vznikla potřeba vytvořit učební materiál, resp. gramatiku kvénštiny. Tohoto nelehkého úkolu se zdárně zhostila Eira Söderholm, působící na této univerzitě jako docentka na oddělení finského a kvénského jazyka.²²² Vytvořila první neoficiální verzi gramatiky²²³ určenou pro studijní účely. Při její tvorbě vycházela z porsangerského dialektu, zejména z jeho varianty, kterou se mluví v obci Pyssyjoki (Børslev). V tomto dialektu totiž existuje nejvíce psaných textů v kvénštině. Nejvýznamnějším z nich byl román autora Alfa Nilsena-Børsskoga *Kuosuvaaran takana*.²²⁴ Tato prozatímní verze gramatiky se posléze stala podkladem verze oficiální.²²⁵

V roce 2014 byla tedy vydána první oficiální gramatika²²⁶ kvénštiny *Kainun kielen grammatikki*.²²⁷ Publikace je primárně určena uživatelům a studentům kvénštiny a podle autorky kniha nemá ambice rozvíjet nebo vytvářet obecně lingvistické teorie.²²⁸

Při tvorbě kvénské gramatiky Eira Söderholm vycházela především ze současně nejrozsáhlejší finské gramatiky – *Iso suomen kielioppi* (2004) od kolektivu autorů Auli Hakulinen et al. Dále čerpala z publikací *Suomen lauseopin perusteet* (1996) od Marie Vilkuny, *Suomen verbirektiosta. Verbin argumenttirakenteen jäsenten valinnasta* (1999) a *Argumenttirakenteen. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytymisen suomen kielessä* (2001) od autorky Anneli Pajunen. Podkladem pro její práci se stala také sámská a norská gramatika – *Samisk*

---

²²⁰ SULKALA, Helena. *Introduction: Revitalisation of the Finnic minority languages*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millennium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 8-26. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 13.

²²¹ FORSGREN, Arne a MINKEN, Anne. Kvener. In: *Store norske leksikon* [online]. Oslo: Universitetet i Oslo, 2018 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://snl.no/kvener>.

²²² Kvensk grammatikk. In: *NOASP: Nordic open access scholarly publishing* [online]. Oslo [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/24>.

²²³ Prozatímní verzi gramatiky můžeme najít zde: <http://docplayer.fi/3101076-Eira-soderholm-kainun-kielen-grammatikki.html>. Mimo jiné jsou na webových stránkách Univerzity Tromsø zveřejněny i další verze (v norštině) gramatiky dle vybraných dialektů kvénštiny – *En liten kvensk grammatikk Porsanger-Nordreisa-varianten*, *En liten kvensk grammatikk Varanger-varianten*, *En liten kvensk grammatikk "Elvedal"-varianten*. Viz odkaz: https://en.uit.no/om/enhet/ansatte/person?p_document_id=41544&p_dimension_id=210121.

²²⁴ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 22–23.

²²⁵ tamtéž, s. 25.

²²⁶ *Kainun kielen grammatikki* je od roku 2017 k dispozici i v její norské verzi, vyšla pod názvem *Kvensk grammattik* a je veřejně dostupná, viz odkaz níže: <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/download/24/101/531-1?inline=1>.

²²⁷ FORSGREN, Arne a MINKEN, Anne. Kvener. In: *Store norske leksikon* [online]. Oslo: Universitetet i Oslo, 2018 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://snl.no/kvener>.

²²⁸ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 31.

grammatikk (1990) od Klause P. Nickela a *Norsk referansegrammatikk* (1997) od kolektivu autorů Jan T. Faarlund et al.²²⁹

3.2.1 Standardizace kvénštiny

Standardizace je proces, během kterého je jedna varianta/verze jazyka akceptována většinou členů daného společenství / jazykové komunity jako supradialektální norma, takzvaně „nejvhodnější“ podoba jazyka, která je nadřazena geografickým (regionálním) a sociálním dialektům.²³⁰

Standardizace menšinového jazyka je komplikovaný a často rozporuplný proces. Proto proces standardizace kvénštiny zastřešovaly také jazykové instituce. Společným úkolem Kvénské jazykové rady a Jazykového výboru bylo vytvořit standard/normu, kterou by kvénští mluvčí akceptovali a chtěli užívat.²³¹

Kvénština není jednotným jazykem, naopak má mnoho dialektů. Tradičně se kvénské dialekty²³² dělí na západní, tj. dialekty oblastí Porsanki, Alattio, Naavuono, Raisi, Kaivuono, Omasvuono (Ykeä), a východní Etelä-Varenki (Jižní Varanger), Vesisaari (Severní Varanger), Teno.²³³ Eira Söderholm však v gramatice navrhuje i jiné řešení jejich dělení. Dialekty dělí do čtyř skupin. První skupinu tvoří varenkské dialekty, kam řadí Etelä-Varenki a Vesisaari. Druhou skupinu tvoří dialekty Teno, Aalattio a Omasvuono, třetí skupinu porsanský a raisinský. Do poslední skupiny pak zahrnuje naavuonský a kaivuonský dialekt.²³⁴

První fází standardizačního procesu je obecně výběr jazykové varianty, která se bude nadále rozvíjet a standardizovat.²³⁵ V případě standardizace kvénštiny přicházely v úvahu rozdílné strategie. Jednou z nich bylo vytvořit kompromis mezi všemi kvénskými dialekty. V druhém

---

²²⁹ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 31.

²³⁰ LANE, Pia, COSTA, James a DE CORNE, Haley. *Standardising Minority Languages: Reinventing Peripheral Languages in the 21st Century*. In: LANE, Pia, COSTA, James a DE KORNE, Haley. *Standardizing minority languages: Competing ideologies of authority and authenticity in the global periphery* [online]. New York: Routledge, 2018 [cit. 2018-11-18], s. 1-23. ISBN 978-1-138-12512-4. Dostupné z: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/59881/Standardizing%2Bminority%2Blanguages.pdf?sequence=1>, s. 3.

²³¹ LANE, Pia. *Language Standardisation as Frozen Mediated Actions The Materiality of Language Standardisation*. In: LANE, Pia, James COSTA a Haley DE KORNE. *Standardizing minority languages: Competing ideologies of authority and authenticity in the global periphery* [online]. New York: Routledge, 2018 [cit. 2018-11-18], s. 101-117. ISBN 978-1-138-12512-4. Dostupné z: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/59881/Standardizing%2Bminority%2Blanguages.pdf?sequence=1>, s. 108.

²³² Alternativní norské názvy oblastí: Porsanger, Alta, Kvænangen, Nordreisa, Kåfjord, Lyngen (Západ) a Sor-Varanger, Vadsø, Tana (Východ).

²³³ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 27.

²³⁴ Tamtéž, s. 30.

²³⁵ KOLEHMAINEN, Taru. *Kielenhuollon juurilla: Suomen kielen ohjailun historia* [online]. Vantaa: Suomalainen kirjallisuuden seura, 2014 [cit. 2018-11-18]. ISBN 978-952-222-539-9. Dostupné z: http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk41/Kielenhuollon_juurilla.pdf, s.14.

pak volba jazykové varianty vycházela z nejpoužívanějšího dialektu kvénštiny, ve kterém zároveň existuje největší množství textů. V podstatě se jednalo o porsanský dialekt. Obě varianty však měly svá slabá místa. U prvního modelu byl spatřován jistý nedostatek v souvislosti se vznikem kompromisní jazykové formy (kvénsky *kompromissikieli*), tedy jazyka který fakticky nebude nikomu vlastním.²³⁶ Ovšem při vystavění kvénského jazyka na základě porsangerského dialektu, v němž se objevují četné fonologické a morfologické jevy, které se u jiných dialektů vůbec nevyskytují, by mohl mluvčím jiných dialektů znít cize.²³⁷ Na základě konečného rozhodnutí Jazykového výboru byla spisovná kvéština vystavěna sice na porsanském dialektu, ovšem jsou v ní zohledněny i ostatní dialekty.²³⁸

Druhou fází procesu je kodifikace vybrané jazykové varianty. Spočívá v ustálení podoby jazyka v gramatických tvarech apod. Postupně pak vznikají normy.²³⁹ Vzniklá jazyková norma *Kainun kielen grammatikki* je sice dílem Eiry Söderholm, avšak vznikala v součinnosti s výše jmenovanými do procesu zainteresovanými jazykovými institucemi.

Mohlo by se zdát, že tímto byl standardizační proces ukončen. Není tomu tak. Následují ještě dva zásadní kroky. Rozšíření dané varianty jazyka geograficky i do různých oblastí užívání jazyka a konečně její přijetí většinou uživatelů jazyka.²⁴⁰ Bez těchto fází nemůže být standardizace jazyka završena.

V případě kvénštiny nezbyvá než vyčkávat, jak se tyto fáze podaří uskutečnit, tedy jak se k nově vzniklé gramatice postaví mluvčí především z oblastí, kde se hovoří jinými dialekty.

Prozatím je zřejmé, že kvénština pronikla do literární tvorby a má své místo i v médiích.

Kvénsky jsou publikovány některé články v novinách *Ruijan Kaiku*. Jedná se o místní trilingvální tisk, kde padesát procent článků vychází v norštině, čtvrtina ve kvénštině a finštině. Noviny vycházejí od roku 1995.²⁴¹

Beletrie psané kvénsky je sice pomálu, ale existuje.

---

²³⁶ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 23.

²³⁷ MANTILA, Harri. *The relationship between variation and standardisation in the creation of a new standard language*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 54-73. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 61.

²³⁸ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 25.

²³⁹ KOLEHMAINEN, Taru. *Kielen Huoollon juurilla: Suomen kielen ohjailun historia* [online]. Vantaa: Suomalainen kirjallisuuden seura, 2014 [cit. 2018-11-18]. ISBN 978-952-222-539-9. Dostupné z: http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk41/Kielenhuollon_juurilla.pdf s. 15.

²⁴⁰ Tamtéž s. 16–17.

²⁴¹ RUIJAN KAIJUSTA – RUIJAN KAIJUSTA – OM RUIJAN KAIKU. In: *Ruijan Kaiku* [online]. Tromsø: Ruijan Kaiku [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://www.ruijan-kaiku.no/omruijankaiku/>.

Prvním autorem písčím kvénsky byl Alf Nilsen-Børsskog (1928–2014). V roce 2004 vyšla první část z cyklu jeho románové tetralogie *Elämän jatko I - Kuosuvaaran takana*.²⁴² V roce 2007 ji následovala *Elämän jatko II –Aittiruto* a za další čtyři roky byla vydána *Elämän jatko III- Rauha*.²⁴³ Poslední část *Elämän jatko IV - Viimi vuodet* vyšla až rok po autorově smrti, v roce 2015. Dílo bylo vydáno nakladatelstvím Idut.²⁴⁴ Alf Nilsen-Børsskog vydal také sborníky básní, např. *Muistoin maila* (2008), *Poiminttoi* (2010), *Älä unheeta minmuu* (2010), *Korrui tien varrela* (2010), *Merimies muistelee* (2013).²⁴⁵

Za svůj mateřský jazyk²⁴⁶ Alf Nilsen-Børsskog pokládal nejen kvénštinu, ale současně i norštinu a severní sámštinu. Pro svou literární tvorbu si však vybral kvénštinu, přestože sám tvrdil, že psát norsky nebo sámsky by pro něj bylo snazší s ohledem na již existující literární tradici, kterou oba jazyky na rozdíl od kvénštiny měly. Další významnou literátkou je Agnes Eriksen (1951), která je nejen autorkou poezie modernistického stylu, ale také sběratelkou kvénské ústní lidové slovesnosti.²⁴⁷ Vydala knihu říkadel *Piu Pau pauku. Kvenske rim og regler m.m.* (2003) a pohádky *Kummitus ja Tähtipoika I* a *Kummitus a Tähtipoika II* (2011).²⁴⁸

Používání jazyka v literárních souvislostech a přiznání jeho statusu potvrzuje, že se stává viditelným, konkrétním symbolem identity.²⁴⁹

Jak jsem uvedla již výše v textu o procesu standardizace kvénštiny, není ještě zcela završen. Je tedy brzy vynášet soudy, zdali úspěšně či nikoliv.

---

²⁴² VIINIKKA-KALLINEN, Anitta. *While the wings grow – Finnic minority writing their existence onto the world map*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 147-177. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 165.

²⁴³ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 21.

²⁴⁴ *Elämän jatko 4 - Viimi vuodet*. In: *Idut* [online]. [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://www.idut.no/produkt/tabid/61/p-464-eln-jatko-4-viimi-vuoet.aspx>.

²⁴⁵ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 21.

²⁴⁶ Autor se narodil a žil v Pyssyjoki (nor. Børselv, sam. Bissojohka), kde žije významná komunita jak Kvénů, tak i Norů a Sámů.

²⁴⁷ VIINIKKA-KALLINEN, Anitta. *While the wings grow – Finnic minority writing their existence onto the world map*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 147-177. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 166.

²⁴⁸ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 22.

²⁴⁹ MANTILA, Harri. *The relationship between variation and standardisation in the creation of a new standard language*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium*. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 54-73. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938, s. 68.

4 Slovesný typ v kvénštině (*verbityypit*)

Pro označení slovesných typů používá Eira Söderholm synonymní výrazy *verbiin taivutustyyppit* čili slovesné konjugační typy neboli kratším termínem *verbityypit* čili slovesné typy. Do stejného slovesného typu řadí autorka slovesa se stejným kmenem a stejně připojovanými (konjugačními) sufixy. E. Söderholm vymezuje celkem čtyři hlavní konjugační typy, přičemž některým slovesným typům (třetí a čtvrtý) jsou podřízeny ještě podtypy, které se vymezují na základě toho, jaký derivační sufix je v daném slovese obsažen.²⁵⁰

Určujícím kritériem pro zařazení sloves do typů je jejich kmen, konkrétněji jedná-li se o sloveso s jedním (vokalickým) nebo více kmeny (konsonantním, dvěma vokalickými kmeny), důležitou roli hraje také počet slabik v kmeni slovesa a podoba infinitivní koncovky.²⁵¹ Je nutno dodat, že autorka nepovažuje pro zařazení sloves do konjugačního typu za zásadní, jestli ke změnám kmene dochází nebo nedochází, nebo to, jak se změna v kmeni konkrétně realizuje.²⁵²

4.1.1 Kritéria řazení sloves do slovesných typů

Pokud je v kmeni slovesa obsažena pouze jedna slabika, jedná se o první konjugační typ, o tzv. jednoslabičná slovesa (*yksitavuiset verbit*), např. *saa/da* ~ *saa/ha* „dostat“, *ui/da* ~ *uia* „plavat“.

Do druhého konjugačního typu se řadí slovesa s jedním vokalickým kmenem, který však obsahuje více než jednu slabiku, mluvíme pak o tzv. jednokmenových slovesech (*yksirankaiset verbit*), např. *kirj/o(i)tta/a(t)* „psát“, *ant(t)a/a(t)* „dát“.

Třetí slovesný typ pojímá slovesa, která mají dva kmeny, vokalický i konsonantní kmen, autorka je označuje výrazem *konsonantirankaiset verbit* čili slovesa s konsonantním kmenem, např. *juos/ta* „utíkat“, *ajatel/la* „myslet“.

Ve čtvrtém konjugačním typu se nachází opět slovesa se dvěma kmeny, tzv. *tuplavokaalirankaiset verbit*. Tato slovesa nemají konsonantní kmen, namísto toho mají dva vokalické kmeny (kratší a delší), např. *kyyti/tä* „vozit“, *ka(đ)o/ta* „ztratit se“.²⁵³

4.2 Slovesné kmeny

Kvénský termín *ranka* je v gramatice používán pro označení kmene slovesa (slova). Podobně jako ve finštině se jedná o tu část slovesa (slova), ke které připojujeme konjugační morfémy *taivutusmorfeemit*.²⁵⁴ Kmen se může skládat pouze z kořenového morfému *juurimorfeemi*,²⁵⁵

---

²⁵⁰ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 188

²⁵¹ Tamtéž, s. 188–192.

²⁵² Tamtéž, s. 188.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Pomocí konjugačního morfému můžeme vyjádřit číslo, čas, způsob atd. Tamtéž, s. 41.

²⁵⁵ Jedná se o nejmenší slovní jednotku, která sama o sobě nese význam. Tamtéž, s. 41.

ale pokud jsou ve slově i derivační morfémy (*derivasuunimorfeemi*),²⁵⁶ považují se za součást kmene.²⁵⁷ Derivační a konjugační morfémy, které připojujeme za kořen slova (nikoliv před něj), můžeme souhrnně označovat jako sufixy.²⁵⁸

V kvénštině se můžeme setkat se dvěma typy slovesných kmenů, a to s vokalickými kmeny (*vokaalirangat*) a s konsonantními kmeny (*konsonanttirangat*).²⁵⁹

Definice vokalického a konsonantního kmene v kvénštině se od finštiny neliší, čili vokalický kmen slovesa je ten, který končí vokálem, např. *saa+đa* ~ *saa+ha* „dostat“ a konsonantní kmen je ten, na jehož konci stojí konsonant, např. *tul+la* „přijít“.²⁶⁰

Stejně jako ve finštině platí i to, že všechna slovesa musí disponovat kmenem vokalickým. Konsonantní kmen pak mohou mít některá slovesa z určitých konjugačních typů (viz následující kapitola). Slovesa, která mají vokalický kmen pouze jednoho druhu (*yhdenlainen vokaaliranka*), označujeme jako jednokmenová (*yksirankainen*).²⁶¹

Ostatní slovesa pak autorka považuje za dvoukmenová (*kaksirankainen*). Dvoukmenová slovesa mohou být jednak ta s konsonantním kmenem čili *konsonanttirankaiset verbit*, např. *muistel+a*, *muistele+n* „pamatovat si“, ale také ta, která mají dvě podoby vokalického kmene (*kahdenlainen vokaaliranka*). Taková slovesa mají delší a kratší variantu slovesného kmene, v kvénské gramatice je pro označení tohoto typu sloves používán termín *tuplavokaalirankaiset verbit*, např. *vali+ta* : *valitte+n* : *vali+nu(t)* „vybrat (si)“.²⁶²

Pro vytvoření tvaru prvního infinitivu, aktivního participia perfekta, 2. osoby plurálu imperativu a 3. osoby singuláru a plurálu imperativu a u všech pasivních tvarů používáme u sloves ze třetího slovesného typu, tj. *konsonanttirankaiset verbit*, jejich konsonantní kmen a u čtvrtého slovesného typu, tj. *tuplavokaalirankaiset verbit*, jejich kratší variantu vokalického kmene.²⁶³

Podoba slovesného kmene je jedním z faktorů, která ovlivňuje zařazení slovesa do vhodného konjugačního typu.

V kvénštině je možné se setkat také s tzv. plurálovým kmenem (*pluraalin ranka*) nebo pasivním kmenem (*pasiviranka*). Oba kmeny se tvoří připojením konjugačního/deklinačního

---

²⁵⁶ Derivační morfém (sufix) připojujeme ke kořeni slova, s jeho pomocí můžeme vytvořit slova nová – tzv. deriváty (odvozeniny). (SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 41).

²⁵⁷ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 41.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 41.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 43.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 43–44.

²⁶¹ Tamtéž, s. 44.

²⁶² Tamtéž, s. 44.

²⁶³ Tamtéž, s. 193.

sufixu ke kořenu slova. V případě plurálového kmene připojujeme ke kořeni slova plurálový znak *i*. Pokud chceme vytvořit pasivní kmen, připojíme ke kmeni pasivní znaky.²⁶⁴

4.3 První infinitiv (*Ensimäinen infinitiivi*)

4.3.1 Infinitiv obecně

Infinitiv v kvénštině se může, stejně jako ve finštině, objevovat pouze ve specifických pádech. Ve větě plní obecně infinitiv funkci substantivní fráze (*substantiivifraasi*).²⁶⁵

Všechny následující příklady jsou převzaty z Kvénské gramatiky dle E. Söderholm.²⁶⁶

infinitivní tvar:

substantivní fráze:

(1) *Mie halluun syödä ~ syyä.* „Chci jíst“.

(2) *Mie halluun ruok(k)aa.* „Chci jídlo.“.

Infinitivy vytváří spolu s dalšími členy verbální fráze (*verbifraasi*), které můžeme nazývat také infinitivními frázemi (*infinitiivifraasi*).

Př.

(1) *Oon paha [(ette) kuola nuorena].*

„Je zlé zemřít mladý.“

(2) *Nukkuissa ihmisen oon hyvä olla.*

„Ve spánku je člověku dobře.“

(3) *Miina lähti [hihtaamhaan tunturhiin].*

„Miina šla běžkovat na kopec.“

V kvénštině rozlišujeme celkem tři druhy infinitivů. Pojmenováváme je jako první infinitiv (*ensimäinen infinitiivi*), druhý infinitiv (*toinen infinitiivi*) a třetí infinitiv (*kolmas infinitiivi*).²⁶⁷

Jak jsem již uvedla výše, je tvar prvního infinitivu právě jedním z faktorů, které nám pomáhají sloveso zařadit do správného slovesného typu. V práci se proto budeme nadále zabývat pouze tímto tvarem.

4.3.2 První infinitiv

První infinitiv v kvénštině má pouze jeden tvar. Tento tvar představuje stejně jako ve finštině základní tvar slovesa, podle kterého dané sloveso můžeme dohledat ve slovníku. Koncovky prvního infinitivu se připojují k vokalickému (krátkému) kmeni slovesa, pokud má sloveso i kmen konsonantní, připojují se pak k němu. První infinitiv stojí ve větě obvykle ve funkci objektu nebo subjektu.²⁶⁸

---

²⁶⁴ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 45.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 232.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 232.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 232.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 233.

4.3.3 Koncovky prvního infinitivu v dialektech (variantách) kvénštiny

Ve tvarech koncovek prvního infinitivu jsou patrné rozdíly mezi různými dialekty psané kvénštiny. Koncovky se pak v závislosti na daném dialektu mohou měnit následovně:

1. typ: *đA* nebo *hA* ~ *A*

V porsanském dialektu se vyskytuje infinitivní koncovka *đA*, například: *saa/đa* „dostat“, *jää/đü* „zůstat“, *ui/đa* „plavat“, *myy/đü* „prodat“, *tuo/đa* „přinést“, *vie/đü* „odnést“, *syö/đa* „jíst“, *juo/đa* „pít“. V ostatních dialektech kvénštiny se pak objevuje koncovka *hA* ~ *A*, ta se pak obměňuje na základě toho, jaké vokály se nachází v kmeni slovesa.²⁶⁹

Pokud jsou na konci kmene dva stejné vokály čili dlouhý vokál, připojíme k němu koncovku *hA*, např. *saa/ha* nebo *jää/ha*.²⁷⁰ Když se na konci kmene vyskytuje diftong, zvolíme koncovku *A*, např. *käy/ä* : *käy/n* „jít“ nebo *ui/a* : *ui/n*. V případě, kdy se na konci kmene nachází diftongy *ou*, *öy* nebo *ie*, dochází k jejich „narovnání“ – to znamená, že se z nich po připojení koncovky prvního infinitivu stanou dlouhé vokály, např. *juu/a* : *juo/n*, *tuu/a* : *tuo/n*, *syy/ä* : *syön*, *vii/ä* : *vie/n*.²⁷¹

2. typ: *Vt* ~ *A(t)*

V dialektech oblasti Porsanki a Raisi má infinitivní koncovka podobu *Vt*,²⁷² např. *jakka/at* : *jaka/nu(t)* „dělit“, *lähte/et* : *lähte/ny(t)* „jít, odejít“, *soppi/i(t)* : *sopi/nu(t)* „domluvit se“, *siirty/yt* : *siirty/ny(t)* „přemístit“. V raisinském dialektu se navíc obvykleji vyskytuje varianta infinitivní koncovky bez koncového *t* čili pouze *V* (více v kapitole níže), např. *jakka/a*, *lähte/e*, *soppi/i*, *siirty/y*.²⁷³

U ostatních dialektů kvénštiny je koncovkou prvního infinitivu vždy *A* nebo *At*, přičemž varianta koncovky s *t* na konci se obvykle vyskytuje jen v západních dialektech. V oblasti Etelä-Varenki a Vesisaari (varenkské dialekty) se objevuje opět varianta bez koncového *t*, tedy pouze koncovka *A*. Kromě toho se tam projevuje rovněž hlásková změna *eA* > *iA*. např. *jakka/a(t)*, *lähte/(ü)t* ~ *lähti/ä*, *sopi/a(t)*.²⁷⁴

Obecně se dá říci, že ve většině kvénských dialektů bude v roli infinitivní koncovky vystupovat vždy vokál *A*, kdežto v porsangerském a raisinském dialektu bude podoba infinitivní koncovky vždy stejná jako předchozí vokál kmene.

Třetí a čtvrtý typ infinitivních koncovek je možné shrnout do jedné skupiny, tzv. varianty **2.b**. To by v praxi znamenalo, že podoba infinitivní koncovky u výše zmíněných typů (třetího a čtvrtého) by se shodovala s druhým typem koncovek, např. *muistele/a(t)* „pamatovat si“,

²⁶⁹ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 233.

²⁷⁰ Výjimku tvoří sloveso *myy/ä*: *myy/n*, kde namísto očekávané koncovky *hA*, připojíme pouze koncovku *A*. Tamtéž s. 233.

²⁷¹ Tamtéž, s. 233

²⁷² V znázorňuje vokál, který je shodný s kmenovým koncovým vokálem daného slovesa. Tamtéž, s. 233.

²⁷³ Tamtéž, s. 233

²⁷⁴ Tamtéž, s. 234

ajattele/a(t) „myslet si“, *aukase/a(t)* „otevřít“, *tärise/ü(t)* „zachvět se“, *havaitte/a(t)* „zjistit“, *piikaroitte/a(t)* „přibít“.²⁷⁵ Podrobněji se tomuto systému řazení slovesných infinitivů budu věnovat v následující kapitole o slovesných typech v kvénštině.

3. typ: *tA*, *lA*, *rA*, *mA*, *nA* (*ḍA* ~ *hA*)

Infinitivní koncovky třetího typu jsou téměř ve všech dialektech shodné. Výjimku tvoří slovesa: *näh/ḍa* ~ *näh/hä* „vidět“ a *teh/ḍü* ~ *teh/hü* „dělat“. V porsanském dialektu, vyskytuje koncovka *ḍA*, v ostatních dialektech se pak používá koncovka *hA*.²⁷⁶

Pokud se na konci kmene vyskytuje konsonant *s*, zvolíme variantu koncovky *tA*, např. *pes/tä* „umýt“, *juos/ta* „běžet“, *auka(i)s/ta* „otevřít“. Koncovka *tA* má u tohoto typu sloves ve všech dialektech jednotnou podobu.²⁷⁷

V případech, kdy stojí na konci kmene konsonant *l*, *r* nebo *n*, dochází k asimilaci těchto koncových konsonantů s počátečním konsonantem infinitivní koncovky *t*, např. *tul/la* „přijít“, *ajatel/la* „myslet si“, *pur/ra* „kousat“, *men/nä* „jít“.²⁷⁸

4. typ: *tA*

Podoba infinitivní koncovky čtvrtého typu *tA* se napříč kvénskými dialekty neliší, např. *tarvi/ta* „potřebovat“, *vali/ta* „vybrat (si)“, *piikaroi/ta* „přibít“, *li(j)e/tä* „blížít se“, *para/ta* „zlepšit se“, *maa/ta* „ležet“, *jatka/ta* „pokračovat“, *pöl(j)ä/tü* „bát se“, *ka(ḍ)o/ta* „ztratit se“.²⁷⁹

---

²⁷⁵ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 234.

²⁷⁶ Tamtéž, s.234.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 234

²⁷⁸ Tamtéž, s.234.

²⁷⁹ Tamtéž, s.234.

4.4 Hláskové změny a střídání stupňů v kvénštině

Eira Söderholm nepovažuje alternace probíhající v kmeni sloves za určující faktor při jejich zařazení do slovesných typů, proto nebudeme toto téma rozebírat detailně. V následující podkapitole představíme pouze základní dělení hláskových změn a u některých i jejich stručné charakteristiky.

V gramatice jsou vymezeny dvě skupiny hláskových změn (*äänenvaihtelut*).

V první skupině jsou zahrnuty morfofonologické alternace, jako je gradace neboli střídání stupňů (*graadivaihtelu*), střídání délky konsonantů *l, r, m* a *n*, **metateze *h***, **asibilace (změna *ti>si*)** a změny, které souvisejí s připojením imperfektního (plurálního) *i-* ke kmeni slovesa.²⁸⁰

Morfofonologická střídání mohou být navíc dvojího typu, první typ představují střídání, která probíhají v kmeni slov(es), a druhý typ zahrnuje střídání probíhající v sufixech slov(es).²⁸¹

Ve druhé skupině jsou zařazeny hláskové změny a střídání, které vytváří rozdíly mezi jednotlivými dialekty kvénštiny. Za tento typ alternací lze v kvénštině považovat hláskové změny *ee ~iA~eA*, výskyt koncového *t* u některých tvarů slov, dále pak speciální a obecná gradace a také to, jestli konsonantu *t* bude stát v opozici v nulovém stupni *đ* nebo *o* (*kato*).²⁸²

4.4.1 Gradace

V kvénštině může docházet ke kvantitativnímu nebo kvalitativnímu střídání stupňů. Gradace se týká všech kvénských konsonantů (*đ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v*) včetně přejatých konsonantů *b, d* a *g*. Hlásková *g* se objevuje pouze v kombinaci s nazálou *n* či *ng*, přičemž se pak vyslovuje jako nosové /ŋ/. Konsonant *f* nepodléhá gradaci, může se však objevit jako gemináta *ff*, např. *kaffi* : *kaffin* „káva“.²⁸³

Kromě gradace existují také jiné alternace kmene, ty však nespádají pod střídání stupňů, protože historicky vznikly jiným způsobem, např. *vares* : *vareksen* „vrána“ → *s:ks* není gradace, nýbrž změna kmene, stejně tak *rakas* : *rakkhaan* „drahý, milovaný“ → zde je gradace *k* : *kk*, ale konsonant *h* v genitivu tohoto substantiva představuje opět střídání kmene.²⁸⁴

V kvénštině se může v některých případech konsonant objevit až ve třech stupních: ve **II.** stupni, v **I.** stupni a také v nulovém stupni. V I. a II. stupni se vyskytuje tentýž konsonant; konsonant je buď jednoduchý (v I. stupni) nebo zdvojený – gemináta (ve II. stupni), např. *k* : *kk*, *t* : *tt*, *p* : *pp*, *s* : *ss* atd. V nulovém stupni se pak objevuje buď jiný konsonant než v I. a

---

²⁸⁰ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 63.

²⁸¹ Tamtéž, s. 63–64.

²⁸² Tamtéž, s. 63.

²⁸³ Tamtéž, s. 64–65.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 64.

II. stupni, nebo z něj konsonant úplně vypadává (*kato Ø*), např. konsonant *k* v I. stupni má opozici *j*, *v* nebo *Ø* v nulovém stupni.²⁸⁵

Konsonanty, které mají všechny tři stupně, jsou výhradně *k*, *t* a *p*, ostatní konsonanty mají pouze dva stupně (I. a II. stupeň). Konsonant *đ* se vyskytuje pouze v porsangerském dialektu, a to v nulovém stupni v opozici ke konsonantu *t*, který je v prvním stupni. Pokud konsonantu *k*, *t*, *p* nebo *s* předchází znělý konsonant *l*, *m*, *n* nebo *r*, dochází taktéž ke střídání stupňů. Stejně tak se může střídát i kombinace konsonantů *hk* nebo *ht*. Ostatní kombinace konsonantů, kde druhý komponent této kombinace obsahuje neznělou hlásku, se nestřídají nikdy, jedná se např. kombinaci konsonantů *ks*, *ps* či *tk*.²⁸⁶

Některá slovesa, jako např. *katto/ot*²⁸⁷ „dívat se“, *nukatt/at* „usnout“²⁸⁸ z druhého slovesného typu, obsahují v kmeni geminátu *tt*, která se při časování nikdy nestřídá. V kmenovém rozšíření *-itte-*, které je obsaženo v delší podobě vokalického kmene, tzv. *tuplavokaalirankaiset verbít*, se opět nachází nestřídavá gemináta *tt*, např. *kyyti/tä ~ kyytiteä(t): kyytite/e: kyytite/n* „vozt“, *piikaroi/ta ~ piikaroitte/a(t): piikaroitte/e: piikaroitte/n* „přibít“.²⁸⁹

Gradace v kvénštině může být dvojího typu, rozděluje se na základě toho, v jakém dialektu se vyskytuje. Se speciální gradací, tzv. *spesiaalivaihettelu*, se setkáme pouze v porsanském a raisinském dialektu. U ostatních dialektů se prosazuje obecná gradace, tzv. *ylheisvaihettelu*.²⁹⁰

4.4.2 Pravidlo délky znělých konsonantů *l*, *r*, *m*, *n*

V kvénštině se rovněž uplatňuje pravidlo týkající se délky znělých konsonantů *l*, *r*, *m* a *n*. Toto pravidlo je nadřazené pravidlům, které u zmíněných konsonantů určuje gradace. Pokud některým z těchto znělých konsonantů předchází dlouhý vokál (na jeho přízvuku nezáleží stejně tak na tom, jestli je přízvuk hlavní či vedlejší) nebo krátký neznělý vokál, bude pak po něm následovat konsonant jednoduchý čili *l*, *r*, *m* nebo *n*. U sloves se tak děje u tvarů prvního infinitivu s infinitivním sufixem *l/a*, *r/a*, např. *kuul/a* „slyšet“, *luul/a* „domnívat se“, *puhel/a* „povídat si“, *muistel/a* „pamatovat si“. V ostatních případech čili za krátkými znělými vokály (přízvuk může být hlavní i vedlejší) bude stát konsonant zdvojený, tzn. *ll*, *rr*, *mm*, *nn*, např. *tul/la* „přijít“, *kohđatel/la* „potkávat“, *kylästel/lä* „navštěvovat“. Pravidlo se uplatňuje v rámci sloves také u koncovek participií perfekta *nnU/ nU* a *llU/ lU* a u osobní koncovky první osoby plurálu *mma/ mA*.²⁹¹

²⁸⁵ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 65.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 65.

²⁸⁷ Původně tam stála kombinace konsonantů *ts*. Tamtéž s. 65.

²⁸⁸ Původně tam stála kombinace konsonantů *ht* (ve všech dialektech), ale v porsangerském je *tt*. Tamtéž, s. 65.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 65.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 66.

²⁹¹ Tamtéž, s.75–77.

4.4.3 Asibilace *tV* : *si*

Asibilace se v kvénštině týká jen některých sloves, patřících do druhého slovesného typu (typ *tie(t)ä/ä(t)*) K asibilaci dochází pouze tehdy, když jsou slovesa ve tvaru imperfekta, to znamená v takovém tvaru, kde se ke slovesnému kmeni připojuje imperfektní znak **-i-**. V důsledku toho pak u některých sloves dochází ke změně očekávaného ***ti** na **si**, např. *tiet(t)ä/ä(t)* : *ties/i* „vědět“, *huut(t)a/a(t)* : *huus/i* „křičet“, *ymmärt(t)ä/ä(t)* : *ymmärs/i* „rozumět“, *lent(t)ä/ä(t)* : *lens/i* „létat“, *puhalt(t)a/a(t)* : *puhals/i* „foukat“.²⁹²

4.4.4 Změny *ee* ~ *eA* ~ *iA* a narovnávaní vokálů

Tímto typem změn jsou z kategorie sloves zasaženy pouze tvary prvního infinitivu u jednokmenových e-kmenů, např. *lähte/et* ~ *lähte/ä(t)* ~ *lähti/ä* „jít, odejít“, *lukke/et* ~ *luke/a(t)* ~ *luki/a* „číst“, delší podoba vokalického kmene u kontrakčních sloves tzv. *kokkoontumaverbit*, např. *lange/ta* : *lankkee* ~ *lankea/a* ~ *lankia/a* „klesat, padat“, *ilje/tä* : *ilkkee* ~ *ilkeä/ä* ~ *ilkiä/ä* „odvážit se“.²⁹³

Varianta *ee* se používá pouze v porsanském a raisinském dialektu. V těchto dvou dialektech navíc dochází k narovnávaní vokálů, to znamená, že dva po sobě jdoucí rozlišné vokály (**vokaalin raidot**) patřící každý do jiné slabiky se „narovnají“ v jeden dlouhý vokál, např. u prvního infinitivu jednokmenových e-kmenů: *soppi/it* namísto *sopi/a(t)* „hodit se“, *usko/ot* namísto *usko/a(t)* „věřit“ nebo *kyssy/yt* namísto *kysy/ä(t)* „ptát se“. Rovněž u delších vokalických kmenů kontrakčních sloves, např. *halu/ta* : *halluu* namísto *halua/a* „chtít“ nebo *keri/tä* : *kerkkii* namísto *kerkiä/ä* „stihnout“.²⁹⁴

Ve varenckých dialektech se setkáme s podobou infinitivní koncovky **iA** a u ostatních dialektů se používá varianta s **eA**.²⁹⁵

4.4.5 Výskyt koncového *t* u sloves

U sloves se koncové **t** vyskytuje ve tvarech prvního infinitivu²⁹⁶ u jednokmenových sloves, např. *jakka/at* ~ *jakka/a* „dělit“, *puhhu/ut* ~ *puhu/a(t)* „mluvit“, *ymmärttä/ä(t)* ~ *ymmärtä/ä(t)* „rozumět“. V porsanském dialektu se varianta s **t** používá běžně. Vzácně se může objevit i v dialektu oblasti Teno a Raisi. Naopak nikdy na něj nenarazíme ve varenckých dialektech. Ve zbylých dialektech se **t** používá, není však chybné jej vypustit.²⁹⁷

---

²⁹² SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 79–80.

²⁹³ Tamtéž, s. 82.

²⁹⁴ Tamtéž, s. 82–83.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 82.

²⁹⁶ Vyskytuje se také u tvarů perfektního participia v singuláru nominativu, kde je použití koncového **t** volitelné (obvykle však **t** odpadá), např. *syö/ny* ~ *syö/nyt*, stejně tak ve tvarech třetí osoby plurálu přítomnosti, kde koncovka vznikla analogicky ke tvaru participia přítomnosti *vA* ~ *vAt*, je tedy správné používat tvar *syö/vä* i *syö/vät*., tamtéž, s. 84.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 83–84.

4.4.6 Výskyt prvku *i* ve verbálních derivačních sufixech **-OittA**, **-Aise**

Běžně dochází k odpadnutí hlásky *i* z verbálních derivačních sufixů **-OittA** a **-Aise**.²⁹⁸ Varianta s *i* se obvykle vyskytuje pouze v porsanském dialektu, v ostatních dialektech vypadají derivační sufixy následovně: **-OttA** a **-Ase**. Derivační sufix **-OittA** ~ **-OttA** najdeme u druhého slovesného typu čili u jednokmenových sloves, např. *kirj/oitta/a(t)* ~ *kirj/otta/a(t)* „psát“, *var/oitta/a(t)* ~ *var/otta/a(t)* „varovat“, *miin/oitta/a(t)* ~ *miin/otta/a(t)* „zaminovat“. Derivační sufix **-Aise** ~ **-Ase** pak u víceslabičných sloves s konsonantním kmenem tzv. **A(i)se-verbit**, např. *auk/ais/ta* ~ *auk/as/ta* „otevřít“, *halk/ais/ta* ~ *halk/as/ta* „rozseknout“, *ratk/ais/ta* ~ *ratk/as/ta* „vyřešit“, *sylk/äis/tä* ~ *sylk/äs/tä* „plivnout“.²⁹⁹

---

²⁹⁸ Hlávka *i* odpadává ze sufixu pouze v případě, že se nachází ve druhé slabice slova, v ostatních případech *i* zůstává součástí sufixu, např. *kunnioittaa(t)* (SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 85).

²⁹⁹ Tamtéž, s. 84–85.

5 Vymezení slovesných typů v kvénštině podle autorky Kvénské gramatiky Eiry Söderholm

5.1 Dvojí možný způsob dělení slovesných typů

Eira Söderholm představuje ve své publikaci *Kainun kielen grammatikki* dvojí možné dělení slovesných typů. Podle gramatiky lze slovesné typy dělit podle tradičního systému, který lze uplatnit obecně ve všech dialektech kvénštiny. Právě z něj budeme v této práci vycházet především. E. Söderholm však nabízí také druhou možnost. Jedná se o inovaci původního systému, který se prosazuje zejména v severotromských dialektech.³⁰⁰ V případě, kdy bychom chtěli používat variety kvénštiny právě z této oblasti Norska, je třeba k tomuto způsobu dělení přihlížet.³⁰¹

V tradičním dělení se vydělují celkem čtyři slovesné typy. První slovesný typ zahrnuje slovesa, která mají pouze jednu slabiku a jeden kmen, tzv. *yksitavuiset verbít (verbityyppi 1)*, ve druhém slovesném typu najdeme dvou a víceslabičná slovesa s jedním kmenem, tzv. *yksirankaiset verbít (verbityyppi 2)*. Oba slovesné typy tvoří kompaktní skupinu sloves, nejsou tedy dále děleny na podtypy. Všechna slovesa, která jsou zařazena do následujících slovesných typů, mají dva kmény. Slovesa obsažená ve třetím slovesném typu disponují kromě vokálního i konsonantním kmenem, jedná se o tzv. *konsonanttirankaiset verbít (verbityyppi 3)*. Samotnému typu podléhají ještě tři podtypy (viz níže). Čtvrtý slovesný typ sestává ze sloves, která mají dva vokální kmény, tzv. *tuplavokaalirankaiset verbít (verbityyppi 4)*. Čtvrtý slovesný typ je členěn na čtyři další podtypy (viz níže).

Členění podle nového systému se od toho tradičního liší zejména počtem podtypů u jednotlivých slovesných tříd. U první slovesné třídy nejsou mezi oběma pojetími žádné rozdíly, jiná situace nastává naopak u druhé, třetí a čtvrté slovesné třídy. Podle nového systému je druhý slovesný typ (jednokmenová slovesa) rozlišen na varianty *2.a (alkupöräiset yksirankaiset verbít)* a *2.b (siirtymärankaiset verbít)*,³⁰² přičemž první varianta obsahuje původní jednokmenová slovesa, která i v tradičním dělení spadala do druhého slovesného typu. Ve druhé variantě jsou nově zahrnuta všechna více než dvouslabičná *e*-kmenová slovesa³⁰³ (z hlediska tradičního dělení jsou tato slovesa součástí některých podtypů třetí a čtvrté slovesné třídy). Pro taková slovesa zavádí autorka gramatiky souhrnný termín *siirtymärankaiset verbít*, jedná se o slovesa s kolísajícím paradigmatickým.³⁰⁴ Z textu vyplývá, že pokud budeme slovesa, jež měla původně dva kmény (vokální a konsonantní nebo dvě podoby vokálního kmene), časovat podle vzoru sloves druhé slovesné třídy, stanou se defacto slovesy s jedním kmenem.

---

³⁰⁰ Pojmeme severotromské dialekty míníme porsanský a raisinský dialekt.

³⁰¹ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 189.

³⁰² Tamtéž, s. 191–192.

³⁰³ Podle původního dělení jsou jednokmenové *e*-kmény všechny dvouslabičné. Pokud se budeme řídit novým systémem, budou do druhého slovesného typu patřit i víceslabičná *e*-kmenová slovesa (tamtéž, s. 190).

³⁰⁴ Tamtéž, s. 189.

Třetí a čtvrtá slovesná třída pak přirozeně ztrácí vnitřní členění na podtypy. Podrobněji se o tom zmíníme níže.

V následující podkapitole představíme tradiční způsob dělení slovesných typů v kvénštině. Na takové podtypy, kterých se týká nový způsob dělení sloves, v textu upozorníme. V závěru kapitoly připojíme shrnující tabulku, která bude demonstrovat jak tradiční způsob dělení sloves, tak i nový systém dělení.

5.2 Slovesné typy

5.2.1 První slovesný typ – jednoslabičná slovesa (*yksitavuiset verbit – verbityyppi 1*)

První slovesný typ shromažďuje slovesa mající pouze jeden kmen. Všechna slovesa z této slovesné třídy mají v kmeni jen jednu slabiku. V závislosti na tom, o jaký dialekt se jedná, pak vybíráme ze dvou variant infinitivních koncovek, a to: *ḏA*³⁰⁵ nebo *hA ~ A*. U varianty *hA ~ A* navíc záleží na tom, zda kmen slovesa končí dlouhým vokálem (*hA*) nebo diftongem (*A*). Blíže jsme se této problematice věnovali již v předchozí kapitole (viz podkapitola 4.3.3). Slovesa tohoto typu nikdy nepodléhají střídání stupňů. Jako příklad sloves tohoto typu můžeme uvést např. *saa/ḏa ~ saa/ha : saa/n* „dostat“, *juo/ḏa ~ juu/la : juo/n* „pít“, *syö/ḏa ~ syy/ü : syö/n* „jíst“.³⁰⁶

V tabulce níže uvádíme příklady jednoslabičných sloves dle Kvénské gramatiky.

Tabulka č. 12³⁰⁷: Jednoslabičná slovesa dle Eiry Söderholm.

Jednoslabičná slovesa – <i>Yksitavuiset verbit (Verbityyppi 1)</i>				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	překlad
<i>saa/ḏa ~ saa/ha</i>	<i>saa/n</i>	<i>saa/pi</i> ³⁰⁸	<i>saa/nu(t)</i>	dostat
<i>vie/ḏü ~ vii/ü</i>	<i>vie/n</i>	<i>vie/pi</i>	<i>vie/ny(t)</i>	odnést
<i>syö/ḏü ~ syy/ü</i>	<i>syö/n</i>	<i>syö/pi</i>	<i>syö/ny(t)</i>	jíst
<i>käy/ḏü ~ käy/ü</i>	<i>käy/n</i>	<i>käy/pi</i>	<i>käy/ny(t)</i>	chodit
<i>myy/ḏü ~ myy/ü</i>	<i>myy/n</i>	<i>myy/pi</i>	<i>myy/ny(t)</i>	prodat

³⁰⁵ *A* v tomto kontextu značí dvě varianty hlásky *a* čili *a/ä*.

³⁰⁶ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s.188–189.

³⁰⁷ Tamtéž, s. 188–189, 192.

³⁰⁸ Osobní koncovka pro třetí osobu singuláru indikativu prézentu je v jednoslabičných slovesech vždy *pi*. Tamtéž, s. 196.

5.2.2 Druhý slovesný typ – jednokmenová slovesa (*yksirankaiset verbit – verbityyppi 2*)

Do druhé skupiny řadíme slovesa dvou nebo víceslabičná. Slovesa tohoto typu disponují pouze vokalickým kmenem,³⁰⁹ který končí krátkým vokálem. V roli tohoto kmenového koncového vokálu může vystupovat: *e, o, a/ä, u/y* nebo také *o*. I u tohoto slovesného typu vybíráme ze dvou variant infinitivních koncovek: *Vt*³¹⁰ nebo *A(t)*³¹¹. Na hranici kmene a koncovky se nám tedy mohou objevit dva stejné vokály (*häytty/yt*) nebo skupina vokálů (*häyty/ü(t)*). U většiny dialektů se vyskytuje varianta *A(t)*. Pouze v dialektech oblasti Porsanki a Raisi se vyskytuje varianta *Vt* (viz podkapitola 4.3.3). Vokál vystupující jako infinitivní koncovka je v takovém případě totožný s kmenovým koncovým vokálem slovesa. U těchto dvou dialektů dochází tedy k „narovnávání“ vokálů, např. *luke/a(t) → lukke/et* „čist“.³¹²

Jak jsme již naznačili, může v kmeni těchto sloves docházet ke střídání stupňů.³¹³ Toto střídání v kmeni může probíhat buď mezi (**II**)³¹⁴ **I** : **Ø** stupněm (silným slabým a nulovým), např. u slovesa *tuntte/et ~ tuntela(t) ~ tunti/a* „znát“: *tunt(t)e/e : tunne/n*.³¹⁵ Tento typ střídání (s nulovým stupněm) může probíhat jen u sloves, která obsahují v kmeni okluzívy *k, p* nebo *t*.³¹⁶ V ostatních slovesech může probíhat pouze střídání mezi **II** : **I** stupněm čili mezi silným a slabým stupněm, např. *sanno/ot ~ sano/a(t)* „říct“ : *sanno/o : sano/n*.³¹⁷ V gramatice s k této problematice dále uvádí, že ve tvaru třetí osoby singuláru se vyskytuje stejný stupeň jako ve tvaru prvního infinitivu slovesa čili vždy stupeň silný (**II**). V ostatních tvarech slovesa včetně pasiva bude dle typu střídání buď **I** (slabý) nebo **Ø** stupeň.³¹⁸

Slovesa tohoto typu mohou vypadat následovně: *häytty/yt ~ häyty/ü(t)*: *häy(ḍ)y/n* „muset“, *lähte/et ~ lähte/ü(t) ~ lähti/ä* : *läh(ḍ)e/n* „odejít“, *lukke/et ~ luke/a(t) ~ lukki/a* : *lu(j)e/n* „čist“, *tiet(t)ä/ü(t)* : *tie(ḍ)ä/n ~ tiiä/n* „vědět“, *varasta/a(t)* : *varasta/n* „krást“, *loukkaanttu/ut ~ loukkaantu/a(t)* : *loukkaanu/n* „zranit se“.³¹⁹

V tabulce níže uvádíme příklady jednoslabičných sloves dle Kvénské gramatiky.

---

³⁰⁹ Pokud sloveso podléhá střídání stupňů, má tento kmen dvě podoby – slabší a silnější (nikoliv však delší a kratší vokalický kmen).

³¹⁰ V v tomto kontextu značí jakýkoliv kvénský vokál.

³¹¹ (*t*) je v případě varianty koncovky *A(t)* volitelné. Bližší informace o výskytu (*t*) na konci prvního infinitivu jsem podala již v předchozí kapitole (podkapitola 4.4.4).

³¹² SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s.189.

³¹³ Tamtéž, s. 189.

³¹⁴ II. čili silný stupeň se vyskytuje jen v dialektu oblasti Porsanki a Raisi.

³¹⁵ Tamtéž, s. 200.

³¹⁶ Tamtéž, s. 201.

³¹⁷ Tamtéž, s. 200–201.

³¹⁸ Tamtéž, s. 203.

³¹⁹ Tamtéž, s.189.

Tabulka č. 13³²⁰: Jednokmenová slovesa dle Eiry Söderholm.

Jednokmenová slovesa – <i>yksirankaiset verbít (verbityyppi 2)</i>				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	překlad
<i>ant(t)a/a(t)</i>	<i>anna/n</i>	<i>an(t)ta/a</i>	<i>anta/nu(t)</i>	dát
<i>varasta/a(t)</i>	<i>varasta/n</i>	<i>varasta/a</i>	<i>varasta/nnu(t)</i>	krást
<i>lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a</i>	<i>lu(j)e/n</i>	<i>luk(k)e/e</i>	<i>luke/nu(t)</i>	číst
<i>lent(t)ä/ä(t)</i>	<i>lennä/n</i>	<i>lent(t)ä/ä</i>	<i>lentä/ny(t)</i>	letět
<i>kyssey/yt ~ kysy/ä(t)</i>	<i>kysy/n</i>	<i>kyssey/y</i>	<i>kysy/ny(t)</i>	ptát se

5.2.3 Třetí slovesný typ – slovesa s konsonantním kmenem (*konsonanttirankaiset verbít – verbityyppi 3*)

Z tradičního hlediska je možné dělit třetí slovesný typ na tři podúrovně. Autorka gramatiky používá pro označení těchto podtypů názvy: *Verbityyppi 3.1*, kam zařazuje dvouslabičná *e*-kmenová slovesa typu *tul/la*; *Verbityyppi 3.2*, kam patří víceslabičná *e*-kmenová slovesa typu *ajatel/la* čili *ele ~ ile – verbít* a *Verbityyppi 3.3*, kde najdeme rovněž víceslabičná *e*-kmenová slovesa typu *auka(i)s/ta* čili *A(i)se ~ ise – verbít*.³²¹

Pro všechna slovesa této slovesné třídy platí obecně to, že mají mimo vokalického *i* kmen konsonantní. To znamená, že koncovky infinitivu budeme připojovat právě k tomuto konsonantnímu kmeni³²². Na konci tohoto kmene se může vyskytovat konsonant *l*, *n*, *r* nebo *s*. Při časování slovesa v prézentu připojujeme osobní koncovky k vokalickému kmeni slovesa. Na konci tohoto vokalického kmene bude stát vždy vokál *e*.³²³

U tohoto slovesného typu se můžeme setkat až s pěti variantami infinitivních koncovek. Infinitivní koncovku vybíráme na základě toho, jaký konsonant stojí na konci konsonantního kmene slovesa. Lze vypořádat, že počáteční hláska infinitivní koncovky asimilovala s kmenovým koncovým konsonantem *l*, *n*, či *r*. Vznikly pak následující varianty infinitivních koncovek: *la/lä*, např. *ajatel/la* „myslet“, *na/nä*, např. *men/nä* „jít“ nebo *ra/rä*, např. *pur/ra* „kousat“. K asimilaci naopak nedošlo v situaci, kdy na místě kmenového koncového konsonantu stálo *s*, v takovém případě zvolíme infinitivní koncovku *ta/tä*, např. *juos/ta* „utíkat“. Je možné si všimnout, že u některých sloves, která podléhají pravidlu délky znělých

³²⁰ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 189 a 192.

³²¹ Tamtéž, s. 190–191.

³²² Ke konsonantnímu kmeni připojujeme rovněž například koncovku minulého aktivního participia (NUT-participia) a koncovky pasiva – *(t)hAAAn/-dhAAAn*. (tamtéž, s. 201). Tato koncovka pasiva je navíc identická s tvarem 3. osoby plurálu v dialektech oblasti Porsanki (a částečně Raisi; tamtéž, s. 197). V ostatních dialektech se užívá osobní koncovky-*vA(t)* (tamtéž, s. 197, 199).

³²³ Tamtéž, s. 190.

konsonantů (viz podkapitola 4.4.2), připojujeme jako infinitivní koncovku pouze vokál *a/ä*, např. *kävel/ä* „chodit“.³²⁴ Z příkladů lze vyvodit, že se některých sloves tohoto typu může týkat střídání stupňů, u kterého je kmen ve tvaru prvního infinitivu ve slabém stupni a při časování slovesa se ve všech osobách objevuje stupeň silný. Pro tento typ střídání budeme v dalších částech práce používat termín obrácené střídání stupňů,³²⁵ např. *ajatel/la*³²⁶ : *ajattelen*.³²⁷

Ve slovesech třetího typu také může docházet k přímému střídání mezi II : I stupněm (silným a slabým stupněm), přičemž v silném stupni je v případě přítomného jen třetí osoba singuláru, v ostatních osobách singuláru a plurálu je pak stupeň slabý, např. *men/nä* „jít“ *mene/n* : *menne/e*.³²⁸

5.2.3.1 Dvouslabičná e-kmenová slovesa (*verbityyppi 3.1*)

Tento podtyp sdružuje všechna dvouslabičná slovesa, která mají ve vokalickém kmeni vokál *e* a zároveň disponují i konsonantním kmenem. Tento kmen může končit jedním z následujících konsonantů: *l*, *n*, *r* nebo *s*. V případě, kdy konsonantní kmen končí konsonantem *s*, může se pak ve vokalickém kmeni daného slovesa objevit kombinace konsonantů *ks*, např. u slovesa *juos/ta*: *juos-*, *juokse-*.³²⁹ Ve vokalickém kmeni sloves může probíhat také střídání stupňů mezi II. : I. stupněm (viz výše), např. *tul/la* : *tule/n* : *tulle/e* „přijít“.³³⁰

Autorka do tohoto podtypu sloves řadí také slovesa *näh/dü* ~ *näh/hü* „vidět“ a *teh/dü* ~ *teh/hü* „dělat“, což je poněkud překvapivé vzhledem k podobě jejich infinitivní koncovky. Koncovkou by totiž slovesa odpovídala prvnímu slovesnému typu (jednoslabičným slovesům), kam je mimo jiné řadí i autoři finských gramatik (také však ne zcela adekvátně). Od ostatních sloves třetího typu se tato dvojice sloves liší i tím, že jejich kmenovým koncovým konsonantem je podle gramatiky konsonant *h*, u ostatních sloves tohoto typu se vyskytuje výhradně *l*, *r*, *n* nebo *s*.³³¹ Slovesa mají specifické rysy:³³² *teh/dü* ~ *teh/hü* : *tekke/e* : *tehe/n* : *teh/(d)hään* : *teke/vä(t)*, *näh/dü* ~ *näh/hü* : *näkke/e* : *nä(j)e/n* : *näh/(d)hään* : *näke/vä(t)*.³³³

³²⁴ Infinitivní koncovka *a/ä* se vyskytuje pouze u některých *ele* ~ *ile* *verbit* (viz níže).

³²⁵ Nejsem si vědoma, že by autorka gramatiky E. Söderholm používala pro tento typ střídání nějaké konkrétní označení, proto jsem se rozhodla pro stejné pojmenování jako ve finštině, tj. „obrácené střídání stupňů“.

³²⁶ Ve slovese *ajatel/la* navíc dochází ke dvojímu střídání: *ajatel/la* : *ajattelen* : *ajattelle/e* čili v infinitivním kmeni vystupuje konsonant *t*, který se v kmeni při časování zdvojuje na *tt*. V kmeni se střídá rovněž jednoduchý konsonant *l* s geminátou *ll* (SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 64, 201).

³²⁷ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 190–191.

³²⁸ Tamtéž, s. 201.

³²⁹ Tamtéž, s. 190.

³³⁰ Tamtéž, s. 201.

³³¹ Tamtéž, s. 190.

³³² Pořadí uvedených tvarů: 1. infinitiv, 3. os. sg. přítomného, 1. os. sg. přítomného, pasivum přítomného / 3. os. pl. přítomného (porsanský dialekt) / 3. os. pl. přítomného (ostatní dialekty).

³³³ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 201.

Slovesa tohoto typu vypadají následovně: *tul/la : tulle/e : tule/n* „přijít“, *men/nä : menne/e : mene/n* „jít“, *juos/ta : juokse/e : juokse/n* „běžet“, *näh/dü ~ näh/hü : näkke/e : nä(j)e/n* „vidět“etc. Patří sem také sloveso být, které má podle očekávání výjimečné skloňování: *ol/la : oon (sic!) : ole/n*.³³⁴

5.2.3.2 *ele ~ ile – verbit (verbityyppi 3.2)*

Do druhého slovesného podtypu patří slovesa, která mají podobu infinitivní koncovky buď *la/lä* nebo *a/ä*. O tom, jakou variantu zvolit, rozhoduje pravidlo délky znělých konsonantů (viz podkapitola 4.4.2.). Na konci vokalického kmene se vyskytuje uskupení hlásek *ele ~ ile*. Konsonantní kmen končí tedy na *el ~ il*.³³⁵ V některých slovesech tohoto podtypu může probíhat střídání stupňů. Může se jednat o obrácené střídání stupňů (mezi II : I stupněm), jak je tomu ve slovese *kuunel/a : kuuntele/e* „poslouchat“ či *ajatel/la : ajattelle/e* „myslet“. Nebo opět v případě slovesa *ajatel/la* probíhá mimo jiné i střídání mezi II: I stupněm,³³⁶ jak jsme již upozorňovali výše. Další příklady sloves mohou být: *muistel/a : muistele/n : muistele/e* „pamatovat si“, *kävel/ä : kävele/n : kävele/e* „chodit“, *rukkoil/a : rukkoile/e : rukkoile/n* „modlit se“ atd.³³⁷

Pokud bychom se řídili novým principem dělení sloves, bylo by možné celý podtyp *ele ~ ile verbit (Verbityyppi 3.2)* přemístit do varianty druhého slovesného typu **2.b**. Slovesa by pak ztratila konsonantní kmen. Infinitivní koncovku připojujeme k jejich vokalickému kmeni. Tato infinitivní koncovka je pak totožná s infinitivní koncovkou ostatních jednokmenových sloves. Slovesa se časují po vzoru sloves druhého typu. Vypadala by následovně: *muistele/a(t) : muistele/n : muistele/nnu* „pamatovat si“, *ajattelle/a(t) : ajattelle/n : ajatte/nu* „myslet“.³³⁸

5.2.3.3 *A(i)se ~ ise – verbit (verbityyppi 3.3)*

Ve všech slovesech tohoto podtypu je podoba infinitivní koncovky stejná čili *ta/tä*. Na konci vokalického kmene se vyskytuje hláskové uskupení *A(i)se* nebo *ise*. Konsonantní kmen je uzavřen uskupením hlásek *A(i)s* nebo *is*. V této podskupině může opět docházet ke střídání stupňů mezi II. : I. stupněm.³³⁹ Jako zástupce tohoto slovesného podtypu můžeme uvést např.: *auka(i)s/ta : auka(i)s(s)e/e : auka(i)se/n* „otevřít“, *täris/tä : täris(s)e/e : tärise/n* „třást se“, *halka(i)s/ta : halka(i)s(s)e/e : halka(i)s(s)e/n* „rozseknout“.³⁴⁰

---

³³⁴ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 190.

³³⁵ Tamtéž, s. 191.

³³⁶ Tamtéž, s. 201.

³³⁷ Tamtéž, s. 191.

³³⁸ Tamtéž, s. 191, 201.

³³⁹ Tamtéž, s. 201.

³⁴⁰ Tamtéž, s. 191.

Tento podtyp sloves můžeme opět zařadit do varianty druhého slovesného typu **2.b**. Slovesa poté budou vypadat následovně: *aukaste/a(t) : aukase/n : aukase/nnu* „otevřít“, *tärise/ä(t) : tärise/n : tärise/mny* „třást se“, *halkase/a(t) : halkase/n : halkase/nnu* „rozseknout“.³⁴¹

V tabulce níže uvádíme příklady sloves s konsonantním kmenem podle Kvénské gramatiky.

Tabulka č. 14³⁴²: Slovesa s konsonantním kmenem dle Eiry Söderholm.

Slovesa s konsonantním kmenem – <i>konsonanttirankaiset verbít (verbityyppi 3)</i>					
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	překlad	podtyp
<i>men/nä</i>	<i>mene/n</i>	<i>menne/e</i>	<i>men/ny(t)</i>	jít	dvouslabičné e-kmeny (verbityyppi 3.1)
<i>näh/dä ~ näh/hä</i>	<i>nä(j)e/n</i>	<i>näkke/e</i>	<i>näh/ny(t)</i>	vidět	
<i>muistel/a</i>	<i>muistele/n</i>	<i>muistele/e</i>	<i>muistel/u(t)</i>	pamatovat si	ele ~ ile verbít (verbityyppi 3.2)
<i>ajatel/la</i>	<i>ajattelen</i>	<i>ajattelle/e</i>	<i>ajatel/lu(t)</i>	myslet	
<i>auka(i)s/ta</i>	<i>auka(i)se/n</i>	<i>auka(is)se/e</i>	<i>auka(i)s/su(t)</i>	otevřít	A(i)se, ise – verbít (verbityyppi 3.3)
<i>tärist/tä</i>	<i>tärise/n</i>	<i>täris(s)e/e</i>	<i>täris/sy(t)</i>	třást se	

5.2.4 Čtvrtý slovesný typ – slovesa se dvěma vokalickými kmeny (*tuplavokaalirankaiset verbít – verbityyppi 4*)

Podobně jako třetí slovesný typ se i čtvrtý tradičně rozlišuje na podúrovně. V rámci čtvrtého slovesného typu se zahrnují čtyři takové podúrovně/podtypy. V gramatice jsou opět pojmenovány jednoduše jako **Verbityyppi 4.1**, kam patří tzv. *itte-verbít*, **Verbityyppi 4.2**, který sdružuje tzv. *Oitte-verbít*, **Verbityyppi 4.3**, ve kterém se nachází tříslabičné *ne-verbít* a poslední podtyp představuje **Verbityyppi 4.4** čili kontrakční slovesa (*kokkoontumaverbít*).³⁴³

Z gramatiky lze usoudit, že slovesa čtvrtého typu mají jednotnou podobu infinitivní koncovky *ta/tä*. Společným prvkem pro všechna tato slovesa je to, že mají dva vokalické kmeny. Z toho důvodu je autorka gramatiky pokládá za dvoukmenová. Vokalický kmen má jednu delší a jednu kratší podobu. Ke kratší podobě vokalického kmene připojujeme infinitivní koncovku,³⁴⁴ k delšímu kmeni pak opět koncovky osobní při konjugaci.³⁴⁵

³⁴¹ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 191, 201.

³⁴² Tamtéž, s. 190–192.

³⁴³ Tamtéž, s. 191–192.

³⁴⁴ Opět je třeba připomenout, že ke kratšímu kmeni se mimo koncovku infinitivu připojuje i koncovka minulého aktivního participia (NUT-participia) a koncovky pasiva (v dialektu oblasti Porsanki také osobní koncovky třetí osoby plurálu) (SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 201).

³⁴⁵ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 191.

Podtypy se od sebe mohou navzájem lišit vokál(y), které předcházejí koncovce prvního infinitivu. Ve většině případů stojí na konci prvního infinitivu jeden vokál a po něm následuje koncovka infinitivu čili *V/tA*. U jednoho ze slovesných podtypů však předchází infinitivní koncovce diftong *Oi* čili je na konci tvaru prvního infinitivu *Oi/tA*.³⁴⁶

Některá slovesa z podtypu kontrakčních sloves a *ne-verbít* podléhají zvláštnímu typu střídání stupňů, tj. obrácenému. Se střídáním stupňů se naopak nikdy nesetkáme u *itte-verbít* a *Oitte-verbít*.³⁴⁷

5.2.4.1 *itte-verbít*

První slovesný podtyp představují tzv. *itte-verbít*. Na konci kratšího vokalického kmene může stát jakýkoliv konsonant a vokál *i* → *Ki*,³⁴⁸ např. kratší vokalický kmen od slovesa *vali/ta* „vybrat“ je *vali-*. Mezi těmito dvěma hláskami se u některých sloves může objevit také vokál *A* → *KA(i)*, např. u slovesa *hava(i)/ta* „zjistit“ vypadá kratší vokalický kmen takto: *hava(i)-*. V delším vokalickém kmene pak bude stát hláskové uskupení *Kitte*, např. *valitte-* nebo *KA(i)tte*, např. *hava(i)tte-*. Je třeba připomenout, že gemináta *tt* vyskytující se v delším vokalickém kmene se při časování slovesa nestřídá, např. první osoba singuláru přítomnosti od slovesa *valita* je *valitte/n* a třetí osoba singuláru přítomnosti je *valitte/e*. Další příklady sloves z tohoto podtypu mohou být: *tarvi/ta* : *tarvitte/n* : *tarvitte/e* : *tarvi/nu(t)* „potřebovat“, *kyyti/tü* : *kyyitite/n* : *kyyitite/e* : *kyyti/nu(t)* „vozit“.³⁴⁹

Celý podtyp *itte-verbít* by podle nového systému bylo možné přemístit do varianty druhého slovesného typu **2.b**. Slovesa by si zachovala pouze delší variantu vokalického kmene. K ní by se pak připojovala jak koncovka infinitivu, tak i osobní koncovky při konjugaci slovesa. Slovesa by nepodléhala střídání stupňů stejně jako tomu je, pokud by se skloňovala původním způsobem čili jako dvoukmenová. Slovesa by vypadala následovně: *valitte/a(t)* : *välitte/n* : *valitte/nnu* „vybrat“ *havatte/a(t)* : *havatte/n* : *havatte/nnu* „zjistit“.³⁵⁰

5.2.4.2 *Oitte-verbít*

Druhý podtyp čtvrtého slovesného typu tvoří tzv. *Oitte-verbít*. Jejich kratší vokalický kmen je zakončený vždy diftongem *Oi*,³⁵¹ např. kratší vokalický kmen od slovesa *piikaroita* „přibít, přibíjet“ je *piikaroi-*. Na konci delšího vokalického kmene se objevuje hláskové uskupení *Oitte* čili *piikaroitte-*. Stejně jako u předchozího podtypu je v delším vokalickém kmene těchto sloves

---

³⁴⁶ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 191.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 202.

³⁴⁸ *K* v tomto kontextu demonstruje jakýkoliv kvénský konsonant. Tamtéž, s. 191.

³⁴⁹ Tamtéž, s. 191.

³⁵⁰ Tamtéž, s. 190.

³⁵¹ *O* v tomto kontextu značí dvě varianty hlásky *o* čili *o* nebo *ö*.

nestřídavá gemináta **tt**. Jako příklad můžeme uvést slovesa: *piikaroi/ta* : *piikaroitte/n* : *piikaroi/nu* „přibít“, *haravoi/ta* : *haravoitte/n* : *haravoi/nu(t)* „hrabat“.³⁵²

Stejně jako předchozí podtyp, i tento lze převést do varianty druhého slovesného typu 2.b. Slovesům by tedy opět zůstala jen delší varianta vokalického kmene. Stejně tak by se těchto sloves netýkalo střídání stupňů. Slovesa by vypadala následovně: *piikaroitte/a(t)* : *piikaroitte/n* : *piikaroitte/nu* „přibít“, *haravoitte/a(t)* : *haravoitte/n* : *haravoitte/nu* „hrabat“.³⁵³

5.2.4.3 *ne-verbit*

Do třetího slovesného podtypu řadíme **ne-verbit**. Delší podoba vokalického kmene má u těchto sloves vždy tři slabiky. Kratší vokalický kmen je ve většině případů zakončen vokálem *e*, např. ve slovese *li(j)e/tä* „blížít se“ → *li(j)e-*. V některých případech se však může vyskytnout i jiný vokál, např. u slovesa *parata* „zlepšit se“ → *para-*. Na konci delšího vokalického kmene se u všech sloves objevuje kmenové rozšíření **ne**, např. *likene-*.³⁵⁴ Ve slovesech, která mají mezi první a druhou slabikou okluzívu **k**, **t** nebo **p**, dochází k obrácenému střídání stupňů (střídání mezi I : Ø stupněm). To znamená, že kratší podoba jejich vokalického kmene je ve slabším stupni (nulovém stupni) čili *li(j)e-* a delší v silnějším stupni (prvním stupni) čili *likene-*.³⁵⁵ Jako příklady sloves můžeme uvést například: *vanhe/ta* : *vanhene/n* : *vanhe/nu(t)* „stárnout“, *aueta* : *aukene/n* : *auene/nu(t)* „otevřít se“, *kuume/ta* : *kuumene/n* : *kuume/nu(t)* „zahřát se“, *para/ta* : *parane/n* : *para/nu(t)* „zlepšit se“, *li(j)e/tä* : *likene/n* : *li(j)e/ny(t)* „blížít se“.³⁵⁶

Tento podtyp je posledním ze čtvrtého slovesného typu, který můžeme zařadit do varianty druhého slovesného typu 2.b. Důsledkem pak slovesa ztratí kratší podobu vokalického kmene a tím pádem i nulový stupeň. Sloveso si tedy ve všech tvarech v kmeni zachová pouze první stupeň, např. *likene/ä(t)* : *likene/n* : *likene/ny* „blížít se“, *vanhene/a(t)* : *vanhene/n* : *vanhene/ny(t)* „stárnout“.³⁵⁷

5.2.4.4 Kontrakční slovesa (*kokkoontumaverbit*)

Jako poslední podtyp vystupují kontrakční slovesa, Eira Söderholm pro jejich označení v gramatice používá termín *kokkoontumaverbit*. Kratší vokalický kmen může končit jedním libovolným vokálem (V_1), například kratší vokalický kmen slovesa *haluta* „chtít“ je *halu-*. Delší vokalický kmen může kolísat mezi dvěma variantami. Buď na konci kmene stojí dva stejné vokály čili dlouhý vokál³⁵⁸ (V_1V_1), jak tomu je například u slovesa *studeerata* „studovat“ → *studeeraa-*, anebo na jeho konci stojí skupina vokálů, ze které je druhé vždy **A** (V_1A). Některá

³⁵² SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 191.

³⁵³ Tamtéž, s. 190.

³⁵⁴ Tamtéž, s. 191.

³⁵⁵ Tamtéž, s. 202.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 190–191.

³⁵⁷ Tamtéž, s. 190.

³⁵⁸ Pokud na konci kmene stojí dlouhý vokál, bude ve třetí osobě singuláru indikativu přítomnosti nulová koncovka, kterou budeme značit Ø.

slovesa jako *kasuta* „růst“ či již zmíněné sloveso *haluta* mohou disponovat oběma variantami delšího vokalického kmene. Jako delší vokalický kmen je možné u nich chápat jak tvar *halua-*, *kasua-*, tak tvar *halluu-* a *kassuu*³⁵⁹-.³⁶⁰ Přičemž tvar, ve kterém dochází k narovnávání vokálů $V_1A \rightarrow V_1V_1$ se používá zejména v oblasti dialektů Porsanki a Raisi.³⁶¹ V mnohých kontrakčních slovesech dochází k obrácenému střídání stupňů (mezi I : Ø stupněm) podobně jako u předchozího podtypu *ne-verbit*.³⁶² Kratší vokalický kmen se tedy vyskytuje v nulovém stupni, např. u slovesa *keritä* „stihnout“ → *keri-* a delší v prvním stupni → *kerkiä-* ~ *kerkkii-*.³⁶³ Ne všechna slovesa podléhají střídání stupňů, například sloveso *maalata* „malovat“: *maala-* : *maalaa-*. Jádrový konsonant *l* bývá totiž vždy krátký, pokud mu předchází dlouhý vokál.³⁶⁴ Slovesa tohoto slovesného podtypu vypadají následovně: *halu/ta* : *halluu/Ø* ~ *halua/a* : *halluu/n* ~ *halua/n* : *halu/mu(t)*, *pöl(j)ä/tä* : *pölk(k)ää/Ø* : *pölk(k)ää/n* : *pöl(j)ä/ny(t)* „bát se“, *studeera/ta* : *studeeraa/Ø* : *studeeraa/n* : *studeera/nmu(t)*, *hih(đ)a/ta* : *hihtaa/Ø* : *hihtaa/n* : *hih(đ)a/mu(t)* „běžkovat“.³⁶⁵

Všechna nově přejatá (vypůjčená) slovesa bývají zařazena právě do podtypu kontrakčních sloves.³⁶⁶ V tabulce níže uvádíme příklady sloves se dvěma vokalickými kmeny podle Kvénské gramatiky.

³⁵⁹ V důsledku narovnání skupiny vokálů (*ua*) ve vokál dlouhý (*aa*), tam vznikne gemináta (*ss*).

³⁶⁰ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 192.

³⁶¹ Viz podkapitola 4.4.4. a SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 82–83, 196.

³⁶² SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 192.

³⁶³ V dialektu oblasti Porsanki a Raisi se u delšího vokalického kmene objevuje druhý stupeň (silný stupeň) v důsledku narovnávání skupiny vokálů na konci kmene. U slovesa *maata* „ležet“ je pak v delším vokalickém kmeni silný stupeň ve všech dialektech čili *makkaa-*. U slovesa *pöl(j)ätä* „bát se“ vypadá delší vokalický kmen takto: *pöl(k)kää-*. Pravděpodobně je tedy možné (i s ohledem na dialekty) používat obě varianty (delší kmen ve slabém i silném stupni). Tamtéž, s. 202.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 202.

³⁶⁵ Tamtéž, s. 192, 196.

³⁶⁶ Tamtéž, s. 212.

Tabulka č.15³⁶⁷: Slovesa se dvěma vokalickými kmeny podle Eiry Söderholm.

Slovesa se dvěma vokalickými kmeny – <i>Tuplavokaalirankaiset verbit</i> (verbityyppi 4)					
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	překlad	podtyp
<i>vali/ta</i>	<i>valitte/n</i>	<i>valitte/e</i>	<i>vali/nu(t)</i>	vybrat	<i>itte-verbit</i> (verbityyppi 4.1)
<i>tarvi/ta</i>	<i>tarvitte/n</i>	<i>tarvitte/e</i>	<i>tarvi/nu(t)</i>	potřebovat	
<i>piikaroi/ta</i>	<i>piikaroitte/n</i>	<i>piikaroitte/e</i>	<i>piikaroi/nu(t)</i>	přibít	<i>Oitte-verbit</i> (verbityyppi 4.2)
<i>haravoi/ta</i>	<i>haravoitte/n</i>	<i>haravoitte/e</i>	<i>haravoi/nu(t)</i>	hrabat	
<i>li(j)e/tä</i>	<i>likene/n</i>	<i>likene/e</i>	<i>li(j)e/ny(t)</i>	blížít se	<i>ne-verbit</i> (verbityyppi 4.3)
<i>para/ta</i>	<i>parane/n</i>	<i>parane/e</i>	<i>para/nu(t)</i>	zlepšít se	
<i>hih(ḁ)a/ta</i>	<i>hihtaa/n</i>	<i>hihtaa/o</i>	<i>hih(ḁ)a/nu(t)</i>	růst	<i>kontrakční slovesa</i> (verbityyppi 4.4)
<i>kasu/ta</i>	<i>kassuu/n ~ kasua/n</i>	<i>kassuu/ o ~kasua/a</i>	<i>kasu/nu(t)</i>	běžkovat	

Následuje shrnující tabulka dělení slovesných typů, kde můžeme porovnat tradiční systém s novým systémem dělení sloves.

³⁶⁷ SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, str. 191-193.

Tabulka č. 16: Shrnující tabulka tradičního a nového systému sloves.³⁶⁸

Tradiční způsob dělení sloves

jednoslabičná slovesa – yksitavuiset verbít (<i>verbityyppi 1</i>)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	
<i>saa/ḏa ~ saa/ha</i>	<i>saa/n</i>	<i>saa/pi</i>	<i>saa/nu(t)</i>	
<i>syö/ḏä ~ syy/ä</i>	<i>syö/n</i>	<i>syö/pi</i>	<i>syö/ny(t)</i>	
jednokmenová slovesa – yksirankaiset verbít (<i>verbityyppi 2</i>)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	
<i>ant(t)a/a(t)</i>	<i>anna/n</i>	<i>an(t)ta/a</i>	<i>anta/nu(t)</i>	
<i>varasta/a(t)</i>	<i>varasta/n</i>	<i>varasta/a</i>	<i>varasta/nnu(t)</i>	
slovesa s konsonantním kmenem – konsonantirankaiset verbít (<i>verbityyppi 3</i>)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	
<i>men/nä</i>	<i>mene/n</i>	<i>menne/e</i>	<i>men/ny(t)</i>	Verbityyppi 3.1
<i>muistel/a</i>	<i>muistele/n</i>	<i>muistele/e</i>	<i>muistel/u(t)</i>	Verbityyppi 3.2

Nový systém dělení sloves (používaný v severotromských dialektech)

jednoslabičná slovesa – yksitavuiset verbít (<i>verbityyppi 1</i>)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	
<i>saa/ḏa ~ saa/ha</i>	<i>saa/n</i>	<i>saa/pi</i>	<i>saa/nu(t)</i>	
<i>syö/ḏä ~ syy/ä</i>	<i>syö/n</i>	<i>syö/pi</i>	<i>syö/ny(t)</i>	
jednokmenová slovesa – yksirankaiset verbít (<i>verbityyppi 2</i>)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	varianta
<i>ant(t)a/a(t)</i>	<i>anna/n</i>	<i>an(t)ta/a</i>	<i>anta/nu(t)</i>	2.a
<i>varasta/a(t)</i>	<i>varasta/n</i>	<i>varasta/a</i>	<i>varasta/nnu(t)</i>	
<i>muistele/a(t)</i>	<i>muistele/n</i>	<i>muistele/e</i>	<i>musitele/nut</i>	2.b
<i>ajattele/a(t)</i>	<i>ajattele/n</i>	<i>ajattele/e</i>	<i>ajattele/nut</i>	
<i>aukase/a(t)</i>	<i>aukase/n</i>	<i>aukase/e</i>	<i>aukase/nnu(t)</i>	
<i>tärise/ä(t)</i>	<i>tärise/n</i>	<i>tärise/e</i>	<i>tärise/ny(t)</i>	
<i>valitte/ä(t)</i>	<i>valitte/n</i>	<i>valitte/e</i>	<i>valitte/nnu(t)</i>	

<i>ajatel/la</i>	<i>ajattelen</i>	<i>ajattelle/e</i>	<i>ajatel/lu(t)</i>	
<i>auka(i)s/ta</i>	<i>auka(i)se/n</i>	<i>auka(is)se/e</i>	<i>auka(i)s/su(t)</i>	Verbityyppi 3.3
<i>tärist/tä</i>	<i>tärise/n</i>	<i>täris(s)e/e</i>	<i>täris/sy(t)</i>	
slovesa se dvěma vokalickými kmeny – <i>tuplavokaalirankaiset verbit</i> (verbityyppi 4)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	
<i>vali/ta</i>	<i>valitte/n</i>	<i>valitte/e</i>	<i>vali/nu(t)</i>	Verbityyppi 4.1
<i>piikaroi/ta</i>	<i>piikaroitte/n</i>	<i>piikaroitte/e</i>	<i>piikaroi/nu(t)</i>	Verbityyppi 4.2
<i>li(j)e/tä</i>	<i>likene/n</i>	<i>likene/e</i>	<i>li(j)e/ny(t)</i>	Verbityyppi 4.3
<i>para/ta</i>	<i>parane/n</i>	<i>parane/e</i>	<i>para/nu(t)</i>	
<i>hih(đ)a/ta</i>	<i>hihtaa/n</i>	<i>hihtaa/o</i>	<i>hih(đ)a/nu(t)</i>	Verbityyppi 4.4
<i>kasu/ta</i>	<i>kassuu/n ~ kasua/n</i>	<i>kassuu/ o ~kasua/a</i>	<i>kasu/nu(t)</i>	

<i>piikaroitte/a(t)</i>	<i>piikaroitte/n</i>	<i>piikaroitte/e</i>	<i>piikaroitte/nnu(t)</i>	
<i>likene/ä(t)</i>	<i>likene/n</i>	<i>likene/e</i>	<i>likene/nnu(t)</i>	
<i>parane/a(t)</i>	<i>parane/n</i>	<i>parane/e</i>	<i>parane/nnu(t)</i>	
slovesa s konsonantním kmenem – <i>konsonanttirankaiset verbit</i> (verbityyppi 3)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	
<i>men/nä</i>	<i>mene/n</i>	<i>menne/e</i>	<i>men/ny(t)</i>	
slovesa se dvěma vokalickými kmeny – <i>tuplavokaalirankaiset verbit</i> (verbityyppi 4)				
1. infinitiv	1. os. sg. prézenta	3. os. sg. prézenta	NUT-participium	
<i>hih(đ)a/ta</i>	<i>hihtaa/n</i>	<i>hihtaa/o</i>	<i>hih(đ)a/nu(t)</i>	
<i>kasu/ta</i>	<i>kassuu/n ~ kasua/n</i>	<i>kassuu/ o ~kasua/a</i>	<i>kasu/nu(t)</i>	

³⁶⁸ Tabulka byla sestavena na základě informací a tabulek z kvénské gramatiky: SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki*. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5, s. 186-193.

6 Srovnání slovesných typů ve finštině a kvénštině

Záměrem naší práce bylo srovnání systému dělení sloves do slovesných typů ve standartní finštině a kvénštině.

Finština je ve Finsku spolu se švédštinou úředním jazykem. Jazyk je plně standardizován již od poloviny 19. století. Kvénština má v Norsku status minoritního jazyka a jeho standardizace stále ještě probíhá. Doposud byl ukončen pouze její dílčí proces, kodifikace jazyka.

Porovnáním kritérií, podle kterých jsou slovesa řazena do daného slovesného typu, jsme dospěli k závěru, že se v gramatikách obou jazyků tyto faktory víceméně neliší. V obou systémech figurují tři faktory. Prvním z nich je typ slovesného kmene.

Ve finských gramatikách záleží zejména na tom, zda sloveso je tzv. jednokmenové čili disponuje pouze vokalickým kmenem, anebo tzv. dvoukmenové, kdy má mimo vokalického i kmen konsonantní. Významnou roli hraje rovněž počet slabik kmene.

Podobně je to i v kvénštině s rozdílem, kdy je jako dvoukmenové sloveso vnímáno i takové sloveso, které má dva vokalické kmene – delší a kratší variantu. V kvénštině se takový typ sloves označuje termínem *tuplavokaalirankaiset verbit* (v překladu slovesa se dvěma vokalickými kmeny), podrobněji níže.

Dalším faktorem je tvar prvního infinitivu. Tento tvar představuje pro oba jazyky základní tvar slovesa a zároveň je také jejich slovníkovým tvarem. Ve finštině sloveso zařazujeme do slovesného typu na základě varianty koncovky tohoto infinitivu. U jednokmenových sloves připojujeme koncovky k (silnému) vokalickému kmeni, u dvoukmenových pak ke kmeni konsonantnímu. V kvénštině probíhá připojování koncovek obdobně, pokud však sloveso disponuje dvěma vokalickými kmeny, připojíme koncovku k jeho delší variantě.

Ve standartní finštině³⁶⁹ má jedna varianta infinitivní koncovky vždy pouze jednu možnou podobu, krom podob s různými vokály kvůli vokalické harmonii (viz tabulka níže). Repertoár infinitivních koncovek v kvénštině je o něco rozsáhlejší, jelikož norma v některých případech dovoluje používat i dvě varianty pro jednu infinitivní koncovku. Tyto rozdílné varianty jsou dány preferencí mluvčího, který zvolený dialekt užívá (viz tabulka níže).

Podle *Iso suomen kielioppi* jsou důležitým činitelem také alternace kmene projevující se při časování slovesa čili střídání stupňů. Kvénská gramatika, respektive její autorka Eira Söderholm, změny kmene nepovažuje za zásadní, resp. jestli ke změně kmene dochází nebo nedochází, a ostatně ani to, jakým způsobem se změna v kmeni konkrétně realizuje. Domnívám se, že je tomu tak, protože alterance se vyskytují téměř u všech sloves (kromě podtypu *Oitte-* a *itte-verbit* a slovesného typu *yksitavuiset verbit* a několika výjimek), navíc se v rámci jednoho typu se mohou projevovat všechny typy střídání.

---

³⁶⁹U finských dialektů se může podoba infinitivní koncovky odlišovat od té standartní, např. u sloves, ke kterým běžně připojujeme infinitivní koncovku *-da*, se u východních dialektů finštiny setkáme spíše s koncovkou *-ha*, např. *saada* „dostat“ → *saaha* nebo *nähdä* „vidět“ → *nähhä*. LEHIKONEN, Laila. *Suomea ennen ja nyt: somen kielen kehitys ja vaihtelu*. 2., korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 1995. ISBN 951-8905-80-0, s. 109 a 111.

Problematika střídání stupňů je nad rámec rozsahu této bakalářské práce. V rámci čtvrté kapitoly je podán zevrubný popis tohoto tématu. Obecně lze však uvést, že v kvénštině existuje mnohem více typů různých kmenových alternací (i s ohledem na dialekty). V kvénštině se navíc proti finštině vyskytuje třístupňový systém. Ve finštině se vyskytuje jen dvoustupňový systém.

V tabulce níže je uvedena sada infinitivních koncovek pro standartní finštinu, ve dvou řádcích pak podoby koncovek v porsanském dialektu a dále i u ostatních dialektů kvénštiny.

Tabulka č. 17: Infinitivní koncovky pro jednotlivé slovesné typy.

Koncovky prvního infinitivu ve finštině a kvénštině				
VA-verbit/typ <i>kertoa-</i> / jednokmenová slovesa	dA-verbit/typ <i>saada-</i> / jednoslabičná slovesa	stA-, nA, lA a rA- verbit/ typ <i>tulla-</i> / slovesa s konsonantním kmenem	VtA-verbit/ typ <i>hypätä-</i> , <i>häiritä-</i> a <i>paeta-</i> / slovesa se dvěma vokalickými kmeny	Laaksonen a Lieko /ISK/ <i>Kainun kielen grammatikki</i>
A	dA	lA, nA, rA, tA	A / =t=A ³⁷⁰	standartní finština
Vt *Tuto koncovku užívá i raisinský dialekt.	đA			porsanský dialekt
A(t) **Variantu bez t, čili A používá pouze skupina varenských dialektů.	hA ~ A ***Variantu volíme na základě toho, jestli se na konci kmene vyskytuje dlouhý vokál nebo diftong / vokály se vyskytují na konci slovesného kmene.	lA/A, nA, rA, tA	tA	ostatní kvénské dialekty

Finské výkladové gramatiky *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi* autorek Laaksonen a Lieko a *ISK* kolektivu autorů Hakulinen et al. tradičně dělí slovesa do čtyř hlavních slovesných typů. Autorky Laaksonen a Lieko pojmenovávají slovesné typy podle koncovek prvního infinitivu následovně: VA-verbit, dA-verbit, stA-, nA-, lA-, rA-verbit a VtA-verbit. Autoři *ISK* v názvu slovesného typu používají vzorové sloveso (příp. slovesa), představující zástupce daného slovesného typu: slovesa typu *kertoa-*, slovesa typu *saada-*, slovesa typu *tulla-* a slovesa typu

³⁷⁰ Alternativní pojetí prvku t podle *ISK*, kde t může představovat buď součást kmene anebo naopak počáteční hlásku infinitivní koncovky.

hypätä-, *häiritä-* a *paeta*. V rámci slovesného typu tzv. *dA-verbit* (typ sloves *saada-*) jsou v obou gramatikách vymezeny dva podtypy, pro jednoslabičná slovesa a pro vícslabičná slovesa. Pod slovesný typ tzv. *VtA-verbit* (typ sloves *hypätä-*, *häiritä-* a *paeta-*) spadají tři následující podtypy: kontrakční slovesa (*supistumaverbit*), *itA-verbit* ~ *itse-verbit* a *etA-verbit* ~ *ne-verbit*. Autoři ne odborných publikací, tj. Leila White, ve své gramatice pro cizince – Suomen *kielioppia ulkomaalaisille* (dále Hilikka A. Lindroos (*Finština nejen pro samouky*) a Sonja Gehring et al. (*Suomen mestari*)). vymezují oproti výše zmíněným celkem šest slovesných typů bez jakéhokoliv vnitřního členění. Pro slovesa typu *hypätä-*, *häiritä-* a *paeta-* vyčleňují samostatný typ. Leila White pojmenovává slovesné typy jednoduše: *verbityyppi 1*, *verbityyppi 2*, *verbityyppi 3* (*e-verbit*), *verbityyppi 4* (*a-verbit*), *verbityyppi 5* (*itse-verbit*), *verbityyppi 6* (*ne-verbit*).

Všichni zmínění finští autoři nabízí ve svých gramatikách pouze jeden možný princip dělení sloves. Eira Söderholm v kvénské gramatice *Kainun kielen grammatikki* představuje hned dva systémy, podle nichž můžeme sloveso zařazovat. Jeden ze systému vznikl nově a je charakteristický zejména pro oblast okolo města Tromsø čili pro tzv. severotromské dialekty, kterými může být buď porsanský nebo raisinský dialekt. U ostatních dialektů se zřejmě setkáme spíše s tradičnějším způsobem dělení. V počtu hlavních slovesných typů navazuje na tradici *ISK* a výklad autorek Laaksonen a Lieko. Vnitřní členění na podúrovně se však v rámci některých slovesných typů mírně liší. První dva typy jsou jednoslabičná slovesa – *yksitavuiset verbit* (*verbityyppi 1*) a jednokmenová slovesa – *yksirankaiset verbit* (*verbityyppi 2*) tvoří jednotné skupiny a tedy nedisponují žádnými podtypy. U třetího podtypu sloves s konsonantním kmenem – *konsonanttivartaloiset verbit* (*verbityyppi 3*) – jsou tři podúrovně, a to: dvouslabičné e-kmeny (*verbityyppi 3.1*), *ele* ~ *ile-verbit* (*verbityyppi 3.2*) a *A(i)se* ~ *ise-verbit* (*verbityyppi 3.3*). Čtvrtý slovesný typ je v gramatice pojmenován termínem *tuplavokaalirankaiset verbit*. Již toto označení napovídá, že se bude jednat o slovesa se dvěma vokalickými kmeny, (podrobněji níže). Tento typ zahrnuje dokonce čtyři podtypy, těmi jsou: *itte-verbit* (*verbityyppi 4.1*), *Oitte-verbit* (*verbityyppi 4.2*), *ne-verbit* (*verbityyppi 4.3*) a kontrakční slovesa (*kokkoontumaverbit* – *verbityyppi 4.3*). Je evidentní, že jednotlivé podtypy budou korespondovat se svými finskými protějšky, které jsou rovněž zařazeny do čtvrtého slovesného typu (*itte-verbit* odpovídají finským *itA-verbit*, *ne-verbit* finským *etA-verbit* a kvénské *kokkoontumaverbit* jsou v podstatě jako finská *supistumaverbit* čili kontrakční slovesa). Nepatrně jiná situace nastává u podtypu *Oitte-verbit*, ke kterému se ještě vrátím v textu níže.

Specifika kvénského jazyka se nutně musela projevit i v gramatice. Jelikož kvénština není jednotným jazykem, musela její autorka brát v potaz množství dialektů běžně používaných Kvény. V gramatice kvénštiny se proto vyskytuje další systém třídění sloves do slovesných tříd, který ve finštině vůbec neexistuje. Tento systém dělení zachovává stejný počet hlavních slovesných tříd, mění se jen jejich vnitřní uspořádání do podtypů. Jednokmenová slovesa (v kvénské gramatice označována jako *verbityyppi 2*) se rozdělí na dvě varianty, tj na **2a** a **2b**. Ve variantě **2a** zůstanou slovesa, která v této skupině byla i doposud. Do varianty **2b** se však „přemístí“ všechny podtypy ze třetího slovesného typu, mimo dvouslabičná e-kmenová slovesa, a rovněž všechny podtypy ze čtvrtého slovesného typu vyjma kontrakčních sloves. Slovesa patřící do této varianty druhého slovesného typu se pak časují po vzoru původních

jednokmenových sloves (2a). V gramatice jsou pak označovány jako tzv. *siirtymärankaiset verbit*. Všechna původně dvoukmenová slovesa se de facto stávají jednokmenovými. Kvénština tímto způsobem paradigma sloves výrazně zjednodušila.

Nadcházející text popisuje významnější rozdíly, ke kterým jsme dospěli srovnáním jednotlivých finských a kvénských slovesných typů. Při jejich srovnávání jsme nebrali v případě kvénštiny ohled na nový systém dělení sloves, nýbrž jsme se řídili pouze klasickým způsobem jejich dělení.

Charakteristika dvouslabičných a víceslabičných jednokmenových sloves (ve finštině tzv. VA-*verbit*, např. *anta/a*, v kvénštině druhý slovesný typ *yksirankaiset verbit*, např. *ant(t)a/a(t)*) se v rámci gramatik obou jazyků víceméně shoduje. K odchylce dochází pouze v případě variant infinitivní koncovky. Ve standardní finštině je totiž tato koncovka vždy hláska A, naopak u kvénštiny volíme ze dvou variant koncovek (v závislosti na dialektu) Vt nebo A(t). U obou jazyků najdeme taková slovesa, v jejichž kmeni se střídá silný a slabý stupeň. U kvénštiny navíc mohou probíhat i třístupňová střídání.

Finština vymezuje typ sloves, který má jen jeden kmen s infinitivní koncovkou – dA (tzv. dA-*verbit*, např. *saa/da*, *imuroi/da*). Na základě počtu slabik v kmeni jsou slovesa v rámci této třídy rozdělována do dvou podtypů – na jednoslabičná a víceslabičná slovesa (končící diftongem Oi-). Oproti tomu v kvénské gramatice má skupina jednoslabičných sloves vyčleněnou samostatnou třídu (tzv. *yksitavuiset verbit*, např. *saa/da* ~ *saa/ha*). Rozdílná je rovněž podoba infinitivní koncovky, má dvě varianty (*da*, *hA* ~ A). Nadto víceslabičná slovesa kvénská gramatika klasifikuje jako dvoukmenová, disponující dvěma vokalickými kmeny (*piikaroi/ta* : *piikaroitte-*, *piikaroi-*) a řadí je do čtvrtého slovesného typu se specifickou infinitivní koncovkou -tA.³⁷¹

U slovesného typu jednoslabičných i víceslabičných sloves (ve finštině typ dA-*verbit*, v kvénštině typ *yksitavuiset verbit* a rovněž podtyp *Oitte-verbit*) se ani u jednoho z jazyků neprojevuje střídání stupňů.

Finština zařazuje do tohoto slovesného typu slovesa *tehdä a nähä*, přestože se nejedná o jednokmenová slovesa, nýbrž o dvoukmenová. Jsou dvouslabičná a časují se podle jiného skloňovacího paradigmatu. U těchto sloves navíc dochází ke střídání stupňů. S ostatními slovesy tohoto typu mají shodnou pouze podobu infinitivní koncovky. Naproti tomu v kvénštině tato slovesa (kv. *tehdä/tehä a nähä/nähä*) patří do tzv. *konsonanttirankaiset verbit* čili do typu sloves s konsonantním kmenem, konkrétně do podtypu dvouslabičných e-kmenů. Toto zařazení považuji za vhodnější, neboť tato slovesa s ostatními e-kmeny sdílí podstatně více společných znaků.

E-kmenová slovesa, jejichž podoba infinitivní koncovky je *lA*, *nA*, *rA* či *tA*, jsou jak finskými gramatikami, stejně jako kvénskou, považována za dvoukmenová slovesa.

---

³⁷¹ Právě sloveso *haravoida* (a několik dalších sloves tohoto typu, např. *isännoida*) můžeme ve finštině skloňovat dvěma způsoby, tj. *haravoida* : *haravoin* nebo *haravoita* : *haravoitsen*. Důvodem je to, že zastaralá podoba derivačního sufixu *oi-* byla ve finštině *oitse-*, což je zjevně obdobou kvénského derivačního sufixu *oitte-*.

Ve finských gramatikách se mezi e-kmenová slovesa³⁷² řadí dvouslabičná slovesa (typu *men/nä*) i víceslabičná slovesa (typu *ajatel/la*, *halkais/ta*), přičemž podtypy v tomto slovesném typu absentují. U víceslabičných sloves může infinitivní koncovka mít podobu buď *-IA*, nebo *-tA*. Střídáním stupňů jsou zasažena jen některá víceslabičná slovesa s infinitivní koncovkou *-IA*. V kvénštině je repertoár infinitivních koncovek pro tuto třídu téměř shodný s výjimkou infinitivní koncovky *-IA*, která u některých sloves alternuje s koncovkou *-A*. Rozdílné je však vnitřní členění slovesné třídy. V kvénské gramatice se dělí slovesný typ do třech podúrovní (dvouslabičné e-kmenová slovesa typu *men/nä*, *ele ~ ile-verbit*, např. *kylästel/lä* a *A(i)se ~ ise-verbit*, např. *auka(i)s/ta*). Navíc oproti finštině střídání stupňů podléhají téměř všechna slovesa ze všech podtypů.

Finské výkladové gramatiky u posledního ze slovesných typů vyčleňují tři podtypy.³⁷³ Oproti tomu kvénština je členěna na podtypy čtyři.³⁷⁴ Finština zařazuje slovesa do podtypů na základě podoby jejich vokalického kmene, konkrétně podle hláskových uskupení / kmenových rozšíření, které se na konci tohoto kmene vyskytují. Podle stejných kritérií se postupuje i v kvénské gramatice.

V současné finské gramatice jsou akceptována dvě možná pojetí infinitivní koncovky tzv. *VtA-verbit* (slovesa typu *halut/a*, *tarvit/a*, *paet/a*). Podle tradičního pojetí je považována za infinitivní koncovku pouze hláska *-A*. Proto jsou většinou starších finských gramatik tato slovesa definována jako dvoukmenová (s kmenem vokalickým a konsonantním). *ISK*³⁷⁵ však nabízí i alternativní uchopení této problematiky, kde tvrdí, že za infinitivní koncovku lze pokládat i sufix *-tA*. Pokud bychom tento problematický prvek *t* přisoudili infinitivní koncovce, ztratilo by pak sloveso v některých tvarech svůj konsonantní kmen a namísto toho by mělo dvě podoby kmene vokalického. Kvénská gramatika připouští jen jedinou možnost, kdy infinitivní koncovkou může být pouze *-tA*, z čehož se lze důvodně domnívat, že její autorka vycházela z posledně zmiňovaného modelu.

Ve finštině se u podtypu kontrakčních sloves (fin. *supistumaverbit*, kv. *kokkoontumaverbit*) a u tzv. *ne-verbit* často projevuje střídání stupňů, stejně jako v kvénštině. U zbývajících slovesných typů ve finštině (*itse-verbit*) i kvénštině (*itte-verbit* a *Oitte-verbit*) ke střídání nedochází nikdy.

Naposledy považujeme za vhodné zmínit v této práci také kontrakční slovesa, která v současnosti představují v obou jazycích velmi produktivní slovesnou třídu. To znamená, že nově přejatá slovesa jsou nejčastěji zařazována právě do tohoto slovesného podtypu. Ve finštině může na konci vokalického kmene těchto sloves stát buď dlouhý vokál *-AA*, nebo skupina vokálů *-VA*. Oproti tomu v kvénštině mohou v pozici delšího vokalického kmene vystupovat buď dva libovolné vokály *-VV*, anebo, podobně jako ve finštině, skupina

---

³⁷² Máme na mysli taková e-kmenová slovesa, která mají i konsonantní kmen (srov. sloveso *luke/a* je rovněž e-kmenové, ale má pouze vokalický kmen).

³⁷³ U ne odborných publikací (učebnice pro cizince apod.) z důvodu snazšího pochopení výkladu látky jsou tyto tři podtypy uváděny jako samostatné slovesné typy.

³⁷⁴ Čtvrtý podtyp tvoří tzv. *Oitte-verbit*.

³⁷⁵ *ISK* sice tuto možnost nabízí, ale u charakteristiky tohoto typu sloves uvádí infinitivní koncovku *-A*.

vokálů -VA. V porsanském a raisinském dialektu však navíc dochází k narovnávání vokálů, to znamená, skupina vokálů -VA se „narovná“ v jeden dlouhý vokál -VV. Podobný jev se vyskytuje i ve finských dialektch (*virloo-* namísto *virkoa-* (inf. *virota* „vzkřísit“), *hajo* namísto *hjoa-* (inf. *hajota* „rozbít se“), *putoo-* namísto *putoa-* (*pudota* „padat, spadnout“) etc.

Závěr

Tématem naší bakalářské práce bylo popsat a srovnat slovesnou morfologii a dělení sloves do jednotlivých slovesných typů ve standardní finštině a kvénštině. Cílem práce bylo nalézt odpověď na otázku, do jaké míry byla nově vzniklá kvénská gramatika ovlivněna, v tomto aspektu gramatiky, finskými vzory a případně v čem je s nimi shodná či odlišná. V naší práci jsme se pokusili také o zmapování postupu v procesu standardizace jazyka.

Provedeným srovnáním obou systémů jsme dospěli k závěru, že tradiční systém zařizování a dělení sloves do slovesných typů kvénská gramatika v podstatě převzala z finské. Což lze považovat za přirozené, vzhledem k relativní vzájemné blízkosti finštiny a kvénštiny.

Zjistili jsme, že oba jazyky vymezují stejný počet hlavních slovesných typů, a to čtyři. K rozdílům dochází pouze u jejich vnitřního dělení. V kvénštině se v rámci typů vymezuje vyšší počet podtypů než ve finštině, konkrétně sedm.

Charakteristika jednotlivých slovesných typů se liší zejména u jedné slovesné třídy. Kvénština totiž vymezuje slovesný typ, který se ve finštině neobjevuje, tzv. *tuplavokaalirankaiset verbit* (viz výše), ve finském kontextu mluvíme o tzv. *VtA-verbit*. U ostatních slovesných typů se vyskytují jen drobné nuance způsobené vzájemnými odlišnostmi mezi kvénskými dialekty. užitými dialekty.

Porovnáním obou systémů jsme narazili na zajímavé rozdíly:

Například frekventovaná dvojice sloves *tehdä* a *nähdä* je ve finských gramatikách tradičně řazena do slovesného typu *dA-verbit*. Autorka kvénské gramatiky zaujímá jiné stanovisko a tato slovesa zařazuje do dvouslabičných *e*-kmenových sloves. Podle mého názoru se jedná o vhodnější řešení, neboť tato slovesa mají mnohem více společných znaků právě s dvouslabičnými *e*-kmenovými slovesy.

V kvénštině se vyskytuje slovesný podtyp (patřící do typu *tuplavokaalirankaiset verbit*), tzv. *Oitte-verbit*. Tato skupina sloves s derivačním sufixem *-Oitte* je obdobou víceslabičných, jednokmenových sloves, které ve vokalickém kmene končí diftongem *-Oi* (patří do typu *dA-verbit*). V kvénštině připojujeme ke slovesům tohoto podtypu infinitivní koncovku *-tA*, ve finštině koncovku *-dA*. Skloňovací paradigma je pak odlišné, tzn. *haravoi/ta* : *haravoitte/n* v kvénštině oproti *haravoi/da* : *haravoi/n* ve finštině.

V počtu kritérií pro zařazení sloves do slovesných typů, nejsou v gramatikách obou jazyků odlišnosti. Danými kritérii je typ slovesného kmene, probíhající kmenové alternace a tvar prvního infinitivu, resp. podoba infinitivní koncovky. Ve finském systému je primární podoba koncovky prvního infinitivu - pak jsou slovesa *tehdä* a *nähdä* zařazena podle koncovky infinitivu nehledě na další rysy, a čtvrtý typ je na rozdíl od gramatik pro cizince jeden typ s podtypy, protože koncovka je stejná a liší se až tvořením vokalického kmene

Rozdíl mezi gramatikami obou jazyků je v tom, že ve finštině je považováno za zásadní i střídání stupňů projevující se v kmenech sloves (tzn. jestli se střídání stupňů v daném slovesném typu projevuje a pokud ano, jestli přímé nebo obrácené). V kvénské gramatice je sice toto kritérium uvedeno, nicméně sama autorka gramatiky jej nepovažuje za zásadní.

Slovesné kmeny jakožto jeden z faktorů jsou ve své podstatě v obou jazycích shodné. Kvénština však navíc za dvoukmenová slovesa považuje i taková slovesa, která mají dva vokalické kmeny, nikoliv však dvě podoby vokalického kmene, což je zapříčiněno střídáním stupňů. Proto je také v kvénské gramatice vymezen speciální slovesný typ – *tuplavokaalirankaiset verbit*.

Tvar prvního infinitivu, konkrétně podoba jeho koncovky, se ve finštině liší nižším počtem variant koncovek oproti kvénštině.

Problematika střídání stupňů je nad rámec rozsahu této bakalářské práce. Domnívám se však, že by jistě zasluhovala zpracování v nějaké z dalších bakalářských prací týkajících se kvénského jazyka. Obecně lze uvést, že v kvénštině existuje mnohem více typů různých střídání (i s ohledem na dialekty). V kvénštině se navíc oproti finštině vyskytuje třístupňový systém. Ve finštině se vyskytuje pouze systém dvoustupňový.

Středem našeho zájmu a podstatou naší práce bylo sice srovnání způsobu dělení sloves do jednotlivých slovesných typů v kvénské a finské gramatice, nicméně považujeme za důležité zdůraznit také okolnosti, za kterých kvénská gramatika vlastně vznikla. Jak už jsme uvedli hned v úvodu, kvénská kultura a jazyk téměř zanikly pod vlivem asimilační politiky uplatňované Nory na Kvénech, etnické skupině žijící na severu Norska. Přestože se hrozba postupného zániku jedinečné kvénské kultury nenaplnila, kvénština musela být revitalizována. Byl nastartován složitý proces standardizace jazyka. I když je kvénština již kodifikována a stala se spisovným jazykem, stále ještě není zcela jisté, zda bude jeho revitalizace úspěšná.

Jak jsme již zmiňovali, kvénština není jednotným jazykem a jeho spisovná podoba je vystavěna převážně na základě porsanského dialektu, i když jsou v ní v menší míře využity i prvky dalších dialektů, kterými Kvéni hovoří. Bude tedy hodně záležet na ochotě Kvénů samotných, zda tuto spisovnou podobu jazyka přijmou za svou.

Seznam použité literatury

- **Knížní zdroje**

GEHRING, Sonja a Sanni HEINZMANN. *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille*. 3. korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 2012. ISBN 978-951-792-543-3.

GEHRING, Sonja a Sanni HEINZMANN. *Suomen mestari: suomen kielen oppikirja aikuisille*. 2. Helsinki: Finn Lectura, 2012. ISBN 978-951-792-477-1.

HÄKKINEN, Kaisa. *Suomen kielen historia. 1, Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. 3., uudistettu painos. Turku: Åbo Akademis Tryckeri, 2002. Turun Yliopiston Suomalaisen ja Yleisen Kielitieteen Laitoksen julkaisuja, 69. ISBN 951-29-2190-1.

JARVA, Vesa a NURMI, Timo. *Oikeeta suomee: suomen puhekielen sanakirja*. Druhé vydání. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy, 2009. ISBN 9789512066063.

JUTIKKALA, Eino a PIRINEN, Kauko. *Dějiny Finska*. Praha: Lidové noviny, 2001. Dějiny států. ISBN 80-7106-406-8.

KARLSSON, Fred. *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Porvoo-Helsinki-Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1982. ISBN 951-0-11633-5.

KOIVISTO, Vesa. *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2013. ISBN 978-952-222-415-6.

LAAKSONEN, Kaino a LIEKO, Anneli. *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. [Helsinki]: Finn Lectura, 1988. 145 s. ISBN 9518905045.

LAALO Klaus. 1988. *Imperfektimuotojen ti~si-vaihtelu suomen kielessä*. Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 951-717-518-3.

LEHIKONEN, Laila. *Suomea ennen ja nyt: somen kielen kehitys ja vaihtelu*. 2., korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 1995. ISBN 951-8905-80-0.

LEHTINEN, Tapani. 2007. *Kielen vuosituhannet. Suomen kielen kehitys kantaauralista varhaisuomeen*. Tietolipas 215. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 978-951-746-896-1.

LINDROOS, Hilka Annikki. *Finština nejen pro samouky*. 2., opr. a dopl. vyd. Voznice: Leda, 2008. ISBN 978-80-7335-121-2.

MANTILA, Harri. *The relationship between variation and standardisation in the creation of a new standard language*. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new*

standard language: Finnic minority languages meet the new millenium. Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 54-73. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938.

SULKALA, Helena. Introduction: Revitalisation of the Finnic minority languages. In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium.* Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 8-26. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938.

SUOMI, Kari, TOIVANEN, Juhani a YLITALO, Riika. *SUOMI, Kari, Juhani TOIVANEN a Riikka YLITALO. Fonetikan ja suomen äänneopin perusteet.* Helsinki: Gaudeamus, 2006. ISBN 951-662-975-X.

SÖDERHOLM, Eira. *Kainun kielen grammatikki.* Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2014. ISBN 978-952-222-607-5.

VIINIKKA-KALLINEN, Anitta. *While the wings grow – Finnic minority writing their existence onto the world map.* In: SULKALA, Helena a MANTILA, Harri. *Planning a new standard language: Finnic minority languages meet the new millenium.* Helsinki: Finnish Literature Society, 2010, s. 147-177. ISBN 978-952-222-227-5. ISSN 1235-1938.

VÄSTI, Katja. *Äänneopin luentomoniste* Oulu, 2017, 51 stran (materiály z přednášek)

WHITE, Leila. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille.* 4. painos. Helsinki: Finn Lectura, 2001. ISBN 978-951-792-092-6.

- **Internetové zdroje**

FORSGREN, Arne a MINKEN, Anne. Kvener. In: *Store norske leksikon* [online]. Oslo: Universitetet i Oslo, 2018 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://snl.no/kvener>.

ISK = Hakulinen et al. 2004. *Iso suomen kieliopin verkkoversio.* [online] Dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>.

Kielitoimiston sanakirja. *Kotimaisten kielten keskus* [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>.

KOLEHMAINEN, Taru. *Kielenhuollon juurilla: Suomen kielen ohjailun historia* [online]. Vantaa: Suomalainen kirjallisuuden seura, 2014 [cit. 2018-11-18]. ISBN 978-952-222-539-9. Dostupné z: http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk41/Kielenhuollon_juurilla.pdf.

Kven language and culture (En). In: *Norske Kveners Forbund* [online]. Vadsø [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://kvener.no/kven-language-culture-en/>

LANE, Pia. *Language Standardisation as Frozen Mediated Actions The Materiality of Language Standardisation.*In: LANE, Pia, COSTA, James a DE KORNE, Haley. *Standardizing minority languages: Competing ideologies of authority and authenticity*

in the global periphery [online]. New York: Routledge, 2018 [cit. 2018-11-18],s. 101-117. ISBN 978-1-138-12512-4. Dostupné z: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/59881/Standardizing%2Bminority%2Blanguages.pdf?sequence=1>.

LANE, Pia, James COSTA a Haley DE KORNE. *Standardising Minority Languages: Reinventing Peripheral Languages in the 21st Century*. In: LANE, Pia, James COSTA a Haley DE KORNE. *Standardizing minority languages: Competing ideologies of authority and authenticity in the global periphery* [online]. New York: Routledge, 2018 [cit. 2018-11-18],s. 1-23. ISBN 978-1-138-12512-4. Dostupné z: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/59881/Standardizing%2Bminority%2Blanguages.pdf?sequence=1>.

Lingea. *Lingea* [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://slovniky.lingea.cz/finsko-cesky>.

Lingea. *Lingea* [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://slovniky.lingea.cz/norsko-cesky>.

MALINIEMI, Kaisa. *Nasjonale minoriteter*. In: *Kvensk institutt* [online]. Pyssyjoki/Børselv: Kvensk institutt, 2017 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://www.kvensk institutt.no/kvener/nasjonale-minoriteter/>

Norway's national minorities [online]. Oslo: The Norwegian Directorate for Education and Training, 2015 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: https://www.udir.no/globalassets/filer/samplesider/nasjonale-minoriteter/nasjonale_minoriteter_eng_trykk-01.02.pdf

RUIJAN KAIJUSTA – RUIJAN KAIUSTA – OM RUIJAN KAIKU. In: *Ruijan Kaiku* [online]. Tromsø: Ruijan Kaiku [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <https://www.ruijan-kaiku.no/omruijankaiku/>

SAVOLAINEN, Erkki. *Assimilaatio*. Finn Lectura [online]. 2001, [cit. 2018-06-27]. Dostupné z: <https://fl.finnlectura.fi/verkkosuomi/Fonologia/sivu192.htm>.

SÖDERHOLM, Eira. *Kainulaiset eli kväänit*. In: *Kainun institutti: Kvensk institutt* [online]. Pyssyjoki/Børselv: Kvensk Institutt, 2017 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://www.kvensk institutt.no/kvener/kainulaiset-eli-kvaanit/>

SÖDERHOLM, Eira. *Sannoi ja haamui - vesta - oktooperikuu 2012: Sannoi ja haamui Porsangin ja Raisin variantti*. *UiT Norges Arktiske Universitet* [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: https://uit.no/om/enhet/ansatte/person?p_document_id=41544&p_dimension_id=210121.

SÖDERHOLM, Eira. *Sanoja ja haamuja Jokivarsitten variantti*. UiT Norges Arktiske Universitet [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z:
https://uit.no/om/enhet/ansatte/person?p_document_id=41544&p_dimension_id=210121.

SÖDERHOLM, Eira. *Sanoja ja haamuja Varenkin variantti*. UiT Norges Arktiske Universitet [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z:
https://uit.no/om/enhet/ansatte/person?p_document_id=41544&p_dimension_id=210121.